

MUR, ALE

HISTORIA WOJSKA POLSKIEGO

MUR, ALE

HISTORIA WOJSKA POLSKIEGO

MUR, ALE

HISTORIA WOJSKA POLSKIEGO

Odświeżenie muralu „Niepodległa Twierdza Modlin”, 18.09.2022 r., Nowy Dwór Mazowiecki

Świadomość własnej przeszłości i dziejów naszej Ojczyzny jest niezbędna, aby budować bezpieczną przyszłość. Budzenie historycznych pasji i szacunku dla polskiego munduru, szczególnie wśród młodego pokolenia, jest naszym obowiązkiem. Ważne, aby robić to nowocześnie i ciekawie. Takim właśnie kreatywnym pomysłem jest historyczny mural.

Dzięki inicjatywie Ministerstwa Obrony Narodowej w ciągu ostatnich 3 lat powstało blisko 100 prac, które można obejrzeć w tej książce.

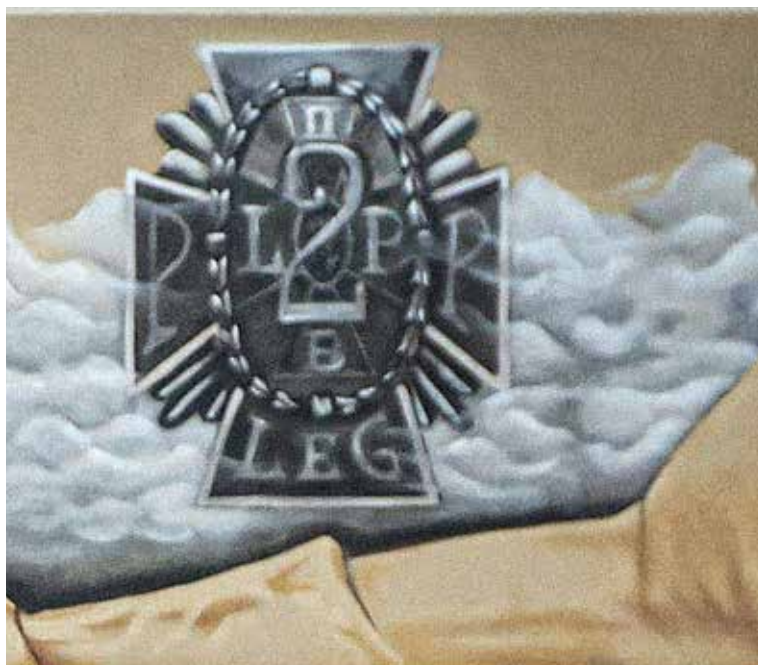
W setną rocznicę Bitwy Warszawskiej MON zorganizowało pierwszy konkurs „Historyczny mural – 1920 polskie zwycięstwo dla wolności Europy”. Uczcił on pamięć bohaterów wojny polsko-bolszewickiej. Kolejne dwie edycje konkursu „Mur,ale historia Wojska Polskiego” są hołdem dla żołnierzy i bohaterów walczących o niepodległość Polski. Towarzyszące muralom przedsięwzięcia edukacyjne, gry terenowe, rekonstrukcje historyczne, koncerty, spotkania angażują lokalne społeczności i łączą pokolenia.

Zachęcam do odwiedzenia miejscowości, w których znajdują się te niezwykle murale. Mam nadzieję, że postaci słynnych dowódców i lokalnych bohaterów, a także chwalebne wydarzenia z dziejów polskiego oręża będą motywacją do podejmowania życiowych wyzwań, np. wstąpienia do Wojska Polskiego.

Mariusz Błaszczak
Wicepremier, Minister Obrony Narodowej

BEŁCHATÓW

HOŁD BOHATEROM WRZEŚNIA 1939 r.

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

TOMASZ PIECZARA

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „GROCHOLICE – ŁĄCZYMY
POKOLENIA”

Panoramyczny mural na frontonie budynku Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 1 nawiązuje do wydarzeń związanych z bitwą o Borową Górę (Góry Borowskie), stoczoną 4 i 5 września 1939 r. Malowidło łączy teraźniejszość z przeszłością. Z lewej strony widać fragment kobiecej twarzy. Dziewczyna w wyciągniętej ręce trzyma smartfona. Wyłania się z niego podobizna płk. Ludwika Czyżewskiego, dowódcy 2 Pułku Piechoty Legionów, który walczył pod Borową Górą. Obok namalowano odznakę pułkową. W centralnej części przedstawiono fragment postaci uzbrojonego polskiego żołnierza. Kolejne elementy kompozycji to schron bojowy z okolic Bełchatowa i widok terenu, na którym stoczono bitwę. Bój o Borową Górę był zacięty i krwawy. Dzięki bohaterskiej postawie żołnierzy płk. Czyżewskiego niemiecki XVI Korpus Pancerny długo nie mógł złamać oporu obrońców. Jednak 5 września wieczorem sytuacja stała się tak trudna, że Polacy musieli się wycofać. Walki w okolicy toczyły się jeszcze do świtu 6 września. Jedną z największych podczas kampanii wrześniowej bitew nazywana jest „Piotrkowskimi Termopilami”. Zginęło w niej 663 żołnierzy Wojska Polskiego.

Malowidło powstało, aby upamiętnić płk. Czyżewskiego i żołnierzy, którymi dowodził. Miejsce powstania muralu nie jest przypadkowe. Patronem Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 1 jest właśnie Ludwik Czyżewski, który w 1972 r. został przez rząd RP na uchodźstwie mianowany na stopień generała brygady.

BEZLEDY

20 BARTOSZYCKA BRYGADA ZMECHANIZOWANA MURALEM UKAZANA

AUTOR PROJEKTU:

TOMASZ KOWALSKI

WYKONAWCY:

PIOTR ŁUKJANOWICZ, EDYTA SZOSTAK

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „JAK NIE MY TO KTO”

Mural znajduje się na ścianie budynku szkoły podstawowej. Przedstawiono na nim sylwetkę uzbrojonego żołnierza 20 Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej (20 BBZ) w mundurze polowym i hełmie. Tłem jest wzór wojskowego kamuflażu pustynnego. Kolejny element muralu to otwarta księga, na której widnieją – godło szkoły oraz odznaka pamiątkowa 20 BBZ. Wyposażenie Brygady stanowią czołgi oraz wozy bojowe, dlatego na dole pracy umieszczono ich symboliczne przedstawienie.

20 BBZ została sformowana w 1994 r. Rok później decyzją Ministra Obrony Narodowej przejęła tradycje 2 Dywizji Litewsko-Białoruskiej (2 DLB) oraz 20 Dywizji Piechoty (20 DP). Pierwsza z tych formacji uczestniczyła w wojnie polsko-bolszewickiej. W lipcu 1920 r. broniła Wilna przed Rosjanami. 20 DP walczyła z kolei w wojnie obronnej 1939 r. Uczestniczyła w bitwie pod Mławą. W 1995 r. 20 BBZ otrzymała imię Hetmana Wincentego Gosiewskiego.

Mural powstał, aby nie tylko przybliżyć uczniom patronującą szkole 20 BBZ, ale także rozwijać w nich świadomość historyczną, zwłaszcza tę związaną bezpośrednio z regionem. Aby to osiągnąć zaplanowano akcję promującą mural. Jej częścią jest teledysk do utworu *Honor i Ojczyzna*, który współtworzyli m.in. wykonawca muralu Piotr Łukjanowicz, a także poeta Arkadiusz Monkiewicz, członek współpracującej z miejscowym klubem wojskowym Grupy Literackiej „Barcja”.

BIAŁY BÓR

BITWA POD CHOCIMIEM 11.11.1673 R.

AUTOR PROJEKTU I WYKONANIE:

IMPRES MAREK LASKOWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ SZKOŁY „OSKAR”
W BIAŁYM BORZE

Mural umieszczony na ścianie internatu Zespołu Szkół nr 7 w Białym Borze jest poświęcony zakończonej zwycięstwem Rzeczypospolitej Obojga Narodów bitwie pod Chocimiem z 1673 r., stoczonej przez armię polsko-litewską z wojskiem tureckim. Z lewej strony malowidła widać atakujących husarzy dowodzonych przez hetmana wielkiego koronnego Jana Sobieskiego. W prawym górnym rogu odwzorowano leżący nad Dniestrem zamek chocimski, który po bitwie zajęli Polacy i Litwini.

Wybór tematyki muralu nie był przypadkowy. W ten sposób nawiązano do filmu Jerzego Hoffmana *Pan Wołodyjowski* z 1969 r., powstałego na podstawie powieści Henryka Sienkiewicza. Sceny przeniesionej na ekran filmowy bitwy pod Chocimiem były kręcone właśnie w pięknych białoborskich plenerach. Na planie wykorzystywano konie z tamtejszej stadniny, a lokalni mieszkańcy pomagali jako statyści. Zespół Ukraińskiego Tańca Ludowego „Witrohon” z Białego Boru został z kolei zaangażowany do filmu Hoffmana *Ogniem i mieczem* z 1999 r.

Mural zrealizowano w ramach zgłoszonego do MON projektu „Ślady oręża polskiego”. Inicjatorzy powstania malowidła chcieli dzięki niemu upamiętnić zwycięstwo chocimskie z 1673 r., przyczynić się do kształtowania postawy patriotycznej wśród mieszkańców i przyjezdnych oraz zachęcić do odkrywania historii oręża polskiego.

BIAŁYSTOK

MURAL POŚWIĘCONY PATRONOWI SZKOŁY GENERALOWI WŁADYSŁAWOWI SIKORSKIEMU

AUTORZY PROJEKTU I WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, DARIUSZ PACZKOWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

12.10.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA OTWARTA EDUKACJA

Generał Władysław Sikorski jest od maja 1990 r. patronem Szkoły Podstawowej nr 20. Na budynku szkolnym przy ul. Leśnej powstał mural poświęcony generałowi. Na pierwszym planie umieszczono jego portret w mundurze i czapce generalskiej. W tle widać jego żołnierzy. Pod imieniem i nazwiskiem umieszczono daty 1881 i 1943 – to rok urodzin i śmierci generała.

Sikorski – żołnierz, polityk, analityk wojskowości – był jednym z najwybitniejszych polskich dowódców. Podczas wojny polsko-bolszewickiej działania dowodzonych przez niego oddziałów, szczególnie 5 Armii, znacząco przyczyniły się do polskiego zwycięstwa. W okresie II Rzeczypospolitej generał pełnił funkcję premiera i ministra spraw wojskowych. Podczas II wojny światowej był Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych i premierem rządu RP na uchodźstwie. Zginął tragicznie w katastrofie lotniczej niedaleko Gibraltaru.

Twórcy muralu podkreślają, że starali się uchwycić dumę, siłę i męstwo charakteryzujące osobę, która jest wzorem do naśladowania. Natomiast dla dyrekcji szkoły bardzo istotna jest kreatywna forma, jaką jest mural. Dzięki niej uczniowie chętniej interesują się nie tylko postacią patrona, ale także historią Polski.

BIELSKO-BIAŁA

TYLKO WIERNOŚĆ LUDZIOM CZYNI Z NAS CZŁOWIEKA. NASZ BOHATER – ŻOŁNIERZ WALKI O WOLNOŚĆ

AUTORZY PROJEKTU:

BOGUSŁAWA SOŁCZYKIEWICZ, MIROŚLAW BIENIAWSKI,
MACIEJ BRZEZICKI, MAGDALENA KAPELA ORAZ FIRMA
REPROTECHNIKA Z BIELSKA-BIAŁEJ

WYKONAWCY:

ANNA TROCZYŃSKA (MAGIA PĘDZLA),
ELŻBIETA ZALEWSKA, GRZEGORZ DZIERA,
SVITLANA ULKA (WALLART)

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE POLSKA-ŚWIAT

Mural znajduje się na budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki przy ul. Legionów 30. Z lewej strony widać scenę bitwy pod Raławicami z 1794 r. namalowaną na podstawie fragmentu *Panoramy Raławickiej*. Na pierwszym planie przedstawiono jadącego na koniu gen. Tadeusza Kościuskę, Najwyższego Naczelnika Siły Zbrojnej Narodowej, który wydaje podkomendnym rozkaz do ataku na wroga. Za generałem widać idących do walki żołnierzy 6 Regimentu Pieszego płk. Macieja Szyrera. W centrum kompozycji, na biało-czerwonej wstędze, umieszczono słowa przypisywane Kościuszce: *Tylko wierność ludziom czyni z nas człowieka*. Z prawej strony namalowano współczesnych żołnierzy. Dwóch z nich skacze ze spadochronem. Na górze znajduje się wojskowy śmigłowiec.

Bitwa pod Raławicami, stoczona 4 kwietnia 1794 r., była jednym z najważniejszych starć powstania kościuszkowskiego. Armia Kościuszki pokonała w niej wojsko rosyjskie pod dowództwem gen. Aleksandra Tormasowa. W bitwie bardzo zasłużyli się kosynierzy, których szarża doprowadziła do zdobycia dział nieprzyjaciela.

Mural łączy w sobie przeszłość z teraźniejszością. Z jednej strony upamiętnia patrona liceum – Tadeusza Kościuskę. Z drugiej – jest poświęcony współczesnym żołnierzom. Obecność spadochroniarzy na malowidle nie jest przypadkowa. Szkoła od lat współpracuje z 18 Bielskim Batalionem Powietrznodesantowym im. kpt. Ignacego Gazurka.

BRUDKI STARE

W HOŁDZIE ŻOŁNIERZOM ARMII KRAJOWEJ, KTÓRZY WALCZYLI W LEŚNEJ GŁUSZY

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

JERZY KAMIŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

UCZNIOWSKI KLUB SPORTOWY „ŻOŁNIERZYK BRUDKI STARE”

Na muralu widzimy pięciu żołnierzy z biało-czerwonymi opaskami, uzbrojonych w pistolety maszynowe, maszerujących po kurpiowskich bezdrożach. Leśna głusza, wspomniana w tytule muralu, to lasy Puszczy Białej, w których stacjonowali akowcy. Nad postaciami widnieje krzyż Armii Krajowej, odznaczenie ustanowione przez gen. Tadeusza Komorowskiego „Bora” w Londynie, w 22 rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego.

Obwód Armii Krajowej Ostrów Mazowiecka nosił kryptonim „Opoczniak”. Od początku 1943 r. do lipca 1944 r. żołnierze obwołu przeprowadzili około 120 akcji bojowych i dywersyjnych przeciwko Niemcom. W czasie akcji „Burza” w sierpniu 1944 r. z sił „Opoczniaka” sformowano liczący ok. 400 żołnierzy III batalion 13 Pułku Piechoty AK pod dowództwem mjr. Antoniego Jahołkowskiego „Brzeskiego”. Głównym zadaniem pododdziału było opanowanie Ostrowi Mazowieckiej, jednak nie udało się go zrealizować z powodu nadejścia Armii Czerwonej. Batalion ścierał się z mniejszymi grupami wojsk niemieckich, chronił miejscową ludność, pozyskiwał uzbrojenie i atakował szlaki kolejowe. Po miesięcznej walce został rozwiązany. Wielu partyzantów wcielono siłą do ludowego Wojska Polskiego. Niektórzy trafili do sowieckich aresztów i obozów.

Malowidło zdobi ścianę Publicznej Szkoły Podstawowej im. Żołnierzy Armii Krajowej. Jest hołdem dla lokalnych bohaterów, którzy podjęli walkę z niemieckim okupantem.

BRZEG

NASZA HISTORIA – BRZESKI MURAL PATRIOTYCZNY

AUTOR PROJEKTU:

FUNDACJA CENTRUM AKTYWNEGO WSPARCIA

WYKONAWCA:

DONUT STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA CENTRUM AKTYWNEGO WSPARCIA

Mural wykonany na ścianie Szkoły Podstawowej nr 6 przedstawia jej patrona – Tadeusza Kościuskę, Najwyższego Naczelnika Siły Zbrojnej Narodowej, podczas powstania przeciwko Rosji i Prusom w 1794 r. Inspirowany jest fragmentem słynnego obrazu olejnego Wojciecha Kossaka i Jana Styki *Bitwa pod Raclawicami*. Naczelnik, w chłopskim płaszczu, wskazuje kierunek natarcia.

Andrzej Tadeusz Bonawentura Kościuszko urodził się 4 lutego 1746 r. w Mereczowszczyźnie. Otrzymał solidne wykształcenie w warszawskiej Szkole Rycerskiej. Nazywany jest bohaterem dwóch narodów, ponieważ wślawił się, walcząc o wolność Rzeczypospolitej oraz niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Tadeusz Kościuszko – oddany patriota, charyzmatyczny dowódca, a także znakomity inżynier wojskowy, może być wzorem dla kolejnych pokoleń. Władzom miasta i dyrekcji szkoły zależało, aby był on postacią obecną w świadomości mieszkańców Brzegu, zwłaszcza tych najmłodszych. *Jest nie tylko naszym bohaterem narodowym, ale też jest patronem 1 Brzeskiego Pułku Saperów* – podkreślał podczas odsłonięcia muralu burmistrz Jerzy Wrębiak. *Nie zawsze tylko samo mówienie i przygotowywanie różnych akcji czy prezentacji jest formą docierającą do odbiorcy, zwłaszcza że większość młodzieży to wzrokowcy. Myślę, że taka forma jest nowoczesna i mocno przemawiająca* – dodała Anna Krokosz, dyrektor SP nr 6.

BRZESKO

HISTORIA NA ŚCIANIE

AUTOR PROJEKTU:

ANASTASJA ANDREJAS

WYKONAWCA:

WALLART

DATA ODSŁONIĘCIA:

6.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE BE ACTIVE

Mierzące 400 m² malowidło, umieszczone w pobliżu dworca kolejowego w Brzesku, składa się z trzech scen ilustrujących wydarzenia z dziejów Wojska Polskiego z I połowy XX w. Po lewej stronie przedstawiono maszerujących w czasie ćwiczeń strzelców – przyszłą kadrę Legionów Polskich. Na ich czele kroczą Józef Piłsudski i Kazimierz Sosnkowski. Pośrodku upamiętniono dramatyczne wydarzenie z 5 września 1939 r.: niemiecki nalot bombowy na pociąg ewakuacyjny w pobliskim lesie słotwińskim. W wyniku bombardowania zginęło ponad 40 osób. Ważnym elementem jest tu wizerunek miejscowej kapliczki i dzwonnicy kościelnej, odtworzony przez artystów na podstawie źródeł archiwalnych. Trzecia scena nawiązuje do działań partyzanckich – z lasu wyłania się kolumna żołnierzy Armii Krajowej.

Pomysł zrodził się w 2019 roku. Zebraliśmy się z grupą ludzi, którzy chcieli to miejsce zamienić w przestrzeń przyjazną dla mieszkańców. Przedtem były tu łąki, pastwiska, rosły chaszczce, a my chcieliśmy przemienić je w miejsce pamięci i rekreacji. Chcemy w ten nowoczesny sposób mówić o naszej polskiej i zarazem lokalnej historii, promować przy tym postawę patriotyzmu – mówił o projekcie prezes Stowarzyszenia Be Active Seweryn Kozub.

BUDZISŁAW KOŚCIELNY

BUDZISŁAWSKI WĄTEK POD MONTE CASSINO

AUTORZY PROJEKTU:

BŁAŻEJ KOŚCIELSKI, ŁUKASZ GRUSZCZYŃSKI

WYKONAWCA:

ŁUKASZ GRUSZCZYŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

14.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BUDZISŁAWIU
KOŚCIELNYM

Mural na ścianie remizy Ochotniczej Straży Pożarnej przedstawia dwa motywy. Pierwszy to mapa z zaznaczoną trasą, jaką pokonali żołnierze 2 Korpusu Polskiego. Wiedzie ona od miejsc formowania polskich oddziałów na terenie ZSRR przez Iran, Irak, Palestynę i Egipt do Włoch. Innym kolorem wyróżniono zarys Polski w granicach sprzed wybuchu wojny. Mapa wzorowana jest na ilustracji z pamiątkowej legitymacji kombatanciej z 1946 r. Drugi motyw to sylwetki żołnierzy wspinających się na skały w czasie walk o Monte Cassino. Nawiązuje on do historii dwóch lokalnych bohaterów: sapera Wojciecha Andrzejewskiego i artylerzysty Stefana Domerackiego, którzy w składzie 2 Korpusu uczestniczyli w bitwie o słynny klasztor benedyktyńców.

Idea stworzenia muralu upamiętniającego bohaterów spod Monte Cassino wynika z chęci przypomnienia wkładu lokalnych patriotów w historię Polski i przekazania młodemu pokoleniu, że godnych podziwu bohaterów można znaleźć tuż obok – podkreśliła Monika Rogalewska, prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Budziszławiu Kościelnym. Inicjatorem i pomysłodawcą muralu był Błażej Kościelski – społecznik i skarbnik OSP, który zmarł przed zakończeniem realizacji projektu.

BYCHLEW

BOHATEROWIE WRZEŚNIOWEGO NIEBA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ADAM WIRSKI „kruK”

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „FOLKLOR MA SENS”

Mural umieszczony na budynku nr 50 jest poświęcony III Dywizjonowi Myśliwskiemu 6 Pułku Lotniczego. Z prawej strony znajduje się podobizna służącego w nim ppor. pil. Jana Dzwonka. Większą część kompozycji zajmuje scena walki powietrznej, która rozegrała się 2 września 1939 r. w okolicy Pabianic. Widoczne są na niej dwa polskie myśliwce PZL P.11c (z jednego wydobywa się dym) i dwa niemieckie messerschmitty Bf 110. Samolot na pierwszym planie pilotuje Jan Dzwonek. Na boku maszyny widać nr 4 oraz uskrzydłonego gronostaja – godło 161 Eskadry Myśliwskiej wchodzącej w skład dywizjonu. W prawym górnym rogu malowidła umieszczono godło osobiste tego pilota przedstawiające indyka. Znajdowało się ono na drugim, niewidocznym boku samolotu.

2 września ok. 17.00 Jan Dzwonek dotarł na swoim PZL P.11c w pobliże lotniska Ksawerów-Widzew, gdzie trwała walka między polskimi a niemieckimi myśliwcami. Wcześniej on i ppor. pil. Edward Kramarski zostali zaatakowani przez messerschmitty. Kramarskiego zestrzelono k. Sędziejowic, natomiast Dzwonek był ranny. Mimo obrażeń dołączył do nowej walki. Został ponownie trafiony, po czym wyskoczył z maszyny na spadochronie. Lądował na polu w Bychlewie. Mieszkańcy wsi przyszli mu z pomocą. Pilot przeżył i został odwieziony do szpitala.

Mural stworzono, aby upamiętnić pilotów, którzy w 1939 r. walczyli z Niemcami w okolicy Pabianic. W ten sposób przypomniano to wydarzenie lokalnym mieszkańcom. Dzięki muralowi uczniowie bychlewskiej szkoły zostali zachęceni do samodzielnego odkrywania historii, o której on opowiada.

BYTOM

100-LECIE BITWY WARSZAWSKIEJ – ZA WOLNOŚĆ!

AUTOR PROJEKTU:

PIOTR GRAFF

WYKONAWCY:

PIOTR GRAFF, MACIEJ SZYMONOWICZ

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.12.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „JARMARK KULTURY”

Mural na ścianie budynku mieszkalnego przy ul. Strzelców Bytomskich 9 nawiązuje do 100 rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 r. W centrum kompozycji widnieje portret marszałka Józefa Piłsudskiego. Obok niego widoczne są mniejsze sylwetki strzelców bytomskich, którzy walczyli w 167 Pułku Piechoty i bohatersko odparli wojska bolszewickie w rejonie fortów Dębe i Zegrze nad Narwią. Dzięki temu wróg nie okrążył głównych sił polskich pod Warszawą. W dalszej części bitwy „bytomiaci” brali udział m.in. w zajęciu Pułtuska i Ostrołęki.

Z lewej strony muralu widzimy zarys panoramy współczesnej Warszawy. Miasto przetrwało i rozwija się dzięki poświęceniu i bohaterstwu żołnierzy takich jak bytomscy strzelcy. Po prawej stronie artysta zaprezentował polskich żołnierzy walczących z czerwoną hydrą, symbolizującą siły bolszewickiej Rosji. To nawiązanie do ówczesnego plakatu wzywającego do wstępowania do Armii Ochotniczej. Malowidło na dole zamyka białoczerwona wstęga z napisem „Za wolność”.

Agnieszka Sikora ze Stowarzyszenia „Jarmark Kultury” tak przedstawiła motywację powstania bytomskiego muralu: *Chcieliśmy podtrzymać pamięć o tym ważnym wydarzeniu historycznym, uwzględniając przy tym niezwykłą historię strzelców bytomskich, która wśród wielu bytomian pozostaje nieznaną.*

CHEŁM

CHEŁM W BITWIE WARSZAWSKIEJ 1920 r.

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

JAKUB DUDEK

DATA ODSŁONIĘCIA:

25.09.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA

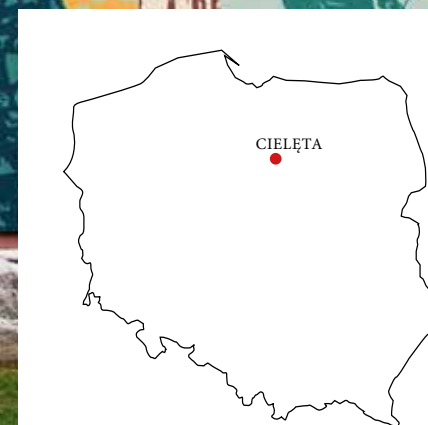
TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZEGO

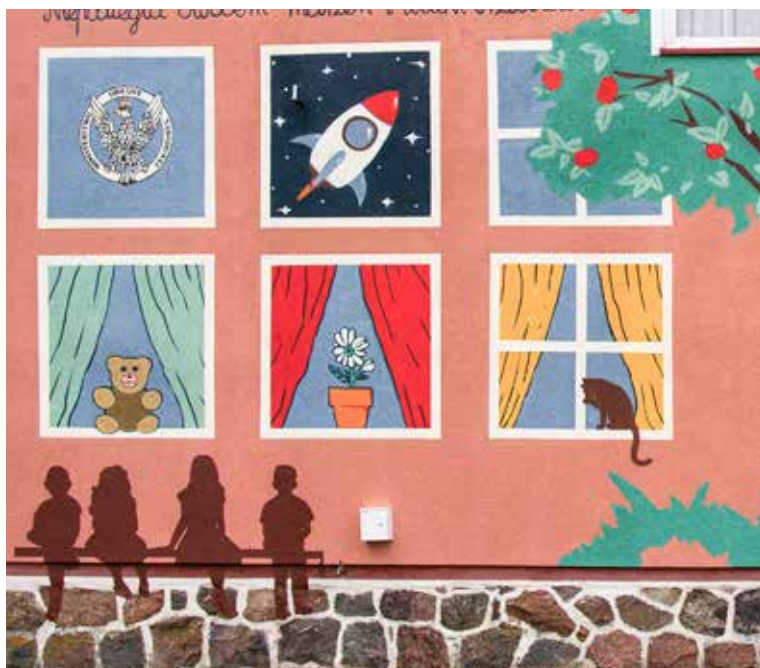
IM. KAZIMIERZA JANCZYKOWSKIEGO W CHEŁMIE

W znajdującym się w parku budynku w pobliżu pomnika Armii Krajowej powstał mural. Na jego froncie w sposób symboliczny przedstawiono kawalerskie starcie Polaków i bolszewików w 1920 r. Nad żołnierzami Wojska Polskiego krąży Orzeł Biały inspirowany godłem państwowym z 1919 r. Na ścianie bocznej umieszczono elementy ściśle związane z lokalnym kontekstem bitwy. Namalowana odznaka pamiątkowa należała do 7 Pułku Piechoty Legionów, który w ramach 3 Dywizji Piechoty Legionów walczył w tym rejonie latem 1920 r., a do 1939 r. stacjonował w Chełmie. Na rogu budynku pokazano obelisk wystawiony w 1930 r. ku czci chełmian poległych w walce z bolszewikami na pl. Łuczkowskiego. Jeźdźcem widocznym na bocznej ścianie jest Józef Piłsudski, który przebywał w mieście w dniach 1-2 sierpnia 1920 r. Za nim znajduje się pociąg pancerny „Zagończyk”, wykorzystany podczas obrony Chełma przed bolszewikami.

Chełm w czasie walk poprzedzających Bitwę Warszawską i w jej trakcie był jednym z kluczowych punktów osłony prawego skrzydła zgrupowania wykonującego kontruderzenie znad Wieprza. Pod miastem stoczono m.in. walkę z Baszkirską Samodzielną Brygadą Kawalerii.

Mural powstał dla upamiętnienia setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej, a szczególnie działań bojowych toczących się w okolicach miasta. Ma on służyć upowszechnianiu historii Polski i podkreślaniu udziału lokalnej społeczności w ważnych wydarzeniach historycznych.

CIEŁĘTA

NASZE DZIEDZICTWO – NIEPODLEGŁA OWOCEM MARZEŃ I WALKI PRZODKÓW

AUTORZY PROJEKTU:

JOANNA KALENIK, ZENON MATUSZEWSKI

WYKONAWCA:

MACIEJ BUKOWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA BRAMA EPOK

Mural powstały na ścianie Szkoły Filialnej w Cielętach w symboliczny sposób łączy teraźniejszość z przeszłością. Dziecięcym charakterem pisma wykaligrafowano następujące motto: „Nasze dziedzictwo – Niepodległa owocem walki i marzeń naszych przodków”. Po lewej stronie muralu widać okna przedszkola oraz siedzące na ławeczce dzieci. W oknach znajdują się: dziecięca zabawka, kot, rakieta w przestrzeni kosmicznej. W centrum muralu namalowano jabłko jako „łącznik” pomiędzy tym, co teraźniejsze, a tym, co minione. Z prawej strony muralu widać sylwetki żołnierzy w umundurowaniu z czasów wojny polsko-bolszewickiej oraz sanitariuszkę. Promienie słońca symbolizują przyszłość, którą dzieci zawdzięczają swoim przodkom walczącym o wolność ojczyzny.

Mural skierowany jest do najmłodszego odbiorcy – nie ma na nim scen wojennych ani przemocy, jest zaś wyraźny przekaz: nasze życie w wolnym kraju zawdzięczamy poświęceniu poprzednich pokoleń.

Mural upamiętnia wydarzenia, które rozegrały się na polach Cieląt ponad sto lat temu, podczas wojny polsko-bolszewickiej. Tutaj właśnie miały miejsce epizody zwycięskiej bitwy pod Brodnicą. Mural uczy najmłodszych patriotyzmu, przypominając o znaczeniu walki o małe ojczyzny. *Staramy się naszą lokalną historię pielęgnować. Bitwa pod Brodnicą jest nazywana naszym Cudem nad Drwęcą* – powiedziała Joanna Kalenik, prezes Fundacji Brama Epok.

CYCÓW

LUBELSKI SZLAK BITWY WARSZAWSKIEJ – 7 PUŁK UŁANÓW LUBELSKICH

AUTOR PROJEKTU:

LIVE MEDIA CREW

WYKONAWCY:

IZABELA KUCHARSKA, MATEUSZ ROKICKI,
SZYMON BURAK

DATA ODSŁONIĘCIA:

27.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

EUROPEJSKA FUNDACJA KULTURY MIEJSKIEJ

Mural powstał na ścianie budynku Zespołu Szkół z oddziałami integracyjnymi im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich. Przedstawia jadących konno kawalerzystów tej jednostki w pełnym rynsztunku, z lancami w dłoniach. W centrum widoczny jest chorąży z proporcem pułkowym, w rzeczywistości amarantowo-białym. Inspiracją plastyczną malowidła stała się czarno-biała fotografia wykonana 6 października 1933 r. podczas Święta Kawalerii na krakowskich błoniach. Widniejący w tle kompozycji sztandar pułku z cyfrą „7” przechowywany jest obecnie w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego.

Pułk powstał jesienią 1918 r. w Lublinie. Jego oficerowie wywodzili się z 1 Pułku Ułanów Legionów Polskich mjr. Władysława Beliny-Prażmowskiego. Dlatego w swojej żurawiejce – tradycyjnej przyśpiewce ułańskiej – „siódmacy” śpiewali: *A o siódmym wszyscy wiecie, to Beliny lewe dziecię*. Ułani lubelscy walczyli w wojnie polsko-bolszewickiej, m.in. w bitwie pod Cycowem 15–16 sierpnia 1920 r.

Mural upamiętnia 100 rocznicę bitwy cycowskiej. Jest także hołdem oddanym wszystkim ułanom 7 Pułku, którzy walczyli o wolność ojczyzny na różnych frontach, także w czasie kampanii wrześniowej 1939 r. W Cycowie pamięć o ułanach lubelskich jest wciąż żywa. W szkole działa izba tradycji jednostki, a przed gmachem urzędu gminy stoi pomnik szarżującego kawalerzysty.

CZARNOCIN

6 CZERWCA 1943 R. AKCJA SZARYCH SZEREGÓW W CZARNOCINIE – PAMIĘTAMY

AUTOR PROJEKTU:

KATARZYNA MIKSA

WYKONAWCA:

WYPISZWYMALUJ

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA TYCHÓW

*Czarnocin – była to jedna z najbardziej pechowych i ciężkich robót Zośki. Drogo kosztowała – dała małe wyniki. Ale na wojnie – jak na wojnie! Żadne wojsko nie idzie od zwycięstwa do zwycięstwa. Tak o akcji o kryptonimie „Madryt” pisał Aleksander Kamiński w książce *Kamienie na szaniec*. 6 czerwca 1943 r. dywersanci z Grup Szturmowych, podporządkowanych Kierownictwu Dywersji (Kedywowi) Komendy Głównej AK, uszkodzili za pomocą ładunków wybuchowych most kolejowy na rzece Wolbórka w pobliżu Czarnocina. Akcją kierował Tadeusz Zawadzki „Zośka”. Podczas wycofywania grupa starła się z Niemcami. Z dziewięciu żołnierzy podziemia zginęło trzech. Choć dowództwo Kedywu uznało akcję za nieudaną, najnowsze badania wykazały, że Polacy na kilka dni utrudnili transport zaopatrzenia dla wojsk niemieckich na froncie wschodnim.*

Mural namalowano na ścianach sklepu przy ul. Poniatowskiego 1 w centrum miejscowości. Dwaj żołnierze Grup Szturmowych czają się za przyczółkiem mostowym. Mają na sobie zdobyczne umundurowanie niemieckie i biało-czerwone opaski. Jest to wizja artystyczna – w rzeczywistości byli odziani w cywilne ubrania, podczas działań dywersyjnych nie wykorzystywali barw narodowych. Do Grup Szturmowych należeli druhowie konspiracyjnego harcerstwa, dlatego na bocznej ścianie budynku widnieje harcerska lilijka z „kotwicą”, znakiem Polski Walczącej.

Inspiracją do przygotowania muralu była historia bohaterów *Kamieni na szaniec*, uczestników akcji dywersyjnej. W pobliżu mostu znajduje się miejsce pamięci, przy którym w rocznicę wydarzenia składane są kwiaty i zapalane znicze.

CZARNOCIN

ŚWIĘTO ROCZNICY BITWY WARSZAWSKIEJ W CZARNOCINIE

AUTOR PROJEKTU:

KATARZYNA MIKSA

WYKONAWCA:

WYPISZWYMALUJ

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W CZARNOCINIE

Nowy mural w Czarnocinie powstał na ścianie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej. Malowidło upamiętnia Marszałka Józefa Piłsudskiego i polskie zwycięstwo nad bolszewikami w Bitwie Warszawskiej w 1920 r.

To właśnie postać Marszałka dominuje na muralu. Widoczne są również na nim najbardziej charakterystyczne miejsca w Czarnocinie i najbliższej okolicy: dwór w Szynczycach, kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, budynek dawnej Szkoły Rolniczej (obecnie Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego), a także zalew będący lokalną atrakcją turystyczną.

Nie jest to pierwsze upamiętnienie Marszałka Piłsudskiego w Czarnocinie. W maju 1931 r. odsłonięto poświęcony mu obelisk z popiersiem. Jednak podczas II wojny światowej fragment z rzeźbą ukryto i do tej pory nie udało się go odnaleźć.

Projektantka muralu – Katarzyna Miksa – na co dzień jest nauczycielką historii. Podkreśla, że historia jest żywa, wciąż obecna w naszym życiu i niezwykle ważna. I to właśnie chciała zawrzeć w swoim projekcie. Władze gminy dodają, że naszym wspólnym obowiązkiem jest przekazywanie następnym pokoleniom pamięci o bohaterach i polskich dziejach.

CZERMIN

1943 – AKCJA KRYPTONIM „FASOLA”

AUTORZY PROJEKTU:

MONIKA ZAJDLER, DAMIAN ZAJDLER

WYKONAWCA:

PIOTR ZYDOROWICZ

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI IM. JANA PAWŁA II

Mural na budynku należącym do Zakładu Gospodarki Komunalnej zajmuje dwie ściany. Na jednej upamiętniono zrzut broni dla Armii Krajowej dokonany nocą z 15 na 16 października 1943 r. Na mapie zaznaczono miejsce akcji, a obok namalowano grupę partyzantów. Zasobniki z zaopatrzeniem zrzuca brytyjski samolot Halifax. Druga część malowidła przedstawia portrety uczestników akcji: ppor. Feliksa Wyszyńskiego „Karola”, Stanisława Kaźmierczaka „Mateusza”, Walentego Krzesiaka „Bolka”, Leszka Alankiewicza „Lwa” i Mateusza Kwaśniewskiego „Mirośława”.

Przygotowania do operacji zrzutowych na terenie Wielkopolski rozpoczęto już w 1940 r. W czerwcu 1943 r. wyznaczono do nich kilka placówek, które otrzymały kryptonimy od nazw roślin, np. „Żyto”, „Proso”. Nocą z 15 na 16 października 1943 r. dokonano zrzutu w miejscowości Grab w gminie Czermin. Przejęła go tamtejsza placówka o kryptonimie „Fasola”. Akcja zakończyła się sukcesem. Zrzuty dokonywane przez lotników alianckich często miały jednak tragiczny finał. Samoloty rozbiły się, a odbierający i przechowujący broń Polacy wpadali w ręce Niemców. Dzięki ich poświęceniu możliwe było jednak dalsze prowadzenie walki przez oddziały partyzanckie.

Autorzy projektu chcieli, by mural przypominał lokalnemu społeczeństwu działania miejscowych struktur Armii Krajowej. Ma on zachęcać do pogłębiania wiedzy na temat wydarzeń II wojny światowej i wpływać na kształtowanie postaw patriotycznych.

CZERSK

STARY DOKTOR, PAN DOKTOR – PAN BOHATER

AUTORZY PROJEKTU:

MAREK „PANCO” KŁOSOWSKI

WYKONAWCA:

ZESPÓŁ POD KIEROWNICTWEM MARKA KŁOSOWSKIEGO

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „DLA NASZEJ GMINY”

Na ścianie Szkoły Podstawowej nr 1 w Czersku powstał mural przedstawiający jej patrona – Janusza Korczaka. Portret opatrzone napisem „Janusz Korczak – lekarz w wojnie polsko-bolszewickiej, major rezerwy”. Pojawiające się w tytule muralu określenia „Stary Doktor” i „Pan Doktor” to pseudonimy tego wybitnego człowieka.

Janusz Korczak był pisarzem, pedagogiem i działaczem społecznym. Opracował teorię wychowania dzieci opartego na partnerstwie i pobudzaniu samowychowania. Uważa się go za prekursora ruchu na rzecz praw dziecka. Jest autorem książki *Król Maciuś Pierwszy*. Był majorem rezerwy służby zdrowia Wojska Polskiego II RP podczas wojny polsko-bolszewickiej. Pośmiertnie został uhonorowany Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i Orderem Orła Białego.

Pomysłodawcy projektu chcieli spopularyzować postać słynnego pedagoga i przypomnieć, że był także polskim żołnierzem, lekarzem wojskowym w latach 1919–1920.

DĄBROWA TARNOWSKA

JAN LIGĘZA – RYCERZ, MAŻ STANU, PATRIOTA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:
WOJCIECH DRABCZYŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:
11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:
POLSKIE TOWARZYSTWO GIMNASTYCZNE
„SOKÓŁ – ŚWIAT PRACY”

Na ścianie budynku należącego do Zespołu Szkół im. K.K. Baczyńskiego namalowano mural przedstawiający wojewodę i starostę łęczyckiego Jana Ligęzę herbu Półkozic. Dla mieszkańców Dąbrowy Tarnowskiej to postać szczególna – był on jej założycielem. Służbę publiczną rozpoczął w 1358 r., udając się z poselstwem do Rzymu. Podczas bitwy pod Grunwaldem 15 lipca 1410 r. dowodził 32 chorągwią rycerską, walcząc pod sztandarem z herbem Półkozic.

Na biało-czerwonym tle przedstawiono portret wojewody na koniu. W lewej ręce trzyma tarczę z herbem rodowym, w prawej – miecz. Nad jego głową widać białego orła. Na dole muralu znajduje się herb powiatu dąbrowskiego, logo Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół – Świat Pracy” oraz herb Dąbrowy Tarnowskiej.

Mural zawiera przekaz historyczny ważny dla mieszkańców Dąbrowy, szczególnie dla młodego pokolenia. Jak zaznaczył starosta dąbrowski Lesław Wieczorek: *Temat muralu nie został wybrany przypadkowo. Był dokładnie przemyślany i przedyskutowany m.in. z lokalnymi historykami.*

DOLHOBRODY

TU NAD BUGIEM JEST STRAŻNICA... – HISTORIA I NOWOCZESNOŚĆ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

MACIEJ WIERZBICKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W DOLHOBRODACH

Ścianę remizy miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej zdobi mural poświęcony formacjom broniącym granic państwa. W centrum malowidła widnieje portret ppor. Jana Bołbotta, patrona Placówki Straży Granicznej w Dołhobrodach. Z lewej strony, na tle rzeki Bug, przy polskim słupie granicznym widzimy dwóch żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza, które broniły granic po II wojnie światowej aż do 1989 r. W dolnej części przedstawiono współczesny budynek placówki. Obok niej z prawej strony przy pojeździe służbowym stoi funkcjonariusz Straży Granicznej spoglądający przez lornetkę. Do zadań tej formacji należy obecnie ochrona granic Polski. Powyżej znajduje się żołnierz Wojska Polskiego, który strzeże bezpieczeństwa państwa.

Podporucznik Jan Bołbott w przededniu wybuchu II wojny światowej po zmobilizowaniu otrzymał przydział do Batalionu Fortecznego „Sarny”, który wchodził w skład Korpusu Ochrony Pogranicza utworzonego w 1924 r. do ochrony wschodniej granicy Rzeczypospolitej. Został dowódcą rejonu umocnionego Tynne Wieś (dzisiejsza Ukraina). We wrześniu 1939 r. wraz z podległymi mu ludźmi bohatersko bronił polskiej granicy przed Sowiecami. Według jednej z hipotez poległ z 50 żołnierzami w bunkrze we wsi Tynne, według innej przeżył atak na schron i został rozstrzelany poza nim.

Inicjatorką powstania dołhobrodzkiego muralu była Grażyna Kowalik – wójt gminy Hanna. Podsunęła ona Ochotniczej Straży Pożarnej pomysł udziału w konkursie Ministerstwa Obrony Narodowej na mural o tematyce historycznej. Zdecydowano się na przedstawienie postaci ppor. Jana Bołbotta, od 2004 r. patrona miejscowej placówki Straży Granicznej.

GOZDOWO

BOHATER POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO GEN. KAZIMIERZ GRUDZIELSKI

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

RADOSŁAW KARBOWIAK

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE PROJEKT WRZEŚNIA

Mural przedstawia gen. Kazimierza Grudzielskiego, jednego z dowódców Powstania Wielkopolskiego. Po lewej stronie znajduje się zdobyty podczas walk samochód pancerny, który przez powstańców wielkopolskich nazwany został „Pułkownik Kazimierz Grudzielski”. Po prawej zaś – kościół w Gozdowie, rodzinnej parafii bohatera muralu. Malowidło umieszczono na ścianie budynku Wiejskiego Domu Kultury w Gozdowie.

Kazimierz Grudzielski (1856–1921) podczas I wojny światowej służył w armii niemieckiej. W 1917 r. przeszedł w stan spoczynku i wrócił w rodzinne strony, w okolice Wrześni. Po wybuchu Powstania Wielkopolskiego dołączył do Armii Wielkopolskiej i objął dowództwo nad oddziałami z powiatu wrzeńskiego. Na początku 1919 r. brał udział w ciężkich walkach podczas niemieckiej ofensywy. W dniu 11 marca 1919 r. otrzymał od Naczelnej Rady Ludowej nominację na generała podporucznika. Następnie dowodził 2 Dywizją Strzelców Wielkopolskich. Po scaleniu Armii Wielkopolskiej z Wojskiem Polskim kontynuował służbę w dowództwach w Toruniu i Poznaniu. Awansował też na generała porucznika. Zmarł 31 marca 1921 r., krótko po ponownym przejściu w stan spoczynku. Za swoje dowodzenie w 1919 r. został nagrodzony Orderem Wojennym Virtuti Militari.

Pamięć o Powstaniu Wielkopolskim jest kultywowana wśród mieszkańców gminy Września. Mural przypomina o wydarzeniach historycznych, które miały tam miejsce. Powstał w setną rocznicę śmierci jednego z ich bohaterów. Generał Grudzielski spoczywa na cmentarzu parafialnym w Gozdowie.

GRAJEWO

POZNAJ PANA PO CHOLEWIE, TO DZIEWIĄTY PUŁK W GRAJEWIE

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PIOTR TOPCZYŁKO

DATA ODSŁONIĘCIA:

14.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ 9 PUŁKU STRZELCÓW
KONNYCH W GRAJEWIE

Mural nawiązuje do historii 9 Pułku Strzelców Konnych im. generała Kazimierza Pułaskiego, który został sformowany 10 października 1921 r. w Hrubieszowie. W latach 1924–1939 jego dowództwo oraz 1 i 2 szwadron stacjonowały w grajewskich koszarach. Wchodząca w skład Podlaskiej Brygady Kawalerii jednostka pod dowództwem płk. Tadeusza Falewicza wyruszyła z Grajewa w 1939 r. na swój szlak bojowy. Zakończył się on dopiero na początku października pod Kockiem, w szeregach Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. bryg. Franciszka Kleeberga.

Do bliskiego związku z miastem odwołuje się zacytowana na muralu przyspiewka kawalerska, tzw. żurawiejka. Jej słowa podkreślają dumę żołnierzy jazdy, stanowiącą ważny element ich tożsamości. Postacie kawalerzystów trzymających lance z proporczykami zostały celowo uproszczone. Dzięki temu sprawiają oni wrażenie „duchów z przeszłości”. Malowidło uzupełnia wizerunek odznaki pamiątkowej pułku, z wypisanym w środku skrótem 9 SK.

Mural upamiętnia, przypadającą w 2021 r., setną rocznicę powstania 9 Pułku Strzelców Konnych. Przypomina o chlubnej tradycji polskiego oręża oraz lokalnym dziedzictwie historycznym, którego ważną częścią są kawalerzyści 9 Pułku Strzelców Konnych. Jest również atrakcyjnym elementem zagospodarowania przestrzeni miasta.

GRUDZIĄDZ

CENTRUM WYSZKOLENIA KAWALERII W GRUDZIĄDZU 1920–1939

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

WAKEUPTIME MARCIN BUDZIŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

1.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA NA RZECZ TRADYCJI JAZDY POLSKIEJ

15 sierpnia 1920 r., kiedy trwały zacięte walki z bolszewikami, daleko od linii frontu – w Grudziądzu – powstawała Centralna Szkoła Jazdy, kuźnia kadr formacji konnych Wojska Polskiego. Placówka kilkakrotnie reorganizowana, od maja 1928 r. funkcjonowała jako Centrum Wyszkożenia Kawalerii (CWK). Ośrodek składał się z czterech szkół: Podchorążych Kawalerii, Podchorążych Rezerwy Kawalerii, Doskonalenia Oficerów i Podoficerów oraz Jazdy Konnej. Ostatnim komendantem Centrum był płk Tadeusz Komorowski, późniejszy dowódca Armii Krajowej i Naczelny Wódz WP.

Mural namalowano na kamienicy przy ul. Chełmińskiej, w pobliżu dawnych koszar kawaleryjskich. Przedstawia galopującego na koniu ułana z szablą wzniesioną do ciosu. Jego mundur świadczy o przynależności do CWK: amarantowy otok na rogatywce oraz amarantowo-granatowy proporczyk na kołnierzu. Poniżej, na drugim planie, widok panoramy grudziądzkiej starówki od strony Wisły: słynne spichlerze, wieże ratusza i bazyliki św. Mikołaja. Ogromny kawalerzysta wyjeżdża z ul. Ratuszowej. Pod końskimi kopytami widać schodki, przy których w rzeczywistości znajduje się pomnik Ułan i Dziewczyna.

Malowidło ma na celu upowszechnienie kawaleryjskich tradycji Grudziądza (do dziś miasta garnizonowego). Jest próbą zainteresowania odbiorców, przede wszystkim młodzieży, ciekawą lokalną historią.

HOSTYNNE-KOLONIA

PAMIĘTAMY – DZIĘKUJEMY

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PAWEŁ KUROWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

27.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE POSPOLITE RUSZENIE SZLACHTY
ZIEMI KRAKOWSKIEJ

Mural namalowano na fasadzie budynku Publicznej Szkoły Podstawowej im. 30 Pułku Strzelców Kaniowskich i AK. Malowidło nawiązuje do historii tej miejscowości podczas wojny polsko-bolszewickiej. Na polach Hostynnego i Horyszowa Ruskiego 31 sierpnia 1920 r. toczyły się krwawe walki żołnierzy 30 Pułku Strzelców Kaniowskich z wycofującymi się oddziałami 1 Armii Konnej Siemiona Budionnego. W ich trakcie pułk pod dowództwem ppłk. Kazimierza Jacynika poniósł duże straty. Poległo i zostało rannych kilkuset polskich żołnierzy. Na muralu przedstawiony jest żołnierz 30 PSK, który ochrania idącą do szkoły uczennicę. Powyżej widnieje stylizowana odznaka pułku oraz napisy: „1920 Pamiętamy” i „2020 Dziękujemy”.

Mural jest upamiętnieniem bohaterstwa strzelców kaniowskich. Ma on jednocześnie przypominać, że wolność i niepodległość, którymi możemy się obecnie cieszyć, zawdzięczamy tym, którzy przeszło 100 lat temu bronili naszej ojczyzny przed bolszewikami. Autor muralu, Paweł Kurowski, tak wypowiedział się o jego genezie: (...) *my, żyjący dziś oraz uczniowie szkoły jesteśmy winni pamięć i wdzięczność tym, którzy przelali krew za naszą przyszłość.*

HRUBIESZÓW

LUBELSKI SZLAK BITWY WARSZAWSKIEJ – HRUBIESZÓW 1920

AUTOR PROJEKTU:

LIVE MEDIA CREW

WYKONAWCY:

IZABELA KUCHARSKA, MATEUSZ ROKICKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

30.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

EUROPEJSKA FUNDACJA KULTURY MIEJSKIEJ

Mural przedstawia odwzorowanie czterech fotografii – migawek sprzed stu lat: młodzież w łódce na Huczwie; Kozacki Róg, czyli dawne handlowe centrum Hrubieszowa; ruszających na front kawalerzystów 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego oraz dziewczynę w mundurze dotykającą ręką drutu kolczastego. Oryginały dwóch pierwszych fotografii pochodzą ze zbiorów Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” w Lublinie, będącego archiwum historii Lubelszczyzny. Szwoleżerowie, ulubieńcy Marszałka, stacjonowali w Hrubieszowie na początku września 1920 r., nabierając sił przed ofensywą wojsk polskich na Wołyń. Wizerunek dziewczyny wzorowano na zaginionym obrazie *Sanitariuszka* z 1928 r. pędzla Wiktora Gutowskiego, żołnierza Legionów Polskich. Praca przedstawiała Teresę Grodzińską – dwudziestoletnią ochotniczkę, pielęgniarkę 4 Pułku Piechoty. Zginęła ona męczeńską śmiercią w okolicach Hrubieszowa 1 września 1920 r., bestialsko zamordowana przez bolszewików. Była pierwszą kobietą odznaczoną w II RP Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari. Wizerunek odznaczenia namalowany jest obok zdjęcia.

W 1920 r. Hrubieszów dwukrotnie był świadkiem zmagania Polaków z bolszewikami, od 13 do 14 sierpnia oraz od 20 sierpnia do 6 września. Sceny sprzed wieku namalowane na ścianie Hrubieszowskiego Domu Kultury upamiętniają doniosłe wydarzenia Bitwy Warszawskiej, ale także ukazują codzienne życie miasta. Odsłonięcie muralu uświetniło obchody 620-lecia nadania praw miejskich.

JAROSŁAW

MAJOR TADEUSZ ZIELIŃSKI – BOHATER I I II WOJNY ŚWIATOWEJ

AUTORZY PROJEKTU:

MAREK GLIWA, KINGA IWANÓW

WYKONAWCA:

MAREK GLIWA

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA POMOCY EDUKACYJNEJ DLA MŁODZIEŻY
IM. HELENY I TADEUSZA ZIELIŃSKICH

Centrum malowidła na ścianie budynku przy ul. Zygmunta Zelińskiego 4 zajmuje podobizna mjr. Tadeusza Zelińskiego. Pod spodem znajduje się napis informujący o bohaterze dzieła. Ważnym elementem muralu jest falująca wstęga w kolorach polskiej flagi.

Tadeusz Zeliński urodził się w 1893 r. w Jarosławiu. W 1914 r. został wcielony do armii austro-węgierskiej, w której służył jako artylerzysta. Po odzyskaniu niepodległości wstąpił do Wojska Polskiego. Brał udział w wojnie polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej. Został odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Zasługi. W 1924 r. w stopniu kapitana przeszedł do rezerwy.

W przededniu wybuchu II wojny światowej został zmobilizowany i rozpoczął służbę w 24 Pułku Artylerii Lekkiej im. Króla Jana III Sobieskiego, stacjonującym w Jarosławiu. Walczył w obronie Polski w 1939 r. Podczas próby przedostania się do Rumunii wraz z innymi żołnierzami został zatrzymany przez czerwonarmistów. Trafił do obozu jenieckiego w Kozielsku. Wiosną 1940 r. został zamordowany w Katyniu. W 2009 r. pośmiertnie awansowano go na stopień majora.

Major Tadeusz Zeliński jest ojcem Zbigniewa Zelińskiego – założyciela Fundacji Pomocy Edukacyjnej dla Młodzieży i jednym z jej patronów. Fundacja, obchodząca w tym roku 30-lecie powstania, chciała również w ten nietypowy sposób spopularyzować prowadzone przez siebie działania.

JASŁO

BITWA WARSZAWSKA – CUD NAD WISŁĄ – KŁU WIECZNEJ PAMIĘCI MIESZKAŃCÓW JASŁA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

SYLWESTER ŁASKAWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

27.09.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW JASŁA I REGIONU
JASIELSKIEGO

Malowidło, umieszczone na ścianie bloku przy ul. Szajnochy, przedstawia dwóch lokalnych bohaterów z 1920 r. Po prawej stronie znajduje się portret Romana Saphiera, porucznika Wojska Polskiego i profesora jasielskiego gimnazjum. Stał on na czele swoich uczniów, którzy ochotniczo zgłosili się do walki z bolszewikami. Jako oficer 16 Pułku Piechoty oddał życie za ojczyznę w bitwie pod Firlejówką 6 września 1920 r.

Drugą postacią przedstawioną na muralu jest Seweryn Marcinkowski, pochodzący z niedalekiego Frysztaka, uczeń jasielskiego gimnazjum oraz harcerz. Poległ on bohaterską śmiercią 14 sierpnia 1920 r., w czasie walk pod wsią Zawady.

Po lewej stronie obu postaci widzimy nacierające Wojsko Polskie: piechurów, kawalerzystów, czołg FT-17. Nad nimi, między białą-czerwoną wstęgą, krążą samoloty bojowe. Na jednym jest widoczna szachownica lotnicza.

Wykonałem mural, który, mam nadzieję, spodoba się mieszkańcom i jednocześnie będzie przypominał o trudnych czasach wojny polsko-bolszewickiej – powiedział Sylwester Łaskawski, autor pracy.

JEDWABNE

HUSARIA – BITWA POD KŁUSZYNYM

AUTOR PROJEKTU:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, MATEUSZ WRÓBLEWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

23.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW
ZIEMI JEDWABIEŃSKIEJ

Na ścianie bloku mieszkalnego przy ul. Żwirki i Wigury 5 powstał mural poświęcony jednej z najbardziej spektakularnych wiktorii w historii polskiego oręża – bitwie pod Kluszyńnem, stoczonej 4 lipca 1610 r. W lewym górnym rogu znajduje się podobizna hetmana polnego koronnego Stanisława Żółkiewskiego, który dowodził w tym starciu polskimi siłami. Oprócz niego przedstawiono kilku uzbrojonych husarzy, zajmujących znaczną część malowidła. Na dole z lewej strony widać z kolei ukorzonego Moskala w trakcie składania daru. Trzymane przez niego miniaturowe budowle symbolizują Moskwę. Jest to nawiązanie do oddania miasta przez bojarów w polskie ręce, co nastąpiło w wyniku kluszyńskiego zwycięstwa.

Bitwa pod Kluszyńnem była największym triumfem hetmana Żółkiewskiego. W tym starciu kilkutyśieczna polska armia rozbiła wojsko nieprzyjaciela liczące 20–40 tys. ludzi. Byli to Moskale i ich cudzoziemscy najemnicy, głównie Szwedzi. Bardzo istotną rolę odegrała tu husaria, która była zmuszona wielokrotnie szarżować na wroga. Zwycięstwo otworzyło Polakom drogę na Moskwę. Miasto to zostało wkrótce zajęte.

Mural w Jedwabnem stworzono, aby przypominał o polskim zwycięstwie w bitwie pod Kluszyńnem. Chcieliśmy przedstawić piękną kartę historii, kiedy Polska była potęgą, a husaria odnosiła największe sukcesy – powiedział Adam Niebrzydowski, burmistrz Jedwabnego.

KALISZ POMORSKI

ESKADRA KOŚCIUSZKOWSKA

AUTOR PROJEKTU:

MIKOŁAJ GROBELNY

WYKONAWCY:

MAŁGORZATA PIŁASZEWICZ, MIKOŁAJ GROBELNY

DATA ODSŁONIĘCIA:

24.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „JESTEŚMY RAZEM”

Malowidło w Kaliszu Pomorskim znajduje się na murze przy Zespole Szkół im. Pamięci Ofiar Terroryzmu 11 Września 2001 Roku. Jest poświęcone 7 Eskadrze Myśliwskiej im. Tadeusza Kościuszki, zwanej Eskadrą Kościuszkowską. W centrum kompozycji umieszczono godło eskadry. Jego autorem był amerykański lotnik Elliot Chess. Barwy muralu – biały, czerwony i niebieski – nawiązują do kolorów godła. Daty „1918” i „2021” oznaczają rok utworzenia eskadry i rok powstania muralu. Powyżej widnieje napis w języku angielskim: „Together” („Razem”), poniżej: „Kościuszek Squadron” („Eskadra Kościuszkowska”). Z lewej strony usytuowano wizerunek samolotu myśliwskiego Albatros D.III należącego do 7 Eskadry Myśliwskiej. Po prawej przedstawiono współczesny myśliwiec F-16 Jastrząb będący na wyposażeniu polskich Sił Powietrznych.

Eskadra Kościuszkowska została utworzona w 1918 r. Zasłużyła się w walkach podczas wojny polsko-bolszewickiej, m.in. z 1 Armią Konną Siemiona Budionnego i w obronie Lwowa w 1920 r. Służyli w niej polscy i amerykańscy ochotnicy. Jednym z nich był Merian Cooper, później znany reżyser i producent filmowy. Szlak bojowy eskadry w książce *Skrzydła nad Polską*, wydanej w Stanach Zjednoczonych, opisał jeden z jej żołnierzy – Kenneth Malcolm Murray.

Szkoła od ponad 20 lat współpracuje z amerykańskimi żołnierzami, którzy odbywają ćwiczenia na poligonie w Drawsku Pomorskim. To właśnie ta współpraca i wzajemna przyjaźń stały się inspiracją do stworzenia muralu. Postanowiono nawiązać do historii Eskadry Kościuszkowskiej, która jest świetnym przykładem polsko-amerykańskiego braterstwa broni.

KATOWICE

ALFONS ZGRZEBNIOK – DOWÓDCA POWSTAŃCZY

AUTOR PROJEKTU:

IGOR POPLAWSKI

WYKONAWCA:

ROBERT GILARSKI „CZERWONY PIES”

DATA ODSŁONIĘCIA:

24.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁY:

FUNDACJA DA MOC I FUNDACJA TACY JESTEŚMY

Malowidło znajdujące się na budynku przy ul. Łabędziej 19 upamiętnia kpt. Alfonsa Zgrzebnioka „Rakoczego”. Z prawej strony przedstawiono podobiznę bohatera muralu. Postać namalowano na podstawie zdjęcia z sierpnia 1919 r. Na górze kompozycji widać ordery i odznaczenia otrzymane przez „Rakoczego”, od lewej: Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari, Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski („Polonia Restituta”), Krzyż Walcznych, Złoty Krzyż Zasługi oraz Krzyż na Śląskiej Wstędze Walczności i Zasługi I stopnia. Poniżej umieszczono napis: „Alfons Zgrzebniok »Rakoczy«”. Tło malowidła stanowi scena przedstawiająca powstańców śląskich. Jest to fragment zaginionego obrazu pokazującego pole bitwy na Górze Świętej Anny, gdzie toczyły się zacięte boje podczas III powstania śląskiego.

Alfons Zgrzebniok urodził się w 1891 r. w Dziergowicach. Podczas I wojny światowej walczył w armii niemieckiej. Po wojnie zaangażował się w działania na rzecz przyłączenia do Polski Górnego Śląska. Był dowódcą dwóch pierwszych powstań śląskich (lata 1919 i 1920). Po zakończeniu powstań śląskich m.in. służył w Wojsku Polskim, pracował jako nauczyciel wychowania fizycznego, pełnił funkcję wicewojewody białostockiego. Zmarł w 1937 r.

Dzisiaj trudno namówić młodych ludzi do spojrzenia na historię. Właśnie mural jest taką formą artystyczną, która z jednej strony honorowo upamiętnia postać, a z drugiej jest w stanie ją przybliżyć – powiedział dr Wojciech Moś z Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

W maju 2021 r. Alfons Zgrzebniok, śląski bohater powstańczy, został pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego.

KATOWICE

„DO BYTOMSKICH STRZELCÓW WOJSKA ZACIĄGAJĄ...”

AUTOR PROJEKTU:

IGOR POPLAWSKI

WYKONAWCA:

ROBERT GILARSKI „CZERWONY PIES”

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

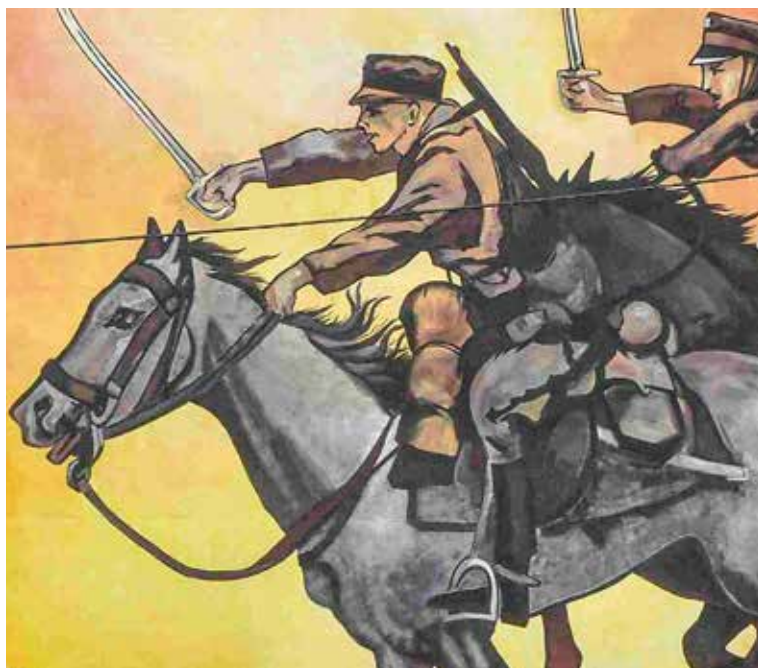
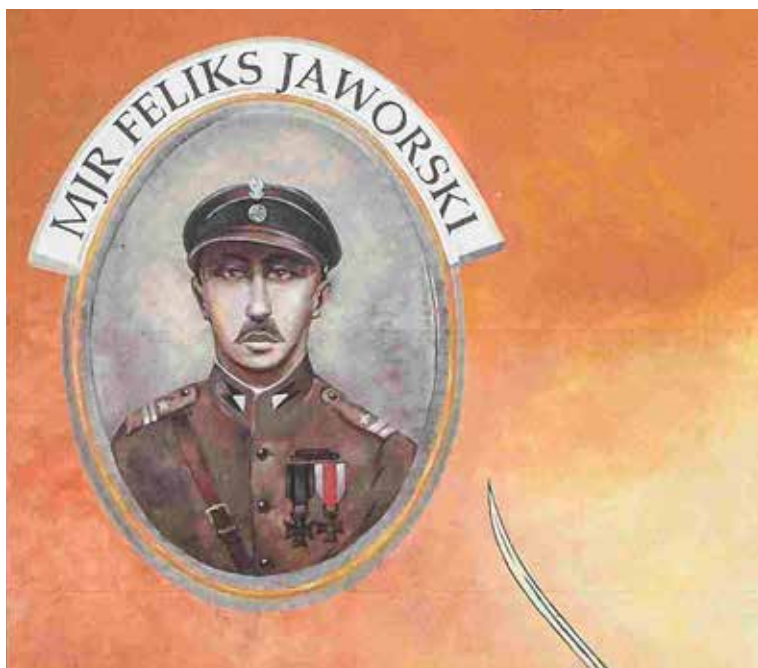
FUNDACJA DA MOC

Centralnym elementem malowidła prezentowanego na siedzibie Katowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej przy ul. Klonowej jest defilująca kolumna przedwojennego Wojska Polskiego prowadzona przez poczet sztandarowy. Wzorowano się na zdjęciu żołnierzy 75 Pułku Piechoty z Chorzowa, których wizerunek utrwalono 2 czerwca 1934 r. w czasie uroczystości nadania jednostce nowego sztandaru.

Chorzowski pułk powstał na bazie 1 Pułku Strzelców Bytomskich, sformowanego wiosną 1919 r. w Częstochowie z uchodźców górnośląskich. Strzelcy brali udział m.in. w walkach z Niemcami pod Wieruszowem i bolszewikami na Białorusi, a także w Bitwie Warszawskiej. W 1939 r. 75 Pułk Piechoty w ramach 23 Górnośląskiej Dywizji Piechoty przeszedł szlak bojowy Armii „Kraków” od obrony Śląska do pierwszej bitwy pod Tomaszowem Lubelskim. O tradycjach walk o niepodległość i granice przypomina także namalowana po lewej stronie odznaka pamiątkowa 1 Pułku Strzelców Bytomskich – krzyż z Orłem Białym, datami „1918” i „1920” oraz skrótem nazwy jednostki.

Projekt był związany z obchodami 100-lecia powstań śląskich. *Pułk Strzelców Bytomskich* był jedną z najważniejszych formacji bojowych na Śląsku po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, dlatego chcieliśmy przybliżyć jego historię mieszkańcom województwa śląskiego – wyjaśniła Agata Kaczmarczyk, prezes zarządu fundacji Da Moc. Doktor Adam Lisek z Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział Katowice dodał: *Wielu żołnierzy tego pułku poległo w bohaterskiej walce, 44 zostało zamordowanych w Katyniu, aż 36 żołnierzy otrzymało najwyższe odznaczenie wojskowe Virtuti Militari.*

KĄKOLEWNICA

BITWA POD KĄKOLEWNICĄ 1920 ROKU

AUTOR PROJEKTU:

KRZYSZTOF SZCZEPANIUK

WYKONAWCA:

BIT-O-MAGIC S.C.

DATA ODSŁONIĘCIA:

25.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

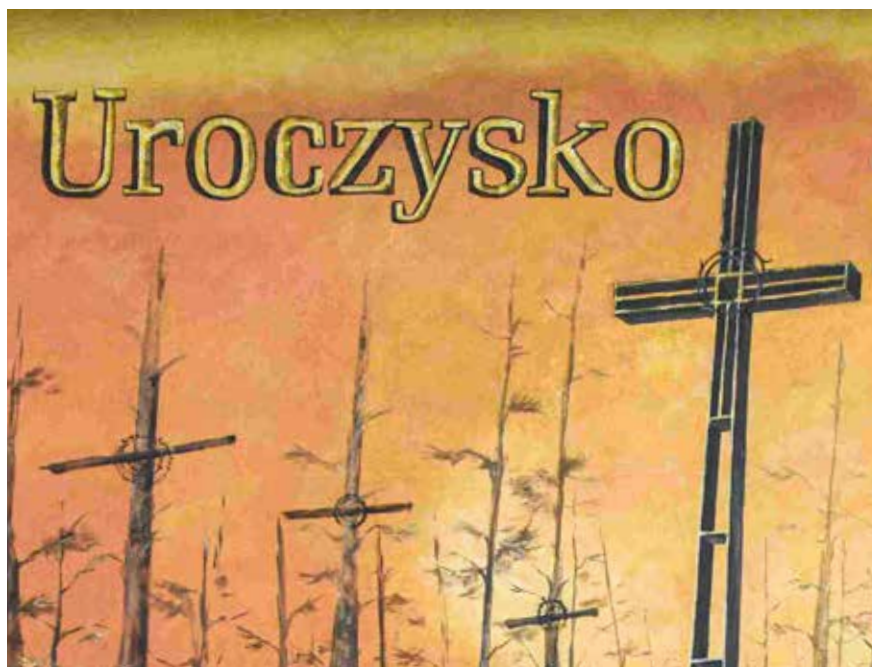
STOWARZYSZENIE DLA ROZWOJU ZIEMI
KĄKOLEWNICKIEJ

Mural namalowany na ścianie budynku przy ul. Szkolnej 2 jest poświęcony walkom toczącym się w okolicy Kąkolewnicy podczas Bitwy Warszawskiej 1920 r. Przedstawiono na nim trzech kawalerzystów Brygady Jazdy Ochotniczej z szablami w dłoniach, którzy szarżują na bolszewików. Jeden z nich leży, pokonany, na ziemi. Z lewej strony widać wystające karabiny z bagnietami na lufach. Nad nimi umieszczono podobiznę mjr. Feliksa Jaworskiego, dowódcy Brygady Jazdy Ochotniczej. Powyżej znajduje się napis: „Kąkolewnica 1920”.

Stoczona 17 sierpnia 1920 r. bitwa pod Kąkolewnicą była jednym z epizodów kontrofensywy znad Wieprza. Zmierzająca w kierunku Międzyrzecza Podlaskiego jazda mjr. Jaworskiego natrafiła w rejonie miejscowości na piechotę nieprzyjaciela, którą rozbiła. Po pewnym czasie na odpoczywających we wsi polskich żołnierzy uderzyła nadchodząca z zachodu kolumna sowiecka. Zwycięstwo Polaków było zdecydowane. Po bitwie ruszyli oni w stronę Międzyrzecza, który bez większego trudu zajęli.

Malowidło ma upowszechnić wśród lokalnych mieszkańców wiedzę na temat bitwy pod Kąkolewnicą. W ten sposób chciano również wzbudzić u dzieci i młodzieży zainteresowanie historią i tym, co ich przodkowie zrobili dla ojczyzny. Mural jest też wyrazem pamięci o dokonaniach polskiego oręża, ważnym dla gminy Kąkolewnica.

KĄKOLEWNICA

UROCZYSKO BARAN – PODLASKI KATYŃ

AUTOR PROJEKTU:

ROMAN ZGORZAŁEK

WYKONAWCA:

BIT-O-MAGIC S.C.

DATA ODSŁONIĘCIA:

25.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE DLA ROZWOJU
ZIEMI KĄKOLEWNICKIEJ

Mural powstał na ścianie budynku Urzędu Gminy. Przedstawia on miejsce pamięci znajdujące się w pobliskim lesie, na uroczysku Baran. Tam w latach 1944–1945 zamordowano polskich żołnierzy podziemia niepodległościowego. Na pierwszym planie widać głaz upamiętniający ofiary zbrodni z dwiema przymocowanymi do niego tablicami pamiątkowymi, polskim godłem i znakiem Polski Walczącej. Ponad głazem wznosi się monumentalny krzyż z cierniową koroną w centrum. W lesie, widniejącym w tle, niektóre drzewa zostały przedstawione jako krzyże.

Od października 1944 r. do przełomu stycznia i lutego 1945 r. w Kąkolewnicy stacjonował sztab 2 Armii Wojska Polskiego. Działały przy niej: Informacja Wojskowa, zdominowana przez funkcjonariuszy sowieckich, i Sąd Wojskowy, który wydawał wyroki śmierci na żołnierzy Armii Krajowej oraz innych formacji niepodległościowych. Z dokumentów sądu wynika, że skazał on na śmierć 61 osób. W 43 przypadkach wyrok wykonano. Ponadto w okolicy znajdował się obóz NKWD, w którym także więziono polskich żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sądzi się, że oni również byli mordowani w kąkolewnickich lasach.

Motyacją do powstania malowidła była chęć upamiętnienia osób pomordowanych na uroczysku Baran w latach 1944–1945. Dzięki muralowi chciano też upowszechnić wśród lokalnych mieszkańców wiedzę o tej zbrodni. Ma zachęcać do większego interesowania się historią przez młodych ludzi.

KIEŁCE

HONOR OJCZYZNY JEST W RĘKU ARMII

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

IGOR KOWALCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.08.2021 r.

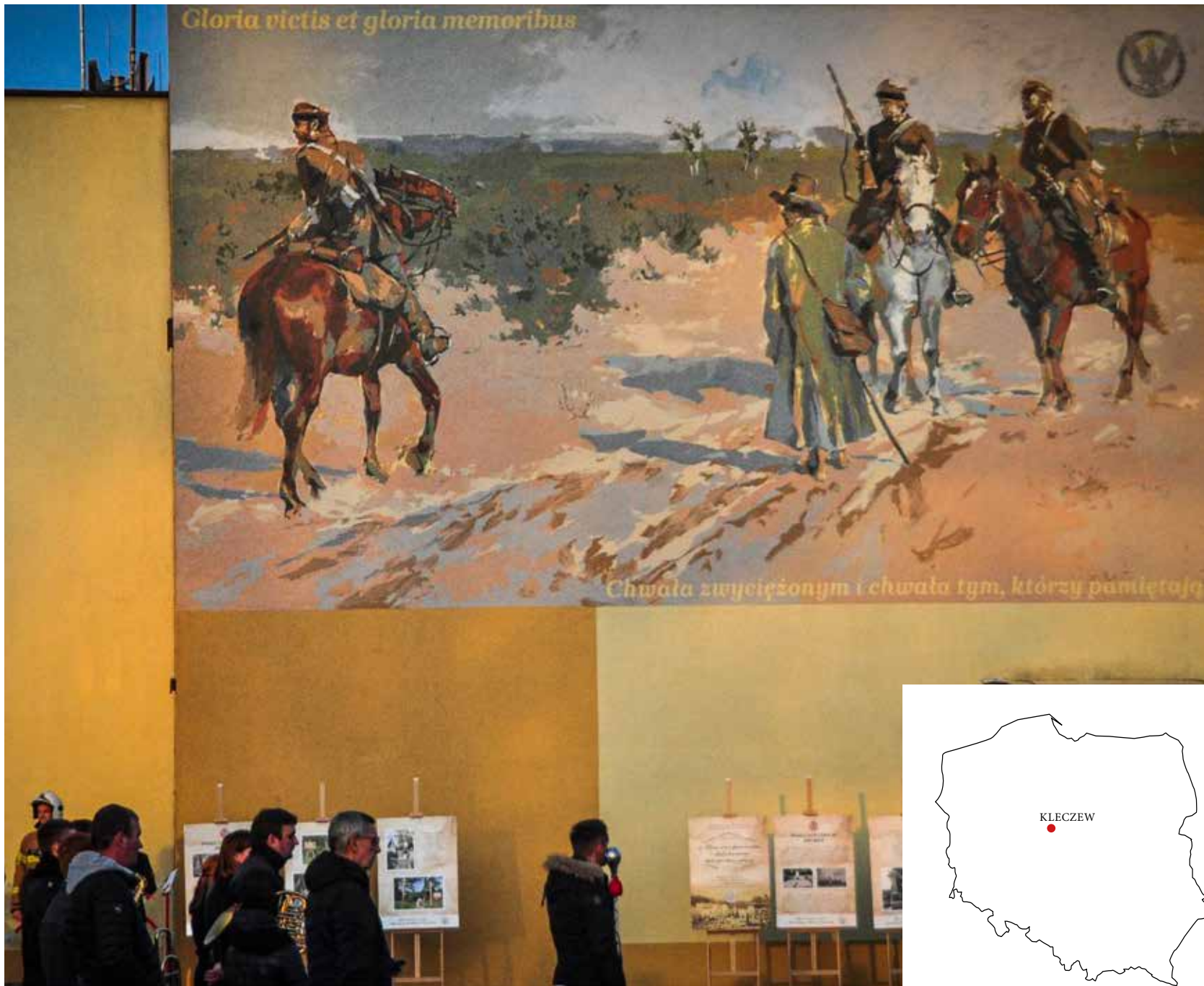
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA KIELECKI OCHOTNICZY SZWADRON
KAWALERII IM. 13 PUŁKU UŁANÓW WILEŃSKICH

Mural na budynku przy ul. Kochanowskiego 12 jest poświęcony polskiej kawalerii. Przedstawia ułanów z okresu II Rzeczypospolitej i współczesną kawalerię powietrzną – kontynuatorkę chlubnych tradycji. Tło nawiązuje kolorystycznie do polskich barw narodowych. W dolnej części malowidła przedstawiono żołnierzy 1 Szwadronu Tatarskiego, wchodzącego w skład przedwojennego 13 Pułku Ułanów Wileńskich. Scena ta jest wzorowana na jednym z historycznych zdjęć. Warto zwrócić uwagę na charakterystyczny buńczuk w centrum kompozycji – dar dla szwadronu od społeczności tatarskiej, przekazany w 1937 r. Na dole malowidła znajduje się napis: *Honor Ojczyzny jest w ręku armii*. To cytat z książki Josepha Conrada-Korzeniowskiego *Nostromo. Opowieść z wybrzeża*.

Górna część muralu przedstawia niebo, na którym unoszą się dwa śmigłowce Mi-17 należące do 25 Brygady Kawalerii Powietrznej im. księcia Józefa Poniatowskiego. Poniżej widnieją postacie żołnierzy na spadochronach desantowych. W prawym górnym rogu umieszczono wizerunki odznak pamiątkowych 13 Pułku Ułanów Wileńskich (w wersji oficerskiej) i 25 Brygady Kawalerii Powietrznej oraz logotypy Ministerstwa Obrony Narodowej.

Pomysłodawcą malowidła jest Kielecki Ochotniczy Szwadron Kawalerii. Mural ma przyczynić się do umocnienia etosu Wojska Polskiego oraz pomóc w kulturowaniu jego tradycji, zwłaszcza wśród młodzieży.

KLECZEW

„GLORIA VICTIS ET GLORIA
MEMORIBUS” – CHWAŁA
ZWYCIĘŻONYM I CHWAŁA TYM,
KTÓRZY PAMIĘTAJĄ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ŁUKASZ GRUSZCZYŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

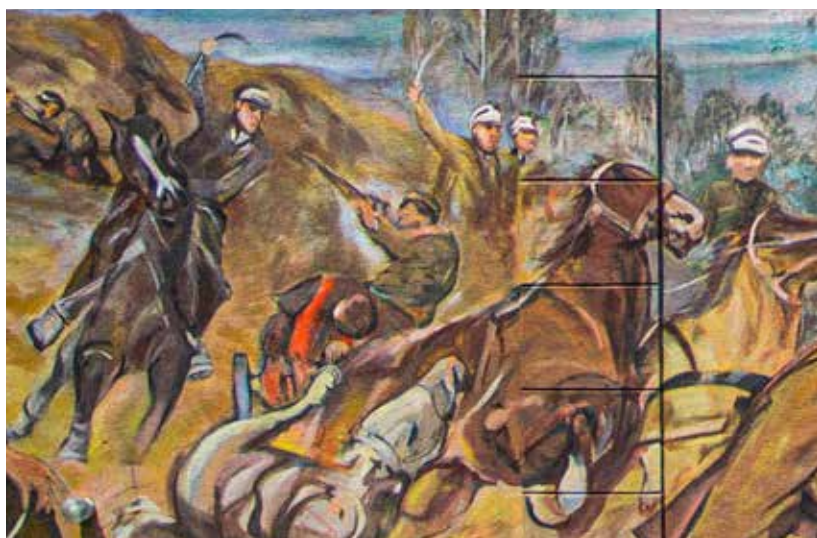
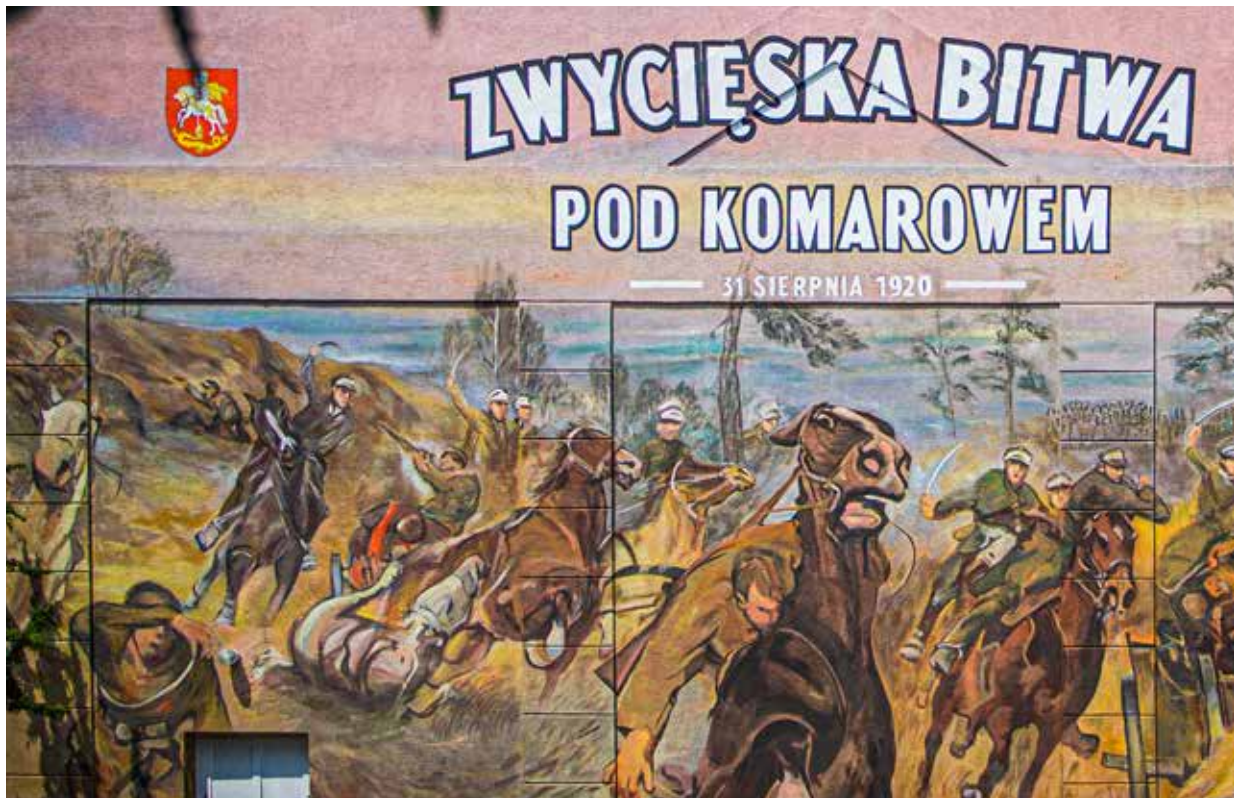
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KLECZEWIE

Mural znajduje się na budynku Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Strażackiej 2. Malowidło powstało na podstawie fragmentu obrazu Maksymiliana Gierymskiego *Patrol powstańczy*. Przedstawiona scena rozgrywa się w czasie powstania styczniowego. Na piaszczystej drodze pieszy wędrowiec, może włóczęga, stoi obok trzech uzbrojonych powstańców siedzących na koniach. W postawie jeźdźców widać niepokój. Wypatrują czegoś w oddali. Czują, że może grozić im niebezpieczeństwo. Gdzieś w pobliżu pewnie znajdują się rosyjscy żołnierze. Na górze muralu umieszczono napis w języku łacińskim „Gloria victis et gloria memoribus”, a na dole tłumaczenie – „Chwała zwyciężonym i chwała tym, którzy pamiętają”.

W trakcie powstania styczniowego pod Kleczewem doszło do czterech starć oddziałów powstańczych z rosyjskimi żołnierzami. Wszystkie miały miejsce w 1863 r.: 21 marca, 13 maja, 10 czerwca i 13 lipca. Najbardziej znana jest bitwa z 10 czerwca, którą stoczyły z wrogiem oddziały pułkowników Edmunda Calliera i Wincentego Raczkowskiego. Powstańcy dzielnie walczyli, ale zostali zmuszeni do odwrotu.

Mural jest wyrazem pamięci o powstaniu styczniowym i hołdem dla tych, którzy bili się za Polskę. O walkach, które rozegrały się w pobliżu Kleczewa, przypomina przede wszystkim zbiorowa mogiła znajdująca się na miejscowym cmentarzu parafialnym. Spoczywają w niej powstańcy styczniowi polegli w starciu 10 czerwca 1863 r.

KOMARÓW-OSADA

LUBELSKI SZLAK BITWY WARSZAWSKIEJ – ZWYCIĘSKA BITWA POD KOMAROWEM

AUTORZY PROJEKTU:

IZABELA KUCHARSKA, MATEUSZ ROKICKI,
SZYMON BURAK

WYKONAWCA:

LIVE MEDIA CREW

DATA ODSŁONIĘCIA:

30.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

EUROPEJSKA FUNDACJA KULTURY MIEJSKIEJ

Mural pokrywający ścianę hali sportowej Szkoły Podstawowej przedstawia szarżę 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich mjr. Rudolfa Ruppa na Wzgórze 255 podczas zwycięskiej bitwy pod Komarowem 31 sierpnia 1920 r. Wykorzystano tu główny element lewej części tryptyku *Bitwa pod Komarowem* autorstwa Jerzego Kossaka. Polscy szwoleżerowie w charakterystycznych czapkach z białymi otokami rozpędzają kawalerzystów bolszewickich, którzy w popłochu uciekają z pola walki.

Bitwa pod Komarowem była jednym z największych starć kawaleryjskich w XX w. Zwycięstwo Polaków utrwaliło sukces odniesiony kilka tygodni wcześniej pod Warszawą. Polscy kawalerzyści starli się w rejonie Komarowa z Armią Konną Siemiona Budionnego, idącą ze spóźnioną pomocą oddziałom Michaiła Tuchaczewskiego. Zażarte walki doprowadziły do rozbicia zgrupowania bolszewickiego i wyłączenia go z dalszych działań na froncie. Rocznica bitwy obchodzona jest jako Święto Kawalerii Polskiej.

Jeden z autorów muralu Mateusz Rokicki powiedział: *Misją tego projektu jest to, żeby przez współczesne środki, jakimi jest malarstwo muralowe, jak i współczesny charakter tych przedstawień, pokazać kawał polskiej historii. Adaptacja obrazu z epoki, w czasie gdy powstaje tyle patriotycznych murali, wydała nam się ciekawym pomysłem. Bez wątpienia mural ma walor edukacyjny.*

Tobie Ojczyzno

Spadochroniarstwo uczy nas być silnym,
a tylko takich potrzebuje nasza Ojczyzna
gen. bryg. Stanisław Sosabowski (1892-1967)

KONiN

TOBIE OJCZYZNO

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PAWEŁ BRUSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

26.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „KOPERNIK”

Mural na budynku Zespołu Szkół im. Mikołaja Kopernika przedstawia gen. Stanisława Sosabowskiego na tle symbolicznego wyobrażenia desantu spadochronowego pod Arnhem we wrześniu 1944 r. Ważnymi elementami kompozycji są napis „Tobie Ojczyzno” oraz cytat: *Spadochroniarstwo uczy nas być silnym, a tylko takich potrzebuje nasza Ojczyzna*. Te słowa w pełni oddają charakter generała. Był nie tylko dowódcą, ale i wizjonerem. Gdy w 1940 r. objął dowodzenie stacjonującą w Szkocji 4 Brygadą Kadrową Strzelców, postanowił zmienić ją w pierwszą w historii Wojska Polskiego bojową jednostkę spadochronową. Mimo przeciwności zrealizował ten plan. Sosabowski swój pierwszy w życiu skok ze spadochronem wykonał w wieku 49 lat. Dał w ten sposób przykład swoim żołnierzom, że dzięki ciężkiej pracy i determinacji można osiągnąć cel.

Utworzona przez niego 1 Samodzielna Brygada Spadochronowa (1 SBS) wzięła udział w największej podczas II wojny światowej operacji powietrznodesantowej aliantów „Market Garden”. Polscy żołnierze wstawili się odwagą i poświęceniem zwłaszcza podczas walk pod Arnhem. Pamięć o nich trwa do dzisiaj nie tylko w naszej Ojczyźnie, ale także w Holandii i Wielkiej Brytanii.

Mural jest hołdem dla gen. Stanisława Sosabowskiego i żołnierzy 1 SBS, złożonym w nowoczesnej, trafiającej do młodzieży formie. Postać i historia życia generała mimo upływu lat wciąż mogą być inspirujące, zwłaszcza dla młodych ludzi.

KONOJAD

PIĘKNA HISTORIA ŻOŁNIERZA W POWSTANIU WIELKOPOLSKIM

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

GRZEGORZ „CZIWON” JUCHNOWICZ

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W KONOJADZIE

Wielkopolanie są dumni ze swojej historii, a w szczególności ze zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego (27 grudnia 1918–16 lutego 1919 r.). Przykładem może być Konojad – niewielka, licząca pół tysiąca mieszkańców wieś kultywująca lokalne tradycje patriotyczne. To tu, dzięki zaangażowaniu miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej, na ścianie remizy powstał imponujący mural historyczny. Można na nim zobaczyć sylwetkę szykującego się do strzału powstańca przedstawionego na tle flagi Powstania Wielkopolskiego. W ten symboliczny sposób oddano hołd wszystkim bohaterom walczącym o wolność ojczyzny.

Inicjatorzy powstania muralu – druhowie Ochotniczej Straży Pożarnej w Konojadzie – wybierając jako motyw Powstanie Wielkopolskie, chcieli w ten sposób upamiętnić uczestników zwycięskiego zrywu i wskrzesić w lokalnej społeczności patriotyczne postawy. *Wciąż wielu mieszkańców nie wie, że z Konojadu pochodzi aż ośmiu powstańców wielkopolskich. Graficzną i jednocześnie edukacyjną formą przekazu chcieliśmy trafić do każdej grupy społecznej, ale przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Głęboko wierzymy w to, że nasze działania będą budować w młodych ludziach wartości obywatelskie* – wyjaśnił Adam Kaczmarek, sekretarz OSP.

KOZIENICE

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

SEWERYN BOROCH „ESTIMEJT”

DATA ODSŁONIĘCIA:

6.09.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW ZIEMI KOZIENICKIEJ

Ze ściany bloku na Osiedlu Pokoju spogląda znajoma twarz z charakterystycznym wąsem. Obok Marszałka lecą dwupłatowce polsko-amerykańskiej 7 Eskadry Myśliwskiej im. Tadeusza Kościuszki. Poniżej nacierają polscy piechurzy we francuskich hełmach i mundurach krajowej produkcji z 1919 r. Razem z nimi szarżują jeźdźcy. Do ich namalowania autorom posłużył wygląd żołnierzy współczesnego Szwadronu Kawalerii z Pułku Reprezentacyjnego WP. Widoczny z prawej strony orzeł pochodzi z godła RP obowiązującego w latach 1919–1927.

Zgodnie z rozkazem Michaiła Tuchaczewskiego Grupa Mozyrska Armii Czerwonej miała sforsować Wisłę i zająć Kozienice 14 sierpnia. Bolszewicy na szczęście tu nie dotarli.

Wybór Józefa Piłsudskiego jako głównej postaci malowidła nie jest przypadkowy. Był on głównodowodzącym Wojskiem Polskim podczas wojny z bolszewikami. W marcu 1926 r. został honorowym obywatelem Kozienic. Piotr Kozłowski, burmistrz gminy Kozienice i inicjator projektu, tak przedstawił motywację jego powstania: *Ten mural to hołd mieszkańcom Kozienic składany bohaterom 1920 r. Mam nadzieję, że również ten mural będzie uczył młode pokolenie historii naszego narodu. Będzie wskazywał na ponadczasowe wartości i przypominał, że wolność jest wielką wartością, o którą trzeba cały czas dbać i o niej pamiętać.*

KOZIENICE

BITWA POD KOZIENICAMI 6 KWIETNIA 1656

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

SEWERYN BOROCH „ESTIMEJT”

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

KOZIENICKIE STOWARZYSZENIE REKONSTRUKCJI
HISTORYCZNYCH

Oczom przechodniów spacerujących w okolicy bloku mieszkalnego przy ul. Kopernika 12 ukazuje się imponująca sylwetka galopującego na koniu husarza. Wykonany w technice 3D mural upamiętnia zwycięską bitwę pod Kozienicami stoczoną podczas potopu szwedzkiego. W dniu 6 kwietnia 1656 r. oddziały polskie dowodzone przez Stefana Czarnieckiego starły się z ariergardą, tj. strażą tylną, wojsk niemieckiego margrabiego Fryderyka Badeńskiego, sojusznika Szwedów. Walki toczyły się w starorzeczu Wisły (obecnie Jezioro Koziennickie) i były preludium do stoczonej następnego dnia zwycięskiej bitwy pod Warką, która dała nadzieję na pokonanie szwedzkiego najeźdźcy i oswobodzenie Rzeczypospolitej. Decydującą rolę w rozstrzygnięciu boju odegrała szarża husarii. Literackie wspomnienie bitwy pod Kozienicami można znaleźć w *Potopie* Henryka Sienkiewicza.

Ideą przyświecającą stworzeniu muralu było upamiętnienie 365 rocznicy bitwy pod Kozienicami. Zwycięstwo wojsk Stefana Czarnieckiego – przykład skuteczności i siły polskiej husarii – z upływem czasu zostało nieco zapomniane. Powstałe z okazji rocznicy batalii malowidło ma w interesującą i nowoczesny sposób przypominać o lokalnej historii, która może być powodem do dumy dla kozieniczan.

KRAKÓW

SETNA ROCZNICA 2 PUŁKU LOTNICZEGO

AUTOR PROJEKTU:

SEBASTIAN JĘDRAS

WYKONAWCA:

MARCIN ANDRUSZKIEWICZ

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE IM. JANUSZA KORCZAKA

Budynek należący do Młodzieżowego Domu Kultury im. Janusza Korczaka został w całości pokryty murem, na którym utrwalono wizerunek samolotu PZL P.11c. Maszyny tego rodzaju latały m.in. w 121 Eskadrze 2 Pułku Lotniczego. Wspomniany egzemplarz jest jedynym zachowanym polskim samolotem myśliwskim z okresu września 1939 r., a tym samym niezwykle cenną pamiątką bohaterskich zmagania polskich pilotów z niemieckim Luftwaffe.

2 Pułk Lotniczy pod dowództwem ppłk. pil. Ernesta Cieślewskiego zaczęto formować 11 sierpnia 1921 r. właśnie na terenie lotniska Rakowice pod Krakowem. Obecnie obszar ten, funkcjonujący pod nazwą Lotnisko Rakowice-Czyżyny, zajmuje m.in. Muzeum Lotnictwa Polskiego. W jego zbiorach znajduje się ta historyczna maszyna.

Świadomość historycznego znaczenia tego terenu w formowaniu polskiego lotnictwa tuż po odzyskaniu niepodległości zainspirowała przedstawicieli Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka. Za pomocą tej inicjatywy chcieli dołożyć cegiełkę do upamiętnienia tego rozdziału historii. Mural świetnie pasuje do otaczającej przestrzeni. W okolicy znajdują się już osiedle 2 Pułku Lotniczego, osiedle Dywizjonu 303, rondo 308 Dywizjonu, a także park Lotników Polskich oraz Muzeum Lotnictwa Polskiego.

KURZĘTNIK

PODPORUCZNIK STANISŁAW BALLA – DOWÓDCA NIEZŁOMNY

AUTOR PROJEKTU:

JUSTYNA PIOTROWSKA

WYKONAWCA:

WYPISZWYMALUJ

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

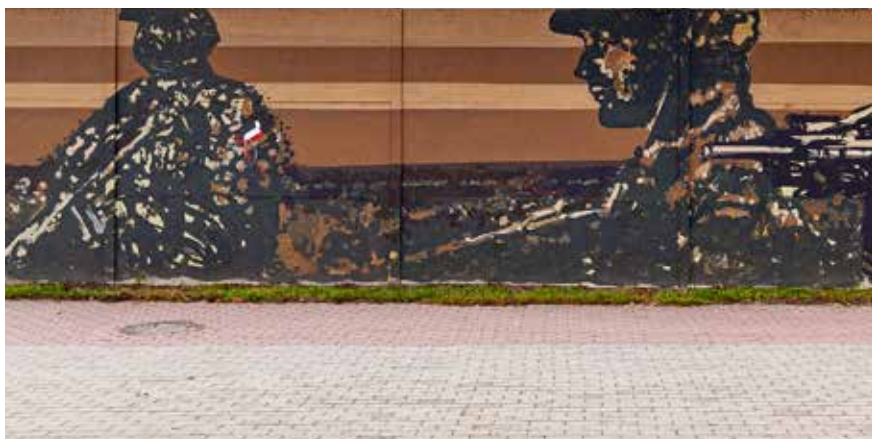
STOWARZYSZENIE REDUTA TRADYCJI I HISTORII ZIEMI
LUBAWSKIEJ

Mural na ścianie Zespołu Szkół im. Władysława Jagiełły przedstawia pięciu partyzantów, umundurowanych i uzbrojonych w zdobyczną broń. Jest wzorowany na fotografii członków kompanii dowodzonej przez Stanisława Ballę „Sokoła Leśnego”, „Sowę”. Oprócz niego na zdjęciu znalazł się m.in. jego syn Eugeniusz Balla „Wyrwisz”. Poniżej – na tle barw narodowych – umieszczono napis: *Kompania partyzancka „Sokoła Leśnego”*.

Stanisław Balla uczestniczył w kampanii wrześniowej, następnie był żołnierzem Armii Krajowej. Po jej rozwiązaniu znalazł się w niepodległościowej organizacji Ruch Oporu Armii Krajowej. Dowodzona przez niego kompania była trzonem Pomorskiego Batalionu „Znicz”. Działała w latach 1945–1947 na pograniczu obecnych województw mazowieckiego i kujawsko-pomorskiego. Uczestniczyła w różnych akcjach wymierzonych w reżim komunistyczny. Próby rozbicia oddziału nie powiodły się. Stanisław Balla zakończył działalność, ujawniając się z grupą żołnierzy dopiero w marcu 1947 r.

Mural powstał dla upamiętnienia podziemia antykomunistycznego, a zwłaszcza walczącej na terenie ziemi lubawskiej kompanii partyzanckiej „Sokoła Leśnego”. Jej działalność jest mocno wpisana w historię lokalnej społeczności. Malowidło, dzięki dużemu formatowi i formie artystycznej, ma być pomnikiem wystawionym żołnierzom kompanii.

LEGIONOWO

WSPÓŁCZESNE WOJSKO POLSKIE W SŁUŻBIE RZECZYPOSPOLITEJ I TRADYCJI ORĘŻA POLSKIEGO

AUTOR PROJEKTU:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, DARIUSZ PACZKOWSKI,
MATEUSZ WRÓBLEWSKI, ŁUKASZ JOŃCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

9.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA GDAŃSKA SZKOŁA MURALU

Mural na murze otaczającym teren Narodowego Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni promuje współczesną armię polską. Przedstawiono na nim żołnierzy różnych rodzajów sił zbrojnych, w tym Wojsk Obrony Terytorialnej oraz Wojsk Specjalnych. Można zobaczyć umundurowanie i wyposażenie naszej armii, m.in.: działo samobieżne Krab, czołg Leopard, kołowy transporter opancerzony Rosomak czy samochód HMMWV Tumak. Mural ukazuje także udział Wojska Polskiego w misjach zagranicznych – widzimy żołnierzy w mundurach tropikalnych. Po prawej stronie logotypu MON znajduje się poczet ze sztandarem NCBC.

Jest to jeden z niewielu murali, który mówi o współczesnym wojsku – powiedział Rafał Roskowiński, autor i wykonawca muralu. – Namalowałem go w hołdzie dla polskiej armii. Żołnierze strzegący od sierpnia 2021 r. wschodniej granicy Rzeczypospolitej tworzą kolejny rozdział historii. Umieszczenie malowidła na murze NCBC – instytucji wojskowej – podkreśla rolę Wojska Polskiego w utrzymaniu bezpieczeństwa państwa.

LEGIONOWO

HISTORIA POWSTAŃ NARODOWOWYZWOLEŃCZYCH

AUTOR PROJEKTU:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, DARIUSZ PACZKOWSKI,
MATEUSZ WRÓBLEWSKI, ŁUKASZ JOŃCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

9.11.2021 r.

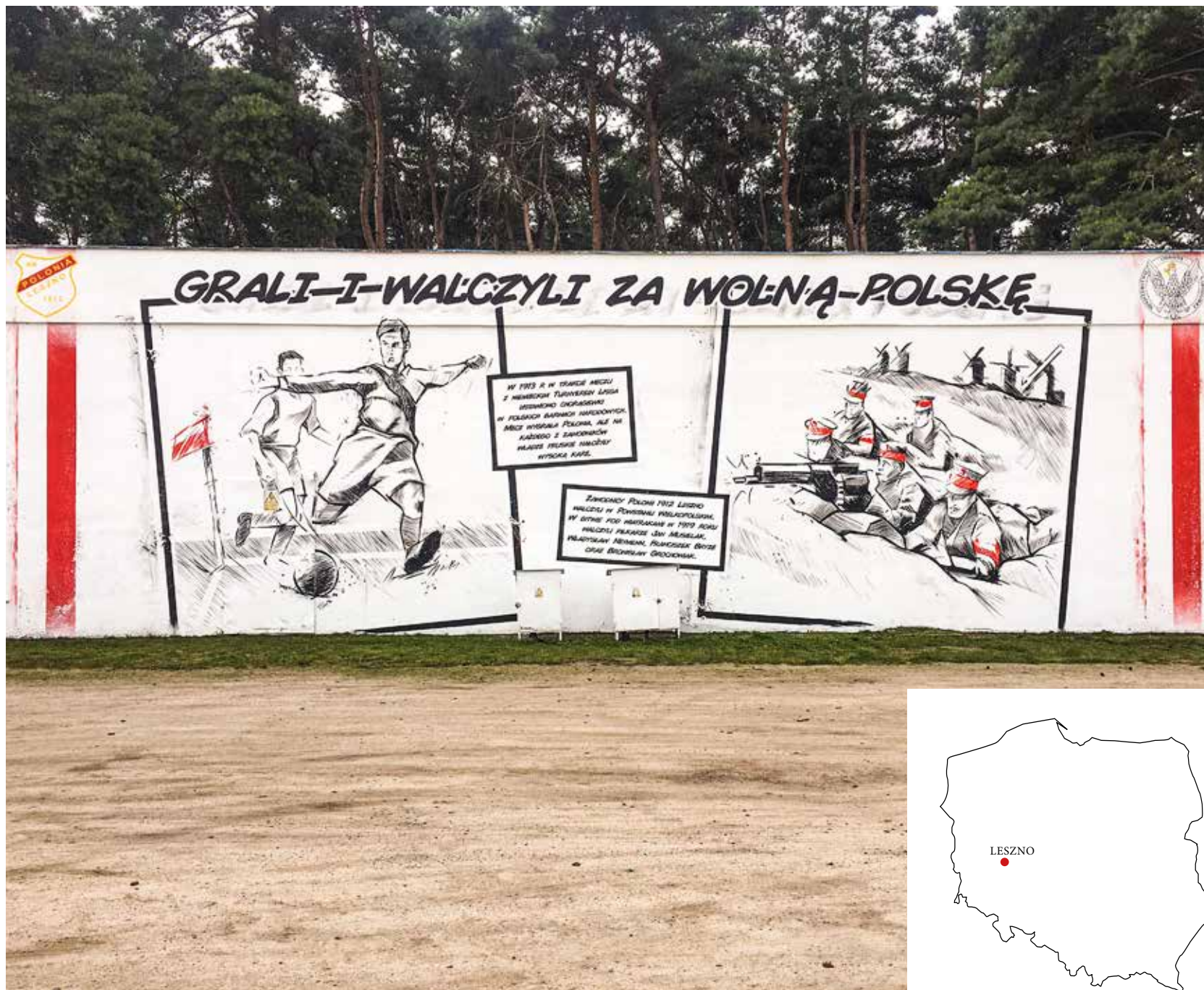
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA GDAŃSKA SZKOŁA MURALU

Mural przedstawiający dzieje powstań narodowowyzwoleńczych stanowi kontynuację historycznych malowideł znajdujących się na murze ogrodzenia Narodowego Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni w Legionowie. Widoczne są na nim detale historyczne i wojskowe, takie jak postacie dowódców, umundurowanie czy broń. Pierwszym zobrazowanym wydarzeniem, ukazującym drogę do niepodległości, jest insurekcja kościuszkowska z 1794 r. Następnie zilustrowano powstania: listopadowe, styczniowe, wielkopolskie oraz śląskie.

Na muralu przedstawiono również późniejsze wydarzenia, które były kontynuacją walki o wolność ojczyzny, m.in. Powstanie Warszawskie i walkę podziemia antykomunistycznego po 1944 r.

Mural ukazuje ogrom poświęcenia i wysiłku Polaków w walce o niepodległość. *Chciałem uświadomić społeczeństwu, że odzyskanie wolności w 1918 r. nie było jednym aktem, ale sumą wielu wydarzeń. Istotne były wcześniejsze wystąpienia przeciw zaborcom oraz walka o zachowanie świadomości narodowej* – wyjaśnił Rafał Roskowiński, autor projektu.

LESZNO

GRALI I WALCZYLI ZA WOLNĄ POLSKĘ

AUTOR PROJEKTU:

PAWEŁ PRAŁAT

WYKONAWCA:

GRZEGORZ JUCHNOWICZ

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.07.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

KLUB PIŁKARSKI POLONIA 1912 LESZNO

W czasach zaboru pruskiego Leszno było zdominowane przez Niemców. Na początku XX w. Polacy stanowili jedynie 10 proc. ludności miasta. Polska mniejszość organizowała się w stowarzyszenia, by dać odpór germanizacji. W 1912 r. mieszkańcy Leszna założyli Klub Sportowy o symbolicznej nazwie „Polonia”. Jego piłkarze grali w polskich barwach narodowych. Obraz z lewej strony muralu przywołuje scenę z 1913 r., kiedy podczas spotkania z niemieckim klubem Turnverein „poloniści” zatknęli w narożnikach boiska biało-czerwone chorągiewki. Policja pruska przerwała grę i nałożyła na każdego z zawodników karę w wysokości 3 marek. Niezrażeni mandatami Polacy wygrali mecz.

Gdy wybuchła I wojna światowa, piłkarze z Leszna musieli zmienić sportowe obuwie na wojskowe trzewiki. Służyli w szeregach armii niemieckiej, a w grudniu 1918 r. stanęli przeciwko niej, uczestnicząc w Powstaniu Wielkopolskim. Kilku zawodników wymienionych z nazwiska na muralu walczyło w styczniu 1919 r. w obronie miejscowości Osieczna, w starciu zwanym bitwą pod wiatrakami. Do tego wydarzenia nawiązują widoczne na malowidle z prawej strony młyny wiatrowe. W okopie na pierwszym planie widzimy grupę powstańców w mundurach Armii Wielkopolskiej z karabinem maszynowym.

Historia klubu łączy się z walką o polskość Leszna. Komiksowa forma muralu, na terenie stadionu Polonii, ma przemawiać zwłaszcza do młodego pokolenia. Malowidło odsłonięto w szczególnym momencie, podczas uroczystości zakończenia Polonia Euro 2021 – piłkarskich rozgrywek pomiędzy drużynami polonijnymi z różnych krajów Europy.

LESZNO

Z PATRIOTYZMEM PRZESZŁOŚCI W PRZYSZŁOŚĆ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ARKADIUSZ ANDREJKOW

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

WOJSKOWE STOWARZYSZENIE SPORTOWE GROT

Na muralu namalowanym na bloku przy ul. 17 Stycznia 99/103 przedstawiono czterech oficerów Wojska Polskiego, dowódców przedwojennych jednostek wojskowych z Leszna. Dodatkowym akcentem kompozycji malowidła są liście leszczyny z orzechami laskowymi, symbolizujące region leszczyński.

Pierwszy z lewej to płk Ignacy Kowalczewski, weteran 1 Kompanii Kadrowej i Legionów Polskich. Od wiosny 1938 r. dowodził 17 Pułkiem Ułanów stacjonującym w Lesznie. Na czele jednostki walczył w kampanii wrześniowej. Za nim widać ppłk. Józefa Kustronia, również wywodzącego się z Legionów. W latach 1925–1930 oficer ten dowodził leszczyńskim 55 Pułkiem Piechoty. Poległ we wrześniu 1939 r. jako dowódca (w stopniu generała brygady) 21 Dywizji Piechoty Górskiej w walce z Niemcami nieopodal Ułazowa. Dalej, na pierwszym planie, ukazano płk. Władysława Wicierzyńskiego. W czasie I wojny światowej służył on w armii carskiej. Jesienią 1935 r. został dowódcą 55 Pułku Piechoty, którym dowodził w kampanii wrześniowej. Po wojnie wrócił do Leszna, gdzie zmarł w 1983 r. Ostatnim oficerem jest ppłk Stefan Rowecki „Grot” (od 1944 r. generał dywizji), dawny legionista, który w 1930 r. zastąpił ppłk. Józefa Kustronia na stanowisku dowódcy wspomnianego pułku. W czasie II wojny światowej był komendantem Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej. Został zamordowany przez Niemców w 1944 r.

Inicjatorzy muralu pragnęli upamiętnić, a zarazem uhonorować znanych polskich dowódców, których losy splotły się z Leszmem. Przedstawienie sylwetek lokalnych bohaterów na muralu ma zachęcać mieszkańców do pogłębiania wiedzy z zakresu historii Polski.

LUBARTÓW

27 WOŁYŃSKA DYWIZJA PIECHOTY ARMII KRAJOWEJ

AUTOR PROJEKTU:

EDYTA WEREMCZUK

WYKONAWCY:

EDYTA WEREMCZUK, MAŁGORZATA WRONOWSKA

DATA ODSŁONIĘCIA:

24.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE SĄSIEDZI

Mural znajduje się na budynku Regionalnego Centrum Edukacji Zawodowej. Jest poświęcony 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej (27 DP AK). W środku kompozycji umieszczono odznakę dywizji. Po bokach przedstawiono jej oficerów – odwzorowanych na podstawie zdjęć wykonanych w lipcu 1944 r. w Rudce Kijańskiej i Kozłowiec w pobliżu Lubartowa. Na zdjęciu po lewej stronie widoczni są: por. Michał Fijałka, ppor. Mścisław Sławomirski, NN, mjr Jan Szatowski. Na zdjęciu po prawej stronie: rtm. Józef Ostoja-Gajewski, mjr Tadeusz Sztumberk-Rychter, por. Roman Romaszkan i ppor. Ryszard Pietrasz. Po prawej stronie muralu wymieniono dowódców 27 DP AK. Na górze widnieje polska flaga.

W ramach akcji „Burza” dywizja walczyła z Niemcami na Wołyniu, Polesiu i Lubelszczyźnie. 22 lipca 1944 r. jej żołnierze przy wsparciu miejscowych oddziałów AK wyzwolili spod niemieckiej okupacji Lubartów. Dzień później do miasta wkroczyły wojska sowieckie, a polscy żołnierze musieli je opuścić. 25 lipca w Skrobowie 27 DP AK została rozbrojona przez Sowieców.

Mural upamiętnia jednostkę, która w 1944 r. wyzwoliła Lubartów i okoliczne miejscowości. Inicjatorom jego powstania zależało na tym, aby pamięć o 27 DP AK była kultywowana wśród młodego pokolenia.

ŁÓDŹ

UPAMIĘTNIENIE BOHATERA 1920 r. JANA KOWALEWSKIEGO W FORMIE MURALU

AUTOR PROJEKTU:

MAREK SITKIEWICZ

WYKONAWCA:

NTKOVCA

DATA ODSŁONIĘCIA:

25.10.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA ART INDUSTRY

Z tysięcy znaków pisarskich – liter, cyfr, średników, kropek, myślników i wielu innych – wyłania się postać w maciejówce i cywilnym płaszczu. Jan Kowalewski, świetnie wykształcony oficer Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, był asem radiowywiadu. Początkowo samodzielnie, a później wraz z zespołem wybitnych matematyków łamał szyfry, którymi bolszewicy kodowali swoje depesze radiotelegraficzne podczas wojny 1919–1921. Dzięki temu polskie dowództwo uzyskiwało aktualną wiedzę na temat ruchów przeciwnika. Za swą działalność Kowalewski otrzymał Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari. W 2020 r., w stulecie Bitwy Warszawskiej, pośmiertnie awansowano go na stopień generała brygady.

Lokalizacja malowidła jest nieprzypadkowa. Bohater, z pochodzenia łodzianin, mieszkał tuż obok – przy ulicy Piotrkowskiej 132. W gąszczu symboli, przypominających skomplikowany kod, baczny obserwator dostrzeże zapisane cyrylicą słowa „delegat” i „rewolucja” – to kryptonimy rozpracowanych przez Kowalewskiego kluczy szyfrowych Armii Czerwonej.

Generał Jan Kowalewski był naturalnym kandydatem na bohatera patriotycznego muralu w Łodzi, ponieważ właśnie tutaj urodził się słynny kryptolog, bohater wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. Dzięki realizacji tej pracy odwiedzający Łódź będą mieli szansę poznać ważną postać historyczną.

ŁÓDŹ

HARCERZE TO TEŻ ŻOŁNIERZE

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ADAM WIRSKI „kruK”

DATA ODSŁONIĘCIA:

1.10.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

ZWIĄZEK HARCERSTWA RZECZYPOSPOLITEJ –
OKRĘG ŁÓDZKI

Na ścianie budynku Szkoły Podstawowej nr 182 przy ul. Łanowej powstał mural upamiętniający patrona szkoły Tadeusza Zawadzkiego „Zośkę” i jego towarzyszy: Jana Bytnara „Rudego” oraz Aleksego Dawidowskiego „Alka”. Widoczne są na nim czarno-białe sylwetki harcerzy przedstawione na zgliszczach zrujnowanego miasta. Nad nimi znajduje się niebo oraz napis „Harcerze to też żołnierze”. W prawym dolnym rogu muralu widać „kotwice” – symbol Polski Walczącej.

„Zośka”, „Rudy” i „Alek” to chyba najbardziej znane pseudonimy czasów II wojny światowej. Jan Bytnar zmarł 30 marca 1943 r. w wyniku obrażeń doznanych podczas brutalnych przesłuchań w siedzibie gestapo w al. Szucha. Alek Dawidowski zmarł tego samego dnia wskutek ran odniesionych w słynnej akcji pod Arsenalem. Tadeusz Zawadzki zginął w sierpniu 1943 r. podczas zdobywania niemieckiego posterunku granicznego w Sieczechach. Mieli niewiele ponad dwadzieścia lat. Spoczywają pod brzozowymi krzyżami w kwaterze Szarych Szeregów na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Ich wojenne losy przedstawiono w książce *Kamienie na szaniec* autorstwa Aleksandra Kamińskiego.

Odsłonięcie muralu to ukoronowanie zaangażowania całej społeczności szkoły i kolejny krok na drodze wychowania wrażliwego, świadomego i otwartego człowieka – podkreśliła Iwona Sosnowska, dyrektor szkoły, w trakcie uroczystości odsłonięcia malowidła. Adam Wirski, autor muralu, zwracając się do młodzieży, dodał: *Mając takiego patrona i jego kolegów tu na ścianie i znając ich historię, mam nadzieję, że ich duch i ich walka będą wsparciem w waszych codziennych potyczkach. Bo każdy z Was może dokonać wielkich rzeczy.*

MILANÓW

ŻOŁNIERZE SGO „POLESIE” GEN. FRANCISZKA KLEEBERGA W BITWIE POD MILANOWEM

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

CEZARY SZEWCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

3.10.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „CICHOSZ”

Symboliczne wyobrażenie polskich żołnierzy, uczestników II wojny światowej, na tle flagi narodowej ozdobiło ścianę budynku w pobliżu przystanku PKS. Na muralu znajduje się data „30/09/1939” oraz napis „Ku chwale Ojczyzny”. Hasło to przez wieki przyświecało polskim żołnierzom, którzy z odwagą i dumą walczyli za nasz kraj.

Pod koniec września 1939 r. maszerujące z odsieczą Warszawie oddziały Samodzielnej Grupy Operacyjnej (SGO) „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga zostały zaatakowane przez Armię Czerwoną. 30 września 1939 r., dzień po polskim zwycięstwie pod Jabłoniem, doszło do bitwy pod Milanowem. Polacy odparli uderzenie i przeszli do kontrataku. Przeciwnik odniósł duże straty, a polscy żołnierze minimalne. Walki pod Milanowem były ostatnim starciem z oddziałami sowieckimi. Szlak bojowy kleeberczyków zakończył się 6 października 1939 r. Po ciężkich czterodniowych walkach pod Kockiem z przeważającymi siłami niemieckimi Polacy zmuszeni zostali do kapitulacji z powodu braków w zaopatrzeniu i amunicji. Generał Kleeberg był ostatnim dowódcą regularnych oddziałów polskich w kampanii wrześniowej, który złożył broń.

Lokalna społeczność postanowiła przypomnieć ważne wydarzenie z historii swojej małej ojczyzny. *To bardzo mało znany epizod wojny obronnej w Polsce, dlatego chcieliśmy go przypomnieć i upamiętnić* – mówi Paweł Krępski, wójt gminy Milanów.

mjr AK Maria Tarnowska
hrabina z Milanowa
6.VII.1880 - 10.VII.1965

CICHOSZ
STOWARZYSZENIE

MILANÓW

MJR MARIA TARNOWSKA – HRABINA, WICEPREZES PCK I ŻOŁNIERZ ARMII KRAJOWEJ

AUTOR PROJEKTU:

EWA DĄBROWSKA

WYKONAWCY:

ANTONINA BOŻYM-ROTARI, MAGDALENA KIEWEL

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE CICHOSZ

Bohaterką muralu jest hrabina Maria Tarnowska (1880–1965), zasłużona działaczka Polskiego Czerwonego Krzyża oraz major Armii Krajowej. Wraz z mężem Adamem hr. Tarnowskim, który był dyplomatą, przebywała na placówkach w Paryżu, Dreźnie, Brukseli i Madrycie. Już jako nastolatka przygotowywała się do działalności humanitarnej. Los choroby i rannych nigdy nie był jej obojętny. Gdy Europę ogarnęła I wojna światowa, porzuciła salony dla frontowych szpitali. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zaczęła działać w Polskim Towarzystwie Czerwonego Krzyża (PTCK). Podczas wojny polsko-bolszewickiej została komendantką czołówki frontowej PTCK. W okresie międzywojennym zajęła się edukowaniem pielęgniarek. Z jej inicjatywy do 1939 r. na obszarach wiejskich powstało blisko 300 ośrodków zdrowia. Była niestrudzoną propagatorką higieny. W trakcie II wojny światowej pełniła funkcję prezesa PCK. Podczas Powstania Warszawskiego wymogła ustępstwa na Niemczech, którzy zgodzili się na wyprowadzenie ludności cywilnej z miasta, a następnie, w końcu września, ewakuację rannych. Dzięki jej zaangażowaniu ocalały tysiące osób.

Hrabina Maria Tarnowska w 1923 r. jako pierwsza Polka otrzymała Medal im. Florence Nightingale – najwyższe odznaczenie przyznawane przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża za wybitne zasługi w dziedzinie pielęgniarstwa. Mural jest hołdem mieszkańców Milanowa dla niezwykłej kobiety, wybitnej Polki pochodzącej z ich miejscowości.

MODLIN TWIERDZA (NOWY DWÓR MAZOWIECKI)

NIEPODLEGŁA TWIERDZA MODLIN

AUTOR PROJEKTU:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, PIOTR „TUSE” JAWORSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

18.09.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE POWIATU NOWODWORSKIEGO
FORUM

U zbiegu Wisły i Narwi znajduje się zabytkowa twierdza Modlin, która powstała z inicjatywy Napoleona Bonapartego. Fortyfikacje były kilkakrotnie rozbudowywane. Twierdza służyła wojskom Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego, następnie przez wiele lat armii carskiej Rosji, a od 1918 r. – odrodzonemu Wojsku Polskiemu. Podczas wojny polsko-bolszewickiej modlińskie umocnienia stanowiły zaplecze dla 5 Armii gen. Władysława Sikorskiego, operującej nad Wisłą i Wkrą. Trzydziestyciu mural zdobiący ściany wojskowych magazynów przy ul. gen. Ledóchowskiego upamiętnia zwycięstwo Polaków nad Armią Czerwoną w lecie 1920 r. Widzimy portret marszałka Józefa Piłsudskiego oraz dwie sceny ukazujące polskich kawalerzystów podczas szarży. Końskie kopyta za chwilę strącą sztandar z sierpem i młotem. Ta artystyczna wizja symbolizuje powstrzymanie bolszewickiej agresji. Przy podobiznie Marszałka – którego pomnik stał kiedyś w Modlinie – widnieją oznaki rozpoznawcze i odznaka 2 Mazowieckiego Pułku Saperów z pobliskiego Kazunia.

Modlińskie murale odsłonił osobiście wicepremier, minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak, który podkreślił przy tym, że: *wymowa tego muralu jest niezwykle istotna dziś, w czasie, kiedy Rosja próbuje odbudować swoje imperium, swoją strefę wpływów.*

MROZY

POCZĄTKI ORĘŻA POLSKIEGO

AUTOR PROJEKTU:

TOMASZ KOSIM

WYKONAWCA:

WYPISZWYMALUJ

DATA ODSŁONIĘCIA:

14.II.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE SZWADRON KAWALERII
OCHOTNICZEJ W BARWACH 7 PUŁKU UŁANÓW
LUBELSKICH

Patrząc na mural widniejący na ścianie budynku przy ul. Kolejowej, przenosimy się o dziesięć wieków wstecz – na wczesnośredniowieczne pole walki. Nacierają na nas piastowscy wojownicy. Dwóch z nich ma na sobie kolczugi, czyli zbroje wykonane z tysięcy małych metalowych kółek. Woj dzierżący włócznię nosi hełm z nosalem, czyli osłoną nosa. Łucznik posiada kolczan wpleciony z wikliny. Środkowy wojownik, atakujący z bitewnym okrzykiem, zasłania się tarczą. Unosi krótki miecz o typowym dla tamtych czasów kształcie (tzw. miecz karoliński). Postaci wojowników są wzorowane na fotografiach przedstawiających rekonstruktorów historycznych w strojach z epoki.

W tle widać drewnianą palisadę z bramą – fragment grodu z czasów wczesnego średniowiecza. To motyw nawiązujący do lokalnej historii. W pobliżu wsi Grodzisk, kilka kilometrów od Mrozów, archeolodzy odnaleźli ślady grodu sprzed ok. tysiąca lat. Badania wykazały, że wały obronne były zbudowane z drewnianych izbic, czyli skrzyń wypełnionych kamieniami i gliną. W tego typu piastowskich fortyfikacjach stacjonowały oddziały drużyny książęcej, ówczesnych sił zbrojnych państwa polskiego.

Ideą powstania muralu była popularyzacja lokalnej historii sięgającej czasów wczesnego średniowiecza. Mural nawiązuje do korzeni tysiącletniej tradycji polskich sił zbrojnych i do historii obszaru gminy Mrozy, czyli ufortyfikowanego grodziszcza usytuowanego w XI w. na terenie dzisiejszej wsi Grodzisk – powiedział Mirosław Borczyński, dyrektor Gminnego Centrum Kultury im. Heleny Wielobyckiej w Mrozach.

NASIELSK

UPAMIĘTNIE NIE BITWY O NASIELSK ORAZ BITWY NAD WKRĄ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ADAM WIRSKI „kruk”

DATA ODSŁONIĘCIA:

20.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE NASIELSK BASZTA TEAM

W ramach projektu w Nasielsku wykonano dwa murale. Z wyjątkiem kilku detali zostały utrzymane w monochromatycznych barwach.

Na pierwszym widoczne są sylwetki polskich żołnierzy, którzy przeprowadzają się na tle powiewającego sztandaru przez Wkrę. Poniżej przedstawiono gen. broni Władysława Sikorskiego. W sierpniu 1920 r. dowodził on 5 Armią powstrzymującą nad Wkrą oddziały bolszewickie obchodzące Warszawę od północy. Za nim widoczni są polscy żołnierze obsługujący karabin maszynowy.

Drugie malowidło związane jest z bitwą o Nasielsk, rozgraną w końcowej fazie walk nad Wkrą. Ich przebieg ilustruje mapa przedstawiająca ruchy walczących wojsk. Na dole po lewej stronie znajduje się portret gen. dyw. Aleksandra Osińskiego, dowódcy 17 Wielkopolskiej Dywizji Piechoty, walczącej w rejonie miasta. Obok niego zaprezentowano pociąg pancerny Hallerczyk, który odegrał istotną rolę w czasie walk. W lewym górnym rogu została odwzorowana odznaka pamiątkowa wielkopolskiego 68 Pułku Piechoty, który 16 sierpnia 1920 r. wyzwolił Nasielsk.

Oba murale nawiązują do wydarzeń, które miały miejsce w okolicy. Przypominają o istotnym znaczeniu walk z bolszewicką Rosją nad Wkrą i pod Nasielskiem w czasie Bitwy Warszawskiej 1920 r. Innym ważnym celem ich powstania była chęć kształtowania lokalnego patriotyzmu.

NIEZNAMIEROWICE

BOHATEROWIE II WOJNY ŚWIATOWEJ Z ZIEMI PRZYSUSKIEJ

AUTOR PROJEKTU:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, MATEUSZ WRÓBLEWSKI,

DARIUSZ PACZKOWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

19.10.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA POGODNA SZKOŁA

Trzyczęściowy mural został namalowany na budynku Niepublicznej Szkoły Podstawowej im. św. Andrzeja Apostoła. Malowidła znajdują się przy wejściu do placówki oraz na jednej ze ścian na tyłach budynku. Przedstawiono na nich sylwetki partyzantów Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych oraz członków powojennego podziemia antykomunistycznego. Wśród nich można znaleźć uzbrojonych mężczyzn i kobiety w przedwojennych mundurach, zdobycznych niemieckich „panterkach” oraz ubraniach cywilnych.

Nad grupą żołnierzy namalowanych na froncie gmachu widać orła. Słowa *Przysięgaliśmy na orła i na krzyż, na dwa kolory, te najświętsze Polsce barwy* to cytat z utworu Andrzeja Kołakowskiego pt. *Przysięga*. Na bocznej ścianie pokazano kawalerzystów Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. Słowa *W całej Polsce tylko my...* pochodzą z filmu *Hubal*, nakręconego w 1973 r. Major wypowiada je przed swoimi żołnierzami na wieść o kapitulacji Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”.

Mural powstał, aby upamiętnić ważne postacie i formacje wojskowe związane z regionem – ziemią przysuską. *Naszym zamiarem było stworzenie nieszablonowego, niespotykanego w naszej okolicy projektu na rzecz upamiętnienia bezimiennych często bohaterów walki o wolną ojczyznę – powiedział Dariusz Danilczuk z Fundacji Pogodna Szkoła. Miejscowe lasy w czasie II wojny światowej były ważną bazą partyzancką dla Oddziału Wydzielonego WP, jednostek AK i NSZ oraz – później – dla powojennego podziemia niepodległościowego.*

NOWY SĄCZ

ROLA PODHALAŃCZYKÓW W WALCE O NIEPODLEGŁOŚĆ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

MARIUSZ BRODOWSKI „MGR MORS”

DATA ODSŁONIĘCIA:

21.10.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

ZWIĄZEK STRZELECKI „STRZELEC” ORGANIZACJA
SPOŁECZNO-WYCHOWAWCZA

Nowy Sącz związany jest z podhalańczykami od 1918 r. Wówczas sformowano w tym mieście 1 Pułk Strzelców Podhalańskich. Realizacja muralu świadczy o tym, że tradycje tej formacji są tam wciąż żywe.

Pomysłodawcą muralu na ścianie Zespołu Szkół nr 2 im. Sybiraków był dyrektor tej placówki Sławomir Szczerkowski. Autor malowidła Mariusz Brodowski podkreśla, że inspirację plastyczną stanowił dla niego szkic jednej z uczennic szkoły – Roksany Repetowskiej.

Mural przedstawia dwóch żołnierzy podhalańczyków. Pierwszy namalowany został w galowym mundurze podporucznika 1 Pułku Strzelców Podhalańskich z lat 30 XX w. Drugi ma współczesne umundurowanie polowe, w którym żołnierze tej jednostki wykonują na co dzień zadania służbowe. Tłem dla obu postaci jest sądecki krajobraz z dalekim zarysem tatrzańskich szczytów.

Współczesny mural i spuściznę podhalańczyków łączy jeszcze jeden fakt. Projekt z wnioskiem o dotację złożył Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza. Twórca formacji podhalańskich gen. bryg. Andrzej Galica był także działaczem „Strzelca” – historycznego poprzednika obecnej organizacji.

NOWY TARG

KAPITAN TADEUSZ SCHIELE – KRÓL TATRZAŃSKICH PILOTÓW

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ROBERT FIRSZT

DATA ODSŁONIĘCIA:

28.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

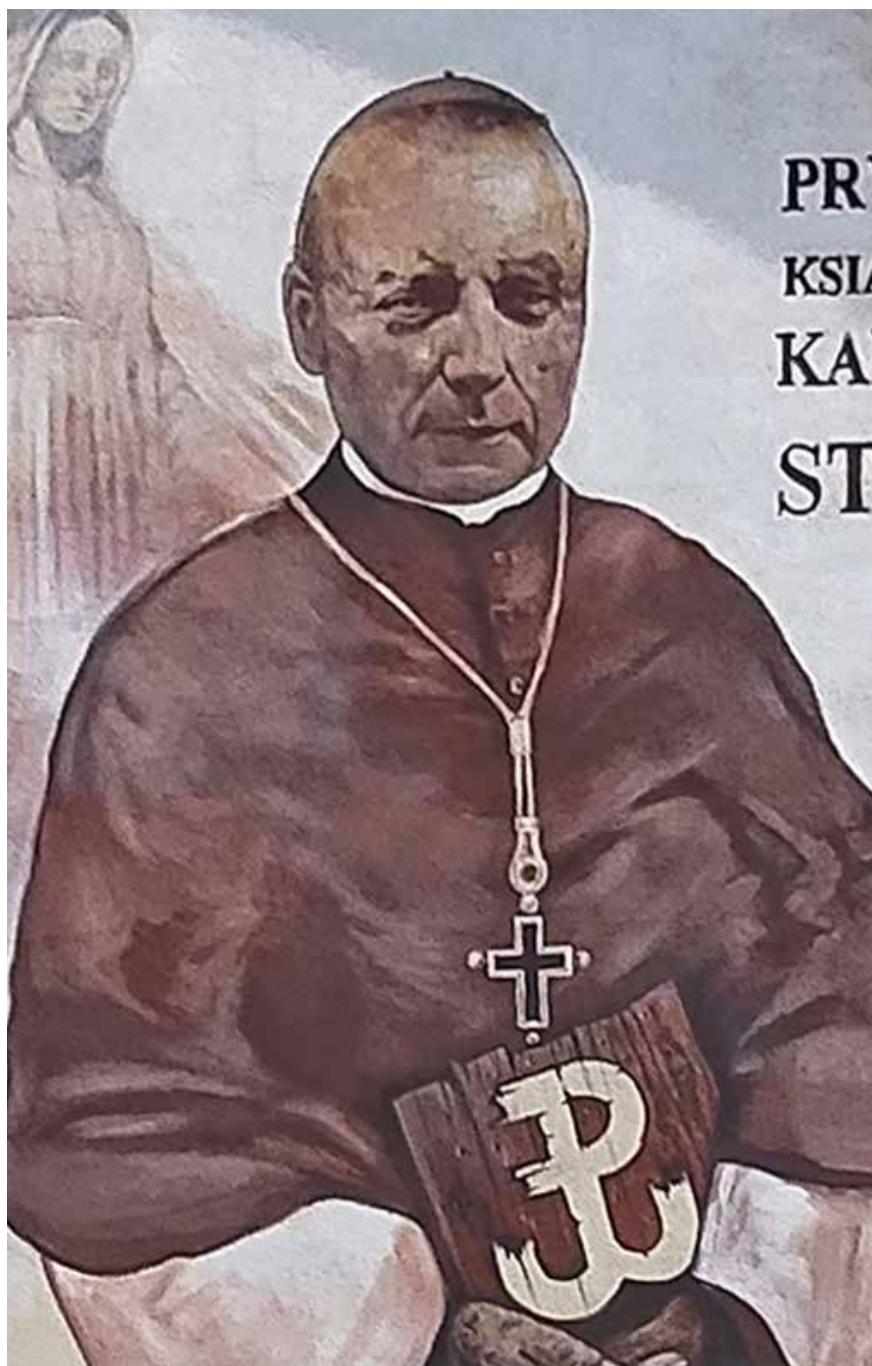
AEROKLUB NOWY TARG

Wybitny polski pilot kpt. Tadeusz Schiele jest bohaterem muralu, który powstał na dwóch ścianach hangaru Aeroklubu Nowy Targ. Pierwsza część malowidła nawiązuje do czasów II wojny światowej. Sylwetkę pilota i rysunek myśliwca Hawker Hurricane z jego znakiem rozpoznawczym – gwiazdozbiorem Wielkiej Niedźwiedzicy – przedstawiono obok szachownicy lotniczej. W prawym dolnym rogu znajduje się godło 308 Dywizjonu. Schiele odbył 201 lotów bojowych, a jego służbę nagrodzono Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari. Największe sukcesy odnosił jako pilot 308 Dywizjonu Myśliwskiego wchodzącego w skład Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii.

Druga część muralu odnosi się do czasów powojennych. Po powrocie z Zachodu do Polski w 1947 r. Tadeusz Schiele był prześladowany przez komunistyczne władze, nie mógł znaleźć pracy. Osiedlił się w rodzinnym Zakopanem. Mimo trudności nie poddał się, pisał książki, artykuły o tematyce lotniczej, uprawiał taternictwo. W 1968 r. wrócił do latania, dając się poznać jako świetny pilot szybowcowy, samolotowy oraz instruktor. Na muralu przedstawiono go w podeszłym wieku, z psem, na tle szybowca. Po lewej stronie znajduje się tytuł jego książki – *Wspinaczki po chmurach*, w której opisał swoje działania wojenne oraz aktywność szybowcową w nowotarskim aeroklubie.

Mural przywraca pamięć o wybitnej postaci polskiego lotnictwa wojkowego – kpt. Tadeuszu Schielem. Jest hołdem dla znakomitego pilota myśliwskiego, pisarza, a także człowieka silnie związanego z regionem – taternika, narciarza i szybownika.

PARTYNIA GM. RADOMYŚL WIELKI

BUDOWANIE POSTAW PATRIOTYCZNYCH W GMINIE RADOMYŚL WIELKI

AUTOR PROJEKTU:

IRENEUSZ WERYŃSKI

WYKONAWCY:

IRENEUSZ WERYŃSKI, WOJCIECH KASZUB,
STANISŁAW WILCZYŃSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

20.10.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE IMPULS

Na budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Partyni w gminie Radomyśl Wielki powstał mural przedstawiający kardynała Stefana Wyszyńskiego. Widoczna jest na nim postać patrona placówki, który w rękach trzyma kawałek drewna z namalowanym symbolem Polski Walczącej. W tle za Prymasem Tysiąclecia znajduje się wizerunek Matki Boskiej, do którego Wyszyński modlił się podczas internowania przez władze komunistyczne w klasztorze w Komańczy.

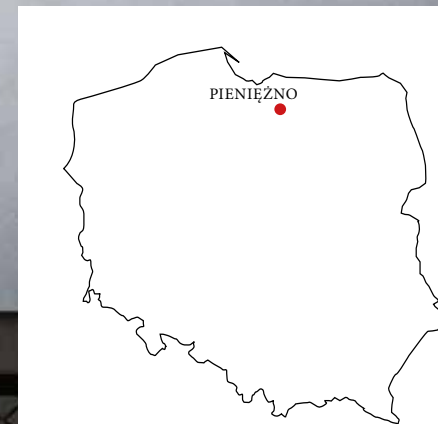
Mural przypomina o konspiracyjnej działalności kardynała Wyszyńskiego podczas II wojny światowej. W czasie Powstania Warszawskiego pod pseudonimem Radwan III był kapelanem Armii Krajowej w grupie „Kampinos” i w szpitalu powstańczym w Laskach k. Warszawy.

Kardynał Stefan Wyszyński zawsze był w naszych sercach. Ta szkoła nosi jego imię od lat, dlatego pomyśleliśmy, żeby napisać projekt i wykorzystać zewnętrzną ścianę budynku właśnie w taki sposób – powiedział Ireneusz Weryński, prezes Stowarzyszenia Impuls, które zgłosiło się do konkursu MON.

BITWA WARSZAWSKA 1920

POLSKIE ZWYCIĘSTWO
DLA WOLNOŚCI EUROPY

PIENIĘŻNO

WARMIŃSKIE PIENIĘŻNO PAMIĘTA O CUDZIE NAD WISŁĄ

AUTOR PROJEKTU:

KAMIŁA WINIARSKA

WYKONAWCA:

DONUT STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „WEWA”

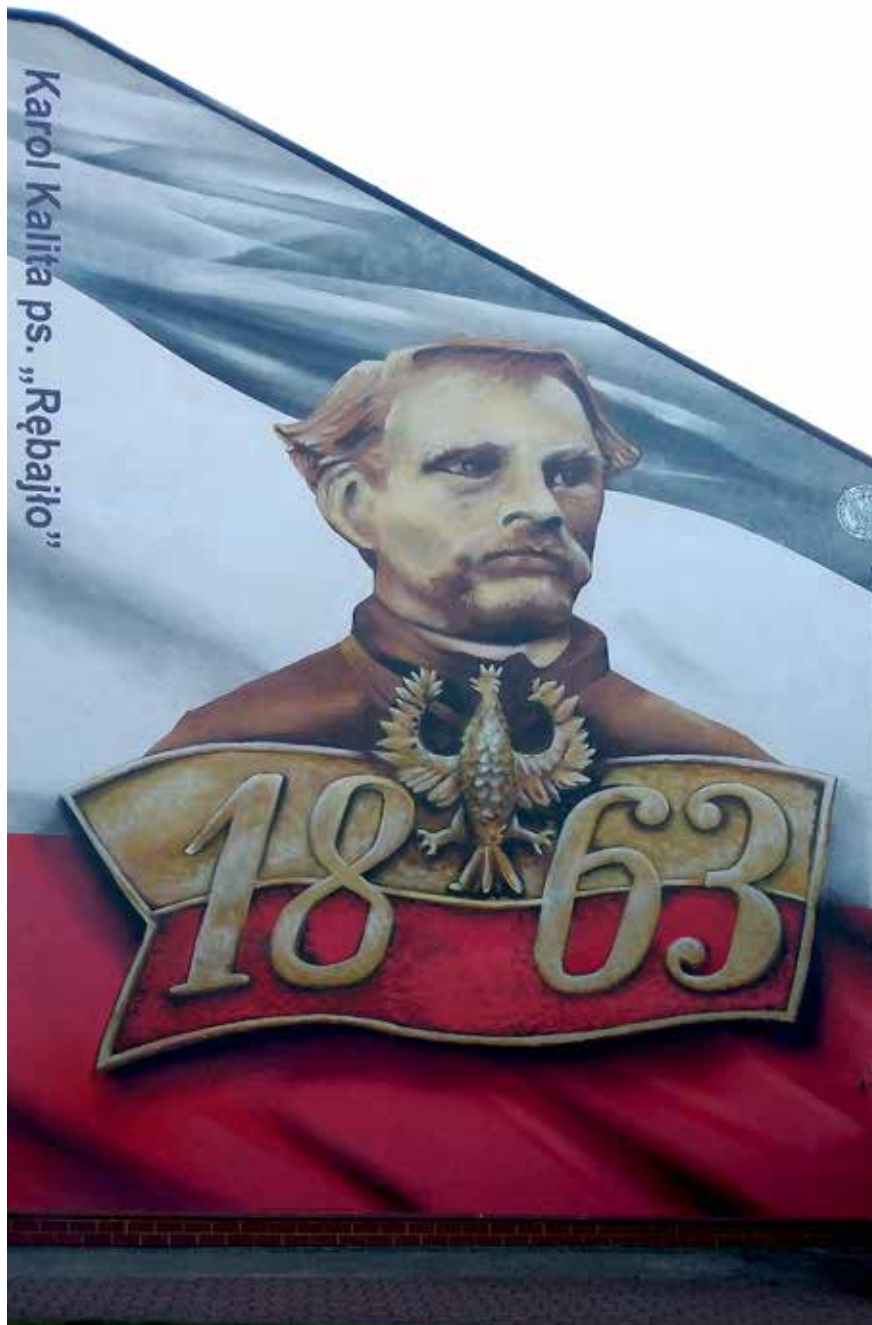
Na ścianie urzędu miasta powstał mural, na którym przedstawiono jadącego konno marsz. Józefa Piłsudskiego na tle konturu granic II Rzeczypospolitej. Malowidło stanowi symboliczny łącznik z ogólnopolską tradycją niepodległościową. Leżące na Warmii Pieniężno, dawny Melzak, przed 1945 r. znajdowało się na terenie Niemiec. Miasto nie było bezpośrednim świadkiem walk z bolszewikami w 1920 r. Nie włączono go też w obszar plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu 11 lipca 1920 r.

Projekt miał na celu upamiętnienie setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej oraz postaci Józefa Piłsudskiego. Wymowę malowidła wzmacnia kontekst lokalny: przez kilkadziesiąt lat po II wojnie światowej centralnym miejscem pamięci w Pieniężnie był pomnik radzieckiego marsz. Iwana Czerniachowskiego, który w okolicach miasteczka został śmiertelnie ranny 18 lutego 1945 r. Monument zdemontowano w 2015 r., a mural z Józefem Piłsudskim w symboliczny sposób zastępuje go, stawiając w centrum tradycję patriotyczną. Do tej zmiany nawiązał prof. Mirosław Golon, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku: *To nie jest tylko zwykłe upamiętnienie jednego z Ojców Niepodległości. To także ważna praca na rzecz budowania prawdziwych fundamentów dobrej polityki historycznej i definitywnego zrywania z komunistycznymi złymi tradycjami upamiętnień pełnych fałszywych bohaterów.*

Karol Kalita ps. „Rębajło”

PIERZCHNICA

GLORIA VICTIS 1863

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

IGOR KOWALCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

8.II.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA DOM SENIORA IM. SUE RYDER
W PIERZCHNICY

Mural na budynku Szkoły Podstawowej im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego przedstawia Karola Kalitę „Rębajłę”, polskiego oficera walczącego podczas powstania styczniowego. Podobiznę, stworzoną na podstawie fotografii, umieszczono na tle biało-czerwonych barw. Na pierwszym planie znajduje się broszka patriotyczna w formie flagi z orłem i datą 1863. W lewym górnym rogu malowidła widnieje imię, nazwisko i pseudonim tego oficera.

W powstaniu styczniowym Karol Kalita walczył m.in. na terenie obecnej gminy Pierzchnica. Leży w niej Huta Szklana, dawniej nazywana Hutą Szczecińską. Współcześnie jest to przysiółek wsi Holendry. 9 grudnia 1863 r. Kalita, wówczas major, stoczył tam zwycięską bitwę z Rosjanami. Część powstańców została rozmieszczona w chatkach stojących na polanie. Rosyjscy żołnierze początkowo prowadzili w ich kierunku ostrzał karabinowy zza drzew rosnących na skraju lasu. Udało się jednak sprowokować Rosjan do opuszczenia korzystnej pozycji i ostatecznie ich pokonać.

Mural został stworzony głównie z myślą o dzieciach uczących się w pierzchnickiej szkole, ale także o wszystkich okolicznych mieszkańcach i przejezdnych. Ma pełnić funkcję edukacyjną oraz rozbudzać uczucia patriotyczne. Za jego pomocą chciano zainteresować mieszkańców Pierzchnicy postacią „Rębajłę” i przebiegiem powstania styczniowego.

PLESZEW

100. ROCZNICA BITWY WARSZAWSKIEJ. HISTORIA NA ŚCIANIE

AUTOR PROJEKTU:

TOMASZ WOJTAŁA

WYKONAWCY:

FUNDACJA STREET LIGHT: OSKAR ANDRZEJEWSKI,
JAKUB ŻYTO, MATEUSZ DRYJER

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

LIGA OBRONY KRAJU

Czerwona fala przedstawiona na muralu symbolizuje zasięg ofensywy Armii Czerwonej w pierwszej połowie sierpnia 1920 r. Niczym wielka plama krwi zalewa znaczną część Polski. Dociera już pod Lwów i Warszawę. Bolszewicy jeźdźcy w spiczastych czapkach „budionówkach” szarżują z uniesionymi szablami. Łopoczą rewolucyjne sztandary. Do odparcia ataku szykują się polscy żołnierze obsługujący karabin maszynowy Colt M1895. Młody strzelec mruży oczy i za chwilę otworzy ogień... Sylwetki żołnierzy Wojska Polskiego są wzorowane na słynnej fotografii wykonanej w sierpniu 1920 r. w rejonie miejscowości Miłosna, na odcinku umocnień przedmościa warszawskiego obsadzonym przez oddziały wielkopolskiej 15 Dywizji Piechoty.

O muralu, który miał uczcić polskie zwycięstwo nad bolszewikami, myślano w Pleszewie od dawna. Dla mieszkańców miasta stał się on okazją do upamiętnienia niezwykłych ludzi – bohaterów 1920 r., których groby znajdowały się niegdyś na pleszewskim cmentarzu. W przedsięwzięcie zaangażowali się m.in. członkowie Ligi Obrony Kraju, starostwo powiatowe, Fundacja Street Light i Zespół Szkół Technicznych, na którego ścianie malowidło powstało. *Taki mural działa podświadomie na ludzi, otoczenie, które jest wokół nas, ma na nas ogromny wpływ – na nasz nastrój czy sposób myślenia* – podkreślił Oskar Andrzejewski, jeden z wykonawców.

OSP w Podedwórzcu

DYWIZJON

303

**Porucznik
Ludwik Kraszewski
z Zaliszcza**

06.08.1916 - 21.01.2012

PODEDWÓRZE

LUDWIK KRASZEWSKI – PILOT DYWIZJONU 303

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

CEZARY SZEWCZYK DBL TRBL.STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W PODEDWÓRZU

Mural, którego bohaterem jest Ludwik Kraszewski, namalowano na ścianie wiejskiej świetlicy. Podobiznę pilota odwzorowano na podstawie fotografii przedstawiającej uczestników kursu w jednostce szkoleniowej w Grangemouth (Szkocja) w maju 1942 r. Kraszewski ma na sobie mundur i furazerkę brytyjskiego wzoru. Za pilotem widać zarys myśliwca Hawker Hurricane, przypominający rysunek techniczny.

Ludwik Kraszewski urodził się w 1916 r. w Zaliszczu nieopodal Podedwórzca. Od dziecka marzył, że zostanie pilotem. Jako gimnazjalista działał w sekcji szybowcowej Aeroklubu Podlaskiej Wytwórni Samolotów w Białej Podlaskiej. Na początku 1939 r. rozpoczął naukę w warszawskiej Szkole Podchorążych Lotnictwa. Po kampanii wrześniowej dotarł przez Rumunię i Liban do Francji. We wrześniu 1942 r. otrzymał przydział do słynnego 303 Dywizjonu Myśliwskiego w stopniu porucznika. Uczestniczył w alianckiej inwazji na Normandię latem 1944 r. Jego samolot został wówczas trafiony, sam Kraszewski odniósł rany. Pilot awaryjnie lądował i cudem uniknął śmierci, uratowany przez Kanadyjczyków. Służył później w 302 Dywizjonie Myśliwskim. W 1946 r. osiadł na stałe w Kanadzie, gdzie zmarł w 2012 r. Spoczywa na cmentarzu w Oakville. Za swoje wojenne zasługi por. Ludwik Kraszewski został odznaczony trzykrotnie Krzyżem Walecznych i trzykrotnie Medalem Lotniczym.

Ludwik Kraszewski był lokalnym bohaterem i mieszkańcom zależy na tym, aby kolejne pokolenia pamiętały o tej niezwykłej postaci. Inicjatorem powstania muralu był lokalny pasjonat historii Leszek Turuk, który pomysłem zainteresował lokalne władze. Odsłonięciu malowidła towarzyszyły inne wydarzenia, których celem była popularyzacja wiedzy o polskich pilotach. Wyświetlono film *Dywizjon 303*, zorganizowano także konkurs dotyczący książki Arkadego Fiedlera o słynnym dywizjonie.

Nie rzucim ziemi skąd nasz ród!
Nie damy pogrześć mowy.
Polski my naród pobłął łeł.
Królowski szcep Płastowy.
Nie damy by nas zgnęłł wrogi!
Tak nam dopomólł łeł!
Tak nam dopomólł łeł!

7-8 WRZEŚNIA 1939 r.

RADŁOWSKIE TERMOPYLE

RADŁÓW

RADŁÓW

RADŁOWSKIE TERMOPILE

AUTOR PROJEKTU:

MATEUSZ KOWAL

WYKONAWCA:

WALLART

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE RADŁOWSKIE FORUM ROZWOJU

Nazwa „Radłowskie Termopile” wiąże się z walkami toczonymi we wrześniu 1939 r. nad Dunajcem. Wycofujące się pod naporem Wehrmachtu spod Pszczyny i Bielska oddziały Grupy Operacyjnej „Boruta” zostały doścignięte przez niemieckie czołgi w trakcie przeprawy na północ od Tarnowa. Zacięte walki wokół Radłowa pozwoliły Polakom przejść przez Dunajec i kontynuować kampanię. Najbardziej dramatycznym epizodem bitwy była obrona radłowskiej szkoły w nocy z 7 na 8 września. Niewielki oddział żołnierzy polskich odmówił wówczas poddania się, w odpowiedzi na co Niemcy podpalili budynek, a jego obrońcy spłonęli w nim żywcem. Mural składa się z elementów związanych z tymi wydarzeniami. Są na nim żołnierze piechoty polskiej na tle przedwojennego orzełka wojskowego, Niemcy atakujący płonąca szkołę, dwa czołgi lekkie Panzerkampfwagen II oraz zarys kościoła w Radłowie. Umieszczono na nim także słowa *Roty Marii Konopnickiej*, którą mieli odśpiewać żołnierze uwięzieni w płonącej szkole.

Chcemy, by pamięć historyczna była żywa i wszyscy wiedzieli, jakie wydarzenia się tutaj rozgrywały. Mamy nadzieję, że mural sprawi, że wiele osób sięgnie do książek i pozna bliżej historię tej bitwy – tłumaczył cel stworzenia radłowskiego muralu burmistrz miasteczka Zbigniew Mączka. Malowidło umieszczono na ścianie Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Września 1939 r.

RADOM

MUR, ALE HISTORIA W DRODZE DO SZKOŁY!

AUTOR PROJEKTU:

PRZEMYSŁAW BEDNARCZYK

WYKONAWCA:

IGOR KOWALCZYK

DATA ODSŁONIĘCIA:

10.10.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

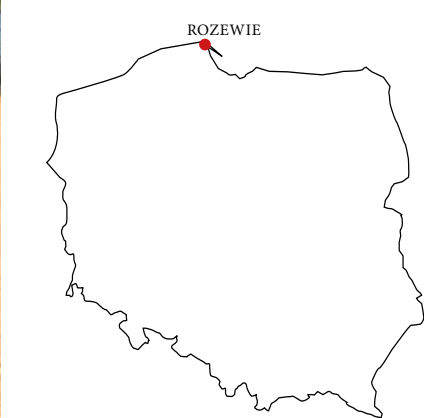
STOWARZYSZENIE ROZWOJU MŁODZIEŻY
PRZY II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM W RADOMIU

Murale w Radomiu powstały na podstawie grafik z dawnych „cegiełek” – kartek sprzedawanych podczas kwest. Pierwsze malowidło znajduje się na bloku przy ul. Orłąt Lwowskich 6. Nawiązuje do walk o Lwów w latach 1918–1919. Głównym elementem muralu jest orzełek wojskowy. Wewnątrz tarczy amazońki trzymanej przez ptaka namalowano pagórkowatą ziemię, w którą jest wbitych kilka krzyży – zapewne są one oznaczeniami mogił poległych obrońców Lwowa. Z tyłu widać zarys płonącego miasta. Integralną częścią kompozycji jest dedykacja: „Młodzież Radomska Młodzieży Lwowskiej”.

Drugi mural znajduje się na ścianie bloku przy ul. Powstańców Śląskich 7. Nawiązuje do walk powstańczych o Górny Śląsk toczonych z Niemcami po I wojnie światowej. Przedstawiony powstaniec trzyma w rękach karabin z nałożonym bagnetem. U jego stóp leży kilof. W tle widać zabudowania fabryczne i szyb kopalniane. Na górze umieszczono napis: „Radom powstańcom górnośląskim”.

Cegielki, na podstawie których wykonano malowidła, są świadectwem, że radomianie wspierali rodaków bijących się za Polskę w okresie walk o granice. Pieniądze uzyskane ze sprzedaży kartek były przeznaczane na pomoc dla obrońców Lwowa i powstańców śląskich.

W konkursie MON murale zgłosiła społeczność związana z II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Konopnickiej. Jak podkreślił Dariusz Żytnicki, dyrektor szkoły: *Będą one plenerową lekcją historii, bo obraz na murze może łatwiej dotrzeć do młodzieży. Żyjemy w społeczeństwie obrazkowym, obraz do nas najlepiej i bezpośrednio przemawia. Czasem jest nas w stanie tak poruszyć, że staramy się dowiedzieć czegoś więcej.*

ROZEWIE

MUR, ALE HISTORIA MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

WYPISZWYMALUJ

DATA ODSŁONIĘCIA:

24.09.2021 r.

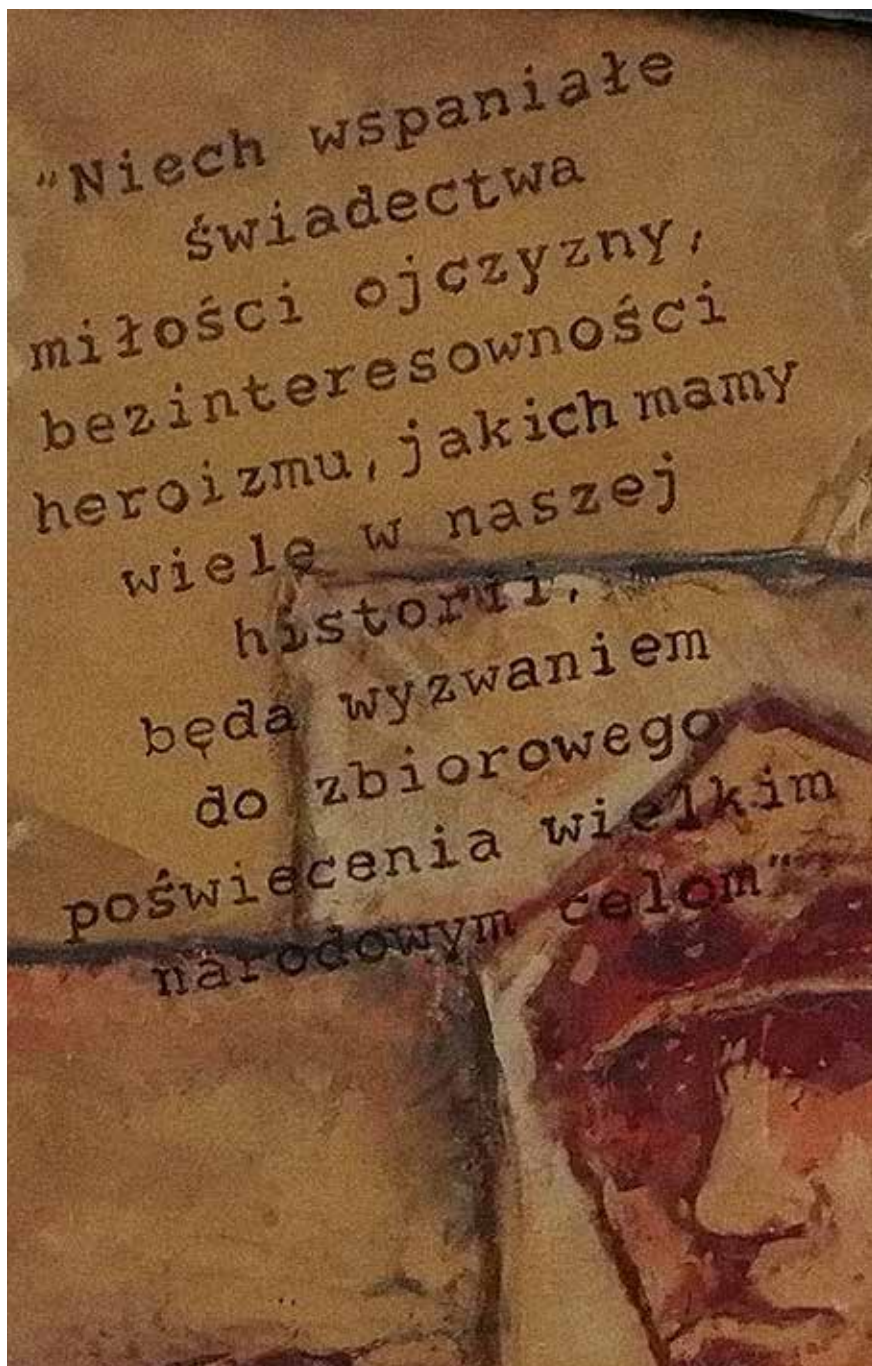
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

ZWIĄZEK PIŁSUDCZYKÓW RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Mural powstał na budynku użytkowanym przez 43 Batalion Saperów Flotyli Obrony Wybrzeża. Widoczne na nim dwie sceny zostały zainspirowane malarstwem Wojciecha Kossaka. Na pierwszym planie Józef Piłsudski na swojej słynnej klaczy Kasztance patrzy wprost na widzów. Zza jego pleców z lasu wyłaniają się kawalerzyści i piechurzy. Po lewej prezentowana jest scena przedstawiona na obrazie *Rewia kawalerii polskiej na krakowskich Błoniach w dniu 6 października 1933 r.* Przed stojącym na trybunie Marszałkiem defilują pododdziały jazdy. Uwagę zwraca konna orkiestra wojskowa na czele, która wygląda tak, jakby miała wybiec poza malowidło. W prawym górnym rogu obok logo Ministerstwa Obrony Narodowej znalazł się też znak Związku Piłsudczyków.

W Rozewiu postać Józefa Piłsudskiego uhonorowano już przed niemal dziewięćdziesięcioma laty. W 1932 r. na terenie miejscowego obozu patriotyczno-wojskowego organizacji Legion Młodych studenci odsłanili popiersie Marszałka, umieszczone na niedużym kamiennym cokole. Rzeźba przetrwała w ukryciu II wojnę światową i okres PRL-u, a w 1990 r. została przekazana 43 Batalionowi Saperów FOW. W 2011 r. popiersie ponownie odsłonięto przy bramie wjazdowej do jednostki wojskowej. Mural z wizerunkiem Ojca Niepodległości nadaje historycznemu monumentowi nowy wyraz.

RUDKA

ZA POLSKĘ! RUDCZANIE NA ŻOŁNIERSKICH SZLAKACH PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

DATA ODŚLONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W RUDCE

Poszczególne elementy muralu nawiązują do różnych wątków historii II wojny światowej i upamiętniają lokalnych uczestników walk. Centralną postacią jest ppor. Stefan Erchard, przed wojną nauczyciel szkoły powszechnej w Rudce. Jako oficer rezerwy został on we wrześniu 1939 r. wzięty do niewoli przez Sowieców i zamordowany w maju następnego roku w Charkowie. Nawiązuje do tego umieszczony za jego plecami wizerunek Matki Boskiej Katyńskiej. Obok po prawej namalowano żołnierza Armii Andersa – Józefa Kowalczyka. Jego postać symbolizuje ruczczan służących w Armii Polskiej w ZSRR, wśród których byli także: Jan Twarowski, Władysław i Bolesław Iwańczukowie i Waław Michalski. O ich tragicznym losie zesłańców przypomina widoczna za nimi odznaka Związku Sybiraków. Namalowany po lewej żołnierz 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki z białą-czerwoną flagą to urodzony w okolicach Rudki Kazimierz Otap. Ten zesłaniec syberyjski i żołnierz Armii Berlinga brał udział w zawieszeniu polskiej flagi na Kolumnie Zwycięstwa w Berlinie 2 maja 1945 r. W lewym górnym rogu jest widoczna postać Jana Pawła II – patrona Szkoły Podstawowej w Rudce, na której znajduje się mural. Umieszczony obok cytatu jest fragment wypowiedzi papieża podczas wizyty w Sejmie w czerwcu 1999 r.

Historię tworzą zwykli ludzie. Rudka też ma swój wkład w to, że Polska jest wolnym krajem. Chcieliśmy uświadomić naszej młodzieży, że ich dziadkowie przelewali krew za wolną Polskę – powiedziała Barbara Kryńska, dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Rudce. Mural przypomina, jak różnorodne były wojenne drogi polskich żołnierzy.

RUDKA

WIKTOR MAKSYMILIAN JÓZEF OSSOLIŃSKI – ŻOŁNIERZ ARMII KSIĘSTWA WARSZAWSKIEGO I KRÓLESTWA POLSKIEGO

AUTORZY PROJEKTU I WYKONAWCY:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI, MARCIN SKÓRA

DATA ODŚLONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

KOŁO GOSPODYŃ WIEJSKICH „RÓŻA” W RUDCE

Widoczny na ścianie budynku miejscowego banku żołnierz na koniu to ppłk Wiktor Maksymilian Ossoliński herbu Topór (1790–1860) – były mieszkaniec Rudki oraz właściciel tej wsi. Bohater muralu służył w armiach Księstwa Warszawskiego oraz Królestwa Polskiego. Był adiutantem księcia Józefa Poniatowskiego. Brał udział w kampanii galicyjskiej w 1809 r. i moskiewskiej w 1812 r. Został kawalerem Orderu Wojennego Virtuti Militari oraz francuskiego Orderu Legii Honorowej. Po odejściu z wojska (1819 r.) zaangażował się w działalność konspiracyjną o charakterze niepodległościowym.

Z tyłu za jeźdźcem widać fasadę neobarokowego pałacu Ossolińskich w Rudce. Przedstawiono wygląd współczesny budynku. Został on wzniesiony w 1763 r. na miejscu dawnego dworu. Później był przebudowywany. Obecny kształt budowli odwzorowuje stan z lat 1914–1936. Podpułkownik Wiktor Maksymilian Ossoliński był właścicielem tej posiadłości od 1834 r. do swojej śmierci.

Pałac Ossolińskich jest wizytówką Rudki. Stosunkowo niewiele osób wie natomiast, że może poszczycić się ona również tak zasłużoną osobą jak ppłk Wiktor Maksymilian Ossoliński. Inicjatorzy powstania muralu chcą, by dzięki niemu świadomość o istnieniu tej ważnej postaci wzrosła.

RYCHWAŁ

PIEŚNI NASZEJ HISTORII

AUTOR PROJEKTU:

HUBERT KROPIDŁOWSKI

WYKONAWCA:

RADOSŁAW ŚLEBIODA

DATA ODSŁONIĘCIA:

14.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W RYCHWALE

Mural na ścianie budynku Ochotniczej Straży Pożarnej odwołuje się do postaci por. Arkadego Fiedlera oraz polskich lotników z 303 Dywizjonu Myśliwskiego Warszawskiego. Na białoczerwonym tle widać twarz porucznika. Obok umieszczono sylwetkę samolotu przypominającego myśliwiec Hawker Hurricane. Takimi maszynami latali piloci polskich dywizjonów myśliwskich w Wielkiej Brytanii. Samolot symbolizuje też umiłowanie wolności Arkadego Fiedlera. Zastąpił on jako podróżnik i pisarz. Wybuch II wojny światowej zastał go na Tahiti. Wrócił do Europy, aby służyć ojczyźnie jako żołnierz. Wieści o dokonaniach polskich pilotów podczas bitwy o Anglię w 1940 r. skłoniły go do opisanie ich losów. Udał się do bazy lotniczej w Northolt, gdzie na co dzień obserwował i dokumentował życie i służbę Polaków. Efektem jego pracy była książka *Dywizjon 303*, wydana w Londynie w 1942 r. Szybko stała się ona popularna zarówno w Polsce, jak i za granicą. Jej kolejne wydania przyczyniły się do utrwalania pamięci o polskich pilotach myśliwskich z czasów II wojny światowej.

Mural upamiętnia pochodzącego z Wielkopolski wybitnego polskiego podróżnika i pisarza, patrona miejscowej szkoły podstawowej. Pomysłodawcom powstania malowidła – młodzieży z Orkiestry Dętej Quantum OSP w Rychwale – zależało, aby zainspirował on najmłodszych do wycieczek po regionie, a także do podróży śladami Arkadego Fiedlera i odwiedzania miejsc związanych z ważnymi wydarzeniami z historii Wojska Polskiego.

RYCHWAŁ

NASZE ZWYCIĘSKIE POWSTANIE

AUTOR PROJEKTU:

HUBERT KROPIDŁOWSKI

WYKONAWCA:

RADOSŁAW ŚLEBIODA

DATA ODSŁONIĘCIA:

12.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W RYCHWALE

Wielkopolanie są dumni ze swojej historii, czego dowodem jest kolejna lokalna inicjatywa upamiętniająca Powstanie Wielkopolskie – największy zwieńczony zwycięstwem zryw niepodległościowy na terenie zaborów. Na ścianie Szkoły Podstawowej im. Arkadego Fiedlera w Rychwale powstał mural o powierzchni 96 m². Główną postacią malowidła jest Ignacy Jan Paderewski w otoczeniu czterech rwących się do walki powstańców, trzymających w rękach broń oraz chorągiew powstańczą z białym orłem. Przybycie tego wybitnego kompozytora i wielkiego patrioty do Poznania 26 grudnia 1918 r. stało się iskrą do wybuchu powstania. Niemcy, obawiając się coraz silniejszych nastrojów patriotycznych w stolicy Wielkopolski, próbowali nie dopuścić do wizyty Paderewskiego w mieście. Bezskutecznie starali się go przekonać, by na trasie podróży z Gdańska do Warszawy nie zatrzymywał się w Poznaniu. Aby utrudnić Polakom powitanie kompozytora oraz organizację demonstracji patriotycznych, wygasili oświetlenie ulic w całym mieście. To jednak nie zatrzymało biegu historii. Po zwycięskim powstaniu, trwającym od 27 grudnia 1918 r. do 16 lutego 1919 r., Wielkopolska stała się częścią odrodzonej Rzeczypospolitej.

Nowoczesna forma artystyczna muralu – komiksowy rysunek – w atrakcyjny, trafiający do młodzieży sposób przedstawia niezwykle ważne dla historii Polski i regionu wydarzenie, jakim był wybuch Powstania Wielkopolskiego. Ten mural to dowód, że historia nie musi być nudna.

SIENNÓW

WSPOMNIENIE O MAJORZE Z SIENNOWA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ARKADIUSZ ANDREJKOW

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA „TRADYCYJNA ZAGRODA”

Postacią upamiętnioną na muralu jest mjr Ludomir Wolski, oficer artylerii Wojska Polskiego. Urodził się w Siennowie 4 kwietnia 1893 r. Pierwsze szlify wojskowe zdobywał w armii austro-węgierskiej, a jesienią 1918 r. wstąpił do Wojska Polskiego. Brał udział w odsieczy Lwowa, wyprawie kijowskiej i obronie Galicji Wschodniej przed bolszewikami. W okresie międzywojennym w stopniu kapitana rezerwy zarządzał rodzinnym majątkiem w Rozborzu Długim. Jako ekspert w dziedzinie rolnictwa popularyzował nowoczesne metody uprawy. Był poliglotą i humanistą. W 1939 r. ponownie bronił Lwowa, uniknął niewoli radzieckiej i rozpoczął działalność w Armii Krajowej. Za pomoc rodzinom żydowskim uhonorowano go medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Pod koniec 1944 r. został oficerem 2 Armii Wojska Polskiego. W kwietniu 1945 r. jako dowódca artylerii przeciwpancernej brał udział w bitwie pod Budziszynem, za co odznaczono go Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari. Od 1946 do 1950 r. był komendantem Poligonu Artylerii, czyli dzisiejszego poligonu drawskiego. Zmarł 24 grudnia 1965 r.

Mural umieszczono na budynku naprzeciwko XVII-wiecznego drewnianego kościoła pw. Wszystkich Świętych, w którym Wolski został ochrzczony i w którego krypcie spoczął po śmierci. Odsłonięciu malowidła towarzyszyła gra terenowa nawiązująca do życiorysu majora.

SOŚNICA

KAPITAN WŁADYSŁAW WAŻNY – BOHATER II WOJNY ŚWIATOWEJ

AUTORZY PROJEKTU:

ANETA ŁYSY, ARKADIUSZ ANDREJKOW

WYKONAWCA:

ARKADIUSZ ANDREJKOW

DATA ODSŁONIĘCIA:

26.09.2021 r.

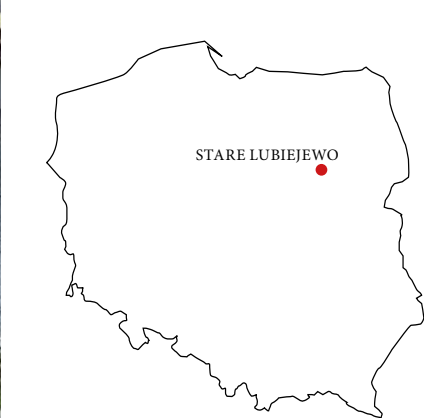
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

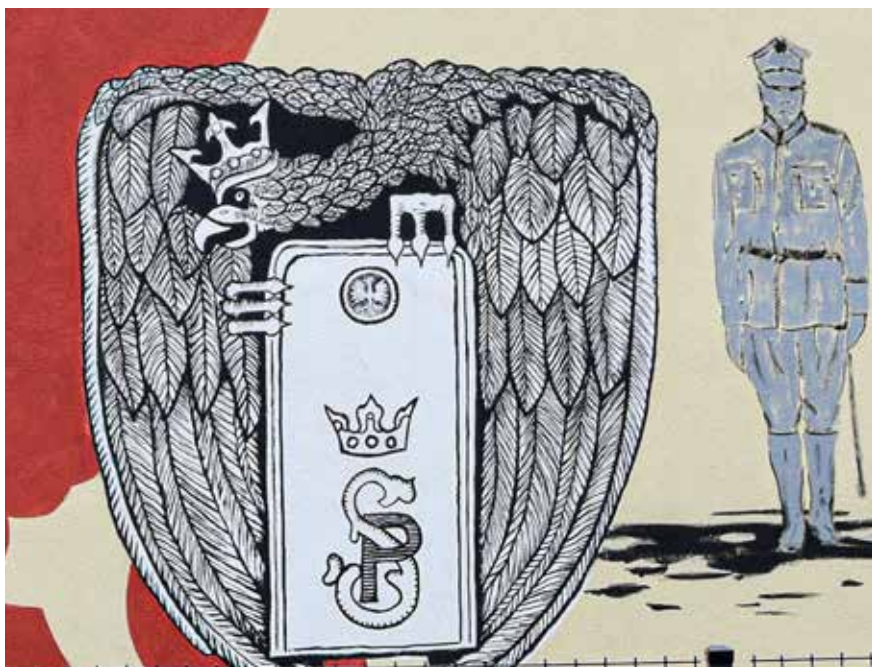
STOWARZYSZENIE „INICJATYWY PODKARPACIA”

Mural namalowany na ścianie budynku sali gimnastycznej szkoły podstawowej przedstawia kpt. Władysława Ważnego „Tygrysa”. Za jego plecami widać fragment zaszyfrowanej wiadomości. Postać jest umieszczona w tarczy szkolnej, której obrys w prawym dolnym rogu przechodzi w kształt roweru. Nad nim znajduje się niemiecka latająca bomba V-1 i fragment wyrzutni. Z lewej strony namalowano herb gminy Radymno i logotyp Ministerstwa Obrony Narodowej.

Władysław Ważny przed II wojną światową był nauczycielem. Jako oficer rezerwy walczył w wojnie obronnej 1939 r. W marcu 1944 r. został zrzucony na spadochronie na terytorium Francji. Pełnił tam funkcję szefa służby informacyjnej (wywiadu) okręgu „Północ” – pionu wojskowego Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość. Pion ten miał kryptonim „Monika W”. Do zadań Ważnego należało m.in. zbieranie i przesyłanie do Londynu informacji o rozmieszczeniu niemieckich wyrzutni V-1. W tym czasie „Tygrys” często jeździł przedstawionym na muralu zielonym rowerem. 19 sierpnia 1944 r. w Montigny-en-Ostrevent wpadł w zasadzkę zastawioną przez Niemców i został zastrzelony. Pośmiertnie awansowano go na stopień kapitana.

We wrześniu 2021 r. kpt. Władysław Ważny „Tygrys” stał się patronem szkoły podstawowej w Sośnicy. Podczas ceremonii odsłonięto pamiątkowy mural przedstawiający tego lokalnego bohatera. Przed wojną był on kierownikiem i nauczycielem sośnickiej szkoły.

STARE LUBIEJEWÓ

SZKOŁA PODCHORAŻYCH PIECHOTY – NASZ PATRON

AUTORZY PROJEKTU:

ROMAN MALICKI, PIOTR KARSZNIA

WYKONAWCA:

PIOTR KARSZNIA

DATA ODSŁONIĘCIA:

1.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE ZIEMIA WĄSEWSKA

W Komorowie, odległym od Starego Lubiejewa o 2 km, w latach II Rzeczypospolitej działała Szkoła Podchorążych Piechoty (SPP), która kształciła oficerów Wojska Polskiego. Corocznie kończyło ją kilkuset podporuczników. Mural na ścianie internatu lubiejewskiego Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego – placówki noszącej imię SPP – nawiązuje do dziejów podchorążówki. Przedstawiony na nim wiceminister spraw wojskowych gen. dyw. Kazimierz Fabrycy pasuje prymusa Włodzimierza Gulina na pierwszy stopień oficerski w czasie uroczystości promocji absolwentów szkoły 7 sierpnia 1932 r. Zdjęcie, którym inspirowali się autorzy malowidła, wykonał fotoreporter Witold Pikiel. W dniu tej promocji odsłonięto w Komorowie, widoczny na muralu, pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego, stojący do dziś. W centralnym miejscu malowidła znalazła się odznaka pamiątkowa Szkoły Podchorążych Piechoty: orzeł trzymający naramiennik mundurowy z inicjałami „SP”. W tle widnieje kształt orła wojskowego z okresu dwudziestolecia międzywojennego, noszonego na furazerkach i rogatywkach.

Choć w Starym Lubiejewie nie uczą się kandydaci na oficerów, tylko osoby chcące zdobyć tytuł technika rolnika, zespół szkół odwołuje się do podchorążackich wartości. Patriotyzm, solidność, sumienność, samodyscyplina, szacunek wobec przełożonych, poczucie obowiązku – są drogowskazami dla współczesnych uczniów.

STARE PIEŚCIROGI

MURAL Z PATRONEM – KSIĄŻĘ JÓZEF PONIATOWSKI

AUTORZY PROJEKTU:

ADAM WIRSKI „kruK”, MARCIN SZARSZEWSKI

WYKONAWCA:

ADAM WIRSKI „kruK”

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

KLUB SZACHOWY SKOCZEK PIEŚCIROGI

Jedną ze ścian budynku Szkoły Podstawowej im. Księcia Józefa Poniatowskiego zajął mural przedstawiający jej patrona. Wizerunek namalowano na podstawie słynnej podobizny księcia, autorstwa austriackiego malarza Józefa Grassiego. Poniatowski jest w mundurze generała armii Księstwa Warszawskiego. Na piersi ma Krzyż Wielki Legii Honorowej i Krzyż Wielki Orderu Wojennego Virtuti Militari. Lewą rękę wspiera na szabli. Centrum muralu stanowi scena będąca odwzorowaniem fragmentu obrazu Juliusza Kossaka *Bitwa pod Raszynem*, namalowanego w 1884 r. U góry umieszczono słowa przypisywane księciu. Z lewej strony malowidła znajduje się kompozycja heraldyczna z herbem Ciołek, którym posługiwał się Poniatowski.

Książe Józef Poniatowski walczył w wojnie w obronie Konstytucji 3 maja, powstaniu kościuszkowskim oraz wojnach napoleońskich. Był ministrem wojny i naczelnym dowódcą wojsk Księstwa Warszawskiego. Dowodził polską armią m.in. w bitwach pod Zieleńcami w 1792 r. i pod Raszynem w 1809 r. Poległ w starciu pod Lipskiem 19 października 1813 r.

Mural w Starych Pieściorogach ma przypominać młodzieży o najważniejszych dla księcia Józefa Poniatowskiego wartościach – honorze i ojczyźnie. Pomysłodawcom malowidła zależało, aby postać Poniatowskiego jeszcze bardziej utrwaliła się w pamięci uczniów oraz innych mieszkańców miejscowości.

Stanisław Wiktor Steczkowski ps. „Zagończyk”
ur. 19 grudnia 1897 r. w Stawiskach,
zm. 16 lipca 1980 r. w Warszawie,
pułkownik Armii Krajowej,
Dowódca 6. Rejonu Obwodu Śródmieście w Warszawie.
Uczestnik Powstania Warszawskiego.

STAWISKI

STAWISKI

PUŁKOWNIK STANISŁAW WIKTOR STECZKOWSKI „ZAGOŃCZYK” – SPRAWIEDLIWY WŚRÓD NARODÓW ŚWIATA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ŁUKASZ SENDLEWSKI

DATA ODŚLONIĘCIA:

7.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE KOŁO GOSPODYŃ WIEJSKICH GMINY
STAWISKI

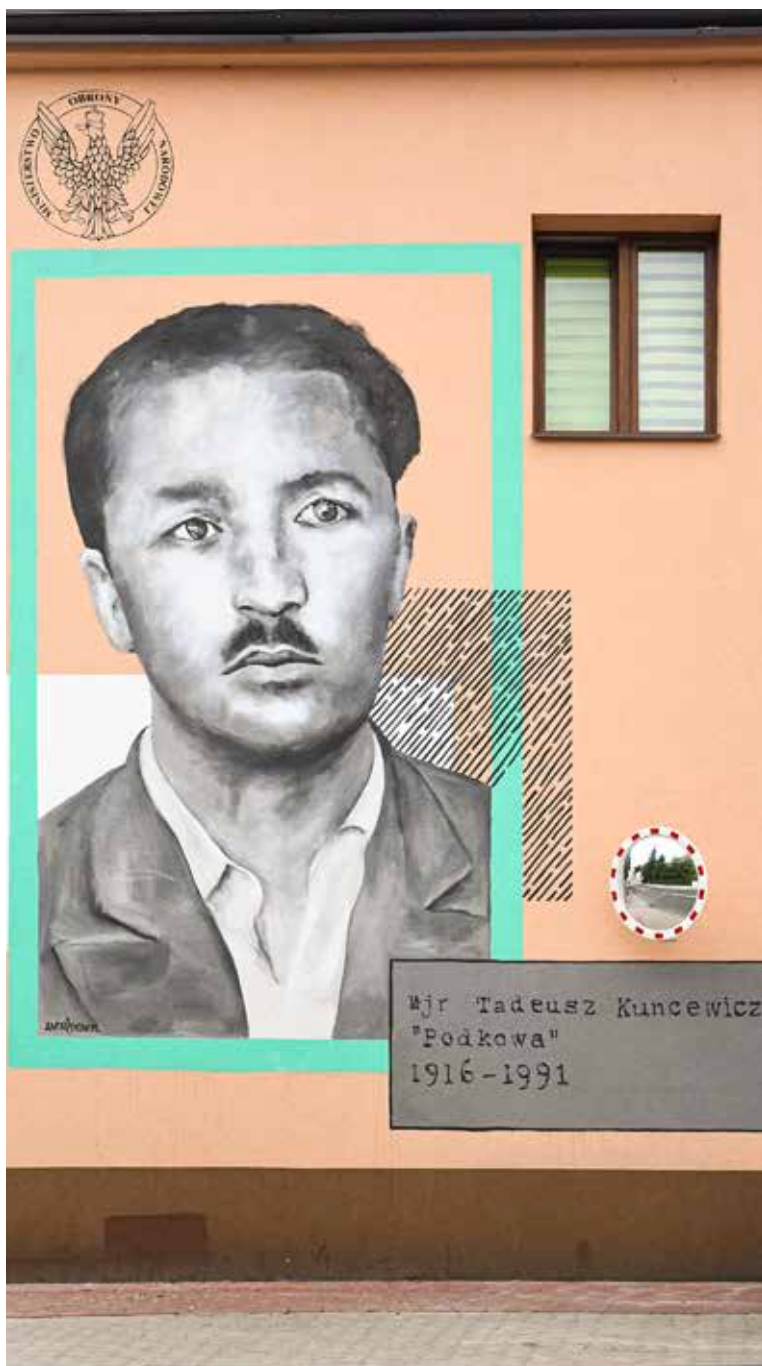

Bohaterem muralu w Stawiskach jest Stanisław Steczkowski „Zagończyk”, urodzony w tej miejscowości w 1897 r. Jako żołnierz Wojska Polskiego służył w Polskiej Organizacji Wojskowej, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, a w 1939 r. na czele batalionu Obrony Narodowej „Szamotuły” uczestniczył w bitwie nad Bzurą. Od 1940 r. był oficerem Polskiej Organizacji Zbrojnej, w 1942 r. został komendantem IV Rejonu (Północno-Zachodniego) Obwodu Śródmieście Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej. Brał udział w Powstaniu Warszawskim, dowodził m.in. w szturmie na gmach PAST-y i w czasie przebicia oddziałów ze Starejwki. Wojnę zakończył w stopniu podpułkownika. Za uratowanie z getta warszawskiego rodziny Wilk-Wilczyńskich w 1943 r. płk Steczkowski został w 1978 r. uhonorowany tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.

Poza portretem „Zagończyka” malowidło przedstawia wizerunek Krzyża Srebrnego Orderu Wojennego Virtuti Militari, którym został on odznaczony za udział w powstaniu. W tle umieszczono sylwetki powstańców warszawskich na ulicach i barykadach stolicy. Obok nich dumnie przeży się biały orzeł.

Pułkownik Steczkowski pochodził ze Stawisk i to właśnie tam rozpoczął swój szlak bojowy, biorąc udział w rozbrajaniu Niemców w listopadzie 1918 r. Do dziś w tej miejscowości żyją jego krewni, pamięć o powstańcu warszawskim jest więc tu żywa, a upamiętnienie tej postaci jest ważne dla miejscowej społeczności.

SZCZEBRZESZYN

MAJOR TADEUSZ KUNCEWICZ „PODKOWA” – SZCZEBRZESKI BOHATER

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ARKADIUSZ ANDREJKOW

DATA ODSŁONIĘCIA:

25.07.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „CHRZĄSZCZOWY GRÓD”

Czarno-biały wizerunek Tadeusza Kuncewicza „Podkowy” przedstawiono na fasadzie Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej. Kuncewicz urodził się 26 listopada 1916 r. w Fastowie pod Kijowem. Jesienią 1939 r. wstąpił do konspiracji i rozpoczął służbę w szeregach Obwodu Zamość ZWZ-AK. Od 1942 r. dowodził oddziałem partyzanckim zaangażowanym m.in. w obronę ludności Zamojszczyzny przed wysiedleniami. 26 lipca 1944 r., w ramach akcji „Burza”, na czele II Batalionu 9 Pułku Piechoty Legionów AK wyzwolił Szczebrzeszyn spod okupacji niemieckiej. W kolejnych miesiącach uczestniczył w walkach z komunistami w rejonie Krasnegostawu, Janowa Lubelskiego i Biłgoraja. Latem 1945 r. rozwiązał oddział i podjął próbę przebiecia się na Zachód. Aresztowany na terenie Czechosłowacji, spędził w więzieniach czechosłowackich i polskich łącznie 10 lat. Zmarł 8 lutego 1991 r. w Warszawie.

Pracownicy Miejskiego Domu Kultury w Szczebrzeszynie tym malowidłem chcieli upamiętnić 77 rocznicę oswobodzenia miasta przez oddziały 9 Pułku Piechoty Legionów AK. Mural odsłonił Władysław Mazur, ostatni żyjący podkomendny mjr. Tadeusza Kuncewicza.

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE 27 XII 1918

ŚREM

NARODOWY DZIEŃ ZWYCIĘSKIEGO POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

AUTOR PROJEKTU:

TOMASZ PULSAKOWSKI

WYKONANIE:

TOMASZ PULSAKOWSKI, REMIGIUSZ PLUCHA,
JACEK SZCZYGIEŁ

DATA ODSŁONIĘCIA:

14.10.2022 r.

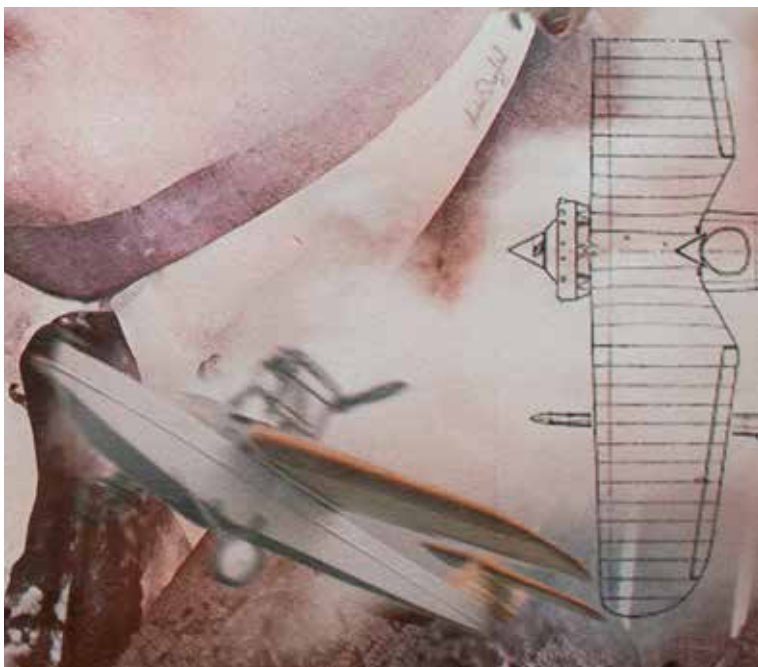
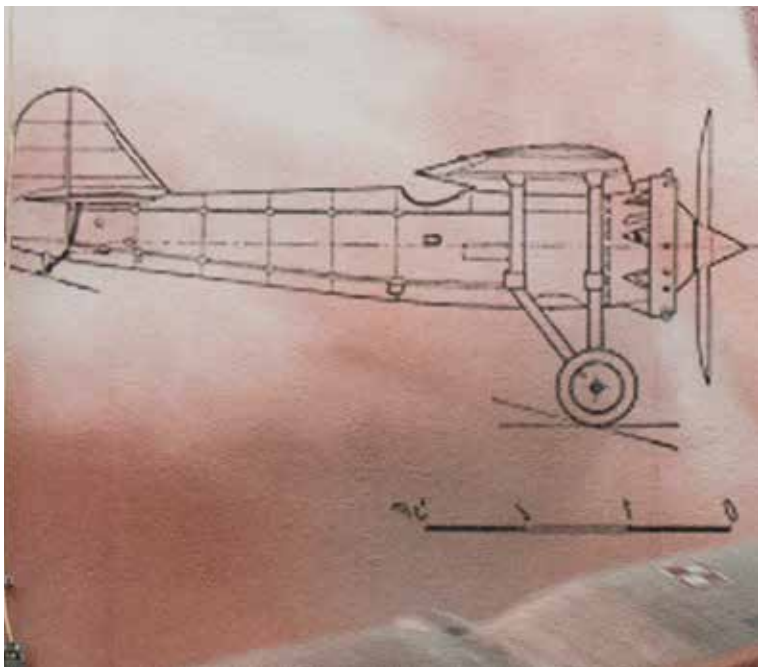
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA AUTENTYCZNOŚCI W SZTUCE

Na muralu ukazano kompozycję symbolicznie nawiązującą do Powstania Wielkopolskiego. Jako tło posłużył kontur wyzwolonych przez powstańców ziem i wizerunek wielkopolskiego orła. Na pierwszym planie znajduje się sylwetka powstańca ubranego w niemiecki mundur, z polskim kotylionem na czapce. Na ramieniu ma biało-czerwoną opaskę, a na piersi – kokardę. Odzworowano tu autentyczną postać – Damiana Kęszyckiego, właściciela majątku Błociszewo i człowieka bardzo zasłużonego dla Śremu. Po lewej stronie malowidła znajduje się napis „Powstanie Wielkopolskie 27 XII 1918”. Poniżej widnieje współczesna chorągiew wzorowana na tej wykonanej w pierwszych dniach powstania przez Kazimierę Garstecką z Łęczycy k. Puszczykowa.

W zamyśle twórców mural ma spełnić dwie podstawowe funkcje. Po pierwsze – przypominać o sukcesie Powstania Wielkopolskiego, zrywu upamiętnionego ustanowionym w 2021 r. Narodowym Dniem Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego. Po drugie, malowidło ma popularyzować postać Damiana Kęszyckiego – śremskiego powstańca i bohatera.

ŚWIDNIK

ZYGMUNT PUŁAWSKI – KONSTRUKTOR PZL P.11, NAJPOPULARNIEJSZEGO POLSKIEGO MYŚLIWCA LAT 30 XX W.

AUTORZY PROJEKTU:

ANDRZEJ DANILUK, PAWEŁ DRZEWIŃSKI, UCZNIOWIE
POWIATOWEGO CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ
W ŚWIDNIKU

WYKONAWCA:

DOBRY PROJEKT

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA CIS

Uśmiechający się młody mężczyzna namalowany na ścianie budynku Powiatowego Centrum Edukacji Zawodowej w Świdniku to Zygmunt Puławski – utalentowany inżynier lotnictwa. W 1925 r. ukończył on studia na Politechnice Warszawskiej i już dwa lata później został głównym konstruktorem w Centralnych Warsztatach Lotniczych, przekształconych wkrótce w Państwowe Zakłady Lotnicze. Spod jego ręki wyszło kilka bardzo udanych projektów samolotów myśliwskich o metalowej konstrukcji. Najważniejszym dziełem Puławskiego był słynny PZL P.11 – podstawowy myśliwiec używany przez nasze siły powietrzne podczas kampanii wrześniowej. Inżynier zastosował w swoich projektach nowatorski kształt skrzydła, zwany płatem Puławskiego lub płatem polskim. Na muralu możemy zobaczyć rysunki techniczne maszyny i jej wizerunki w różnych typach malowania.

W pierwszy dzień wiosny 1931 r. Puławski oblatywał zaprojektowany przez siebie prototyp hydroplanu. Podczas wykonywania ostrego zakrętu stracił panowanie nad maszyną, która runęła na jedną z ulic warszawskiej dzielnicy Ochota. Inżynier zmarł w drodze do szpitala. Miał zaledwie 29 lat. Pośmiertnie odznaczono go Złotym Krzyżem Zasługi.

Zygmunt Puławski, pochodzący z pobliskiego Lublina, patronuje zespołowi szkół zawodowych w Świdniku. Konstruktor jest wzorem dla uczniów: swoje sukcesy zawodowe osiągnął pilną nauką i intensywną pracą. Tradycje przedwojennej techniki lotniczej dziedziczy miejscowa Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik”, uruchomiona 70 lat temu.

ŚWIDWIN

NASZ PATRON STEFAN STEC

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

CUKIN ART

DATA ODSŁONIĘCIA:

2.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

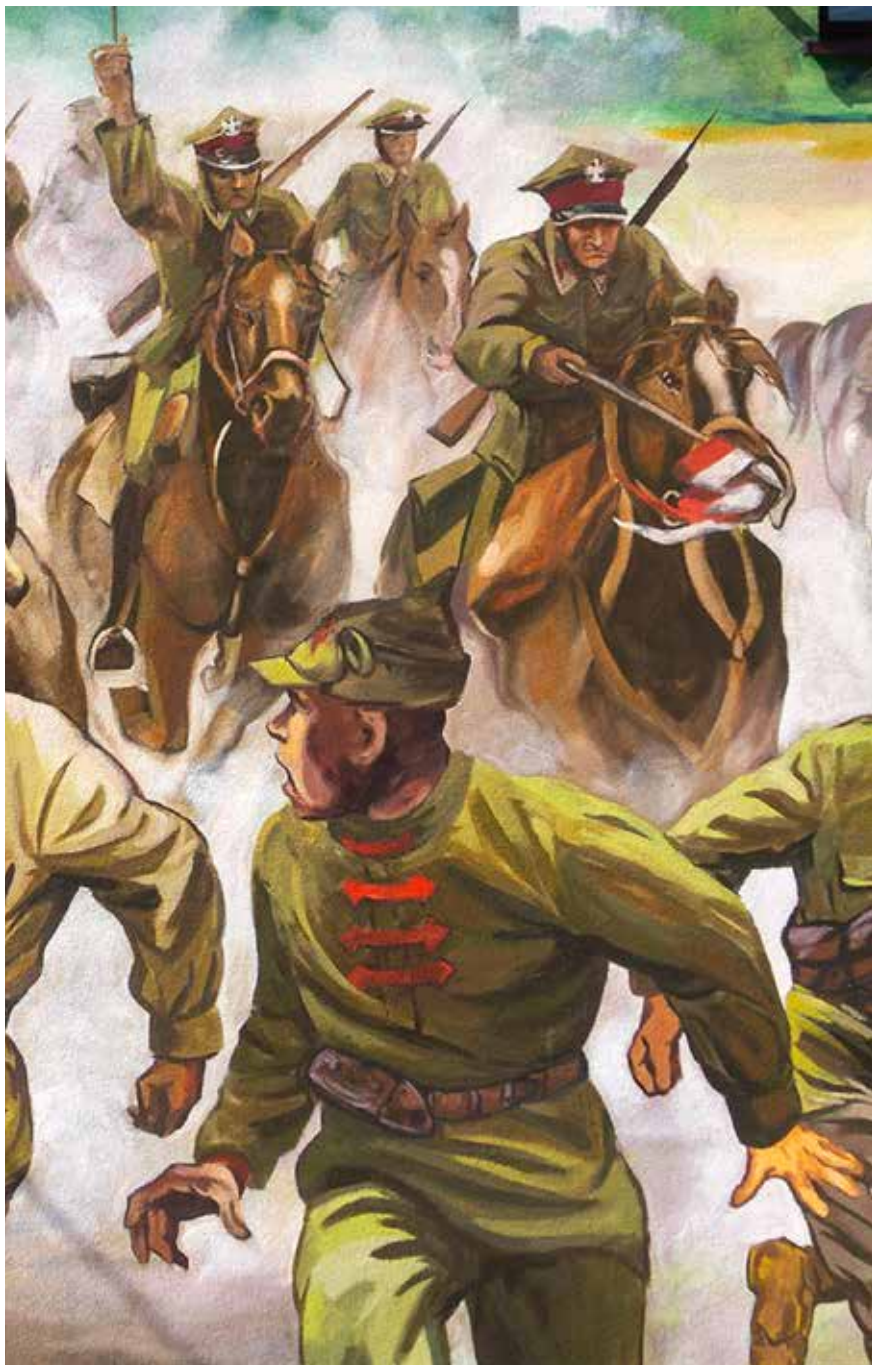
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ LOTNISKA
WOJSKOWEGO ŚWIDWIN

Mural znajduje się na jednym z budynków 21 Bazy Lotnictwa Taktycznego (21 BLT) w Świdwinie i upamiętnia patrona jednostki – mjr. pil. Stefana Steca. Był on jednym z najlepszych pilotów odrodzonej Rzeczypospolitej. W czasie wojny polsko-ukraińskiej, 29 kwietnia 1919 r., stoczył nad Sokolnikami jedną z pierwszych zwycięskich walk w historii polskiego lotnictwa, do czego nawiązuje scena na muralu. U góry przedstawiono myśliwiec Nieuport 23C1 należący do Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej. Wydobywa się z niego dym po trafieniu przez widoczny poniżej samolot myśliwski Fokker E.V/D.VIII. Jego pilotem był Stefan Stec. Świadczy o tym namalowane obok szachownicy lotniczej godło osobiste tego lotnika – przekreślona biała litera „S” z różą wiatrów pośrodku. Na samym dole znajduje się samolot Su-22 z 21 BLT.

Czerwono-biała szachownica, której wcześniej używał Stec jako godła osobistego, 1 grudnia 1918 r. została zatwierdzona jako znak polskiego lotnictwa wojskowego.

Inspiracją do namalowania muralu stała się setna rocznica śmierci patrona 21 Bazy Lotnictwa Taktycznego. Dowódca jednostki płk pil. Bartłomiej Mejka powiedział: *Mural opowiada o bohaterstwie, sile i odwadze naszych żołnierzy, dawniej i dziś.*

TERESPOL

KONTROFENSYWA NAD BUGIEM. OBRONA TERESPOLA 3 SIERPNI 1920 R.

AUTOR PROJEKTU:

MAREK SZYSZKO

WYKONAWCY:

GRUPA RW

DATA ODŚLONIĘCIA:

28.08.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE ROZWOJU GMINY MIEJSKIEJ
TERESPOL

Na muralu przedstawiono scenę inspirowaną wydarzeniami z 3 sierpnia 1920 r. Wówczas siły polskie z Grupy Poleskiej walczyły z idącymi na zachód, po upadku twierdzy brzeskiej, oddziałami Armii Czerwonej. Pochód bolszewików udało się spowolnić, co przyczyniło się do polskiego zwycięstwa w Bitwie Warszawskiej. W starciu tym odznaczył się gen. Franciszek Krajowski, późniejszy mieszkaniec Brześcia. Malowidło prezentuje szarżujących na wroga żołnierzy 7 Pułku Ułanów Lubelskich. Przed nimi na pierwszym planie widać uciekających bolszewickich piechurów. W popłochu porzucają broń, gubią elementy umundurowania. Ponad sceną bitwy umieszczono centralnie napis: „Kontrofensywa nad Bugiem. Obrona Terespol 3 VIII 1920 r.”.

Celem powstania muralu było upamiętnienie ważnego wydarzenia z historii lokalnej. Przez kultywowanie pamięci o zwycięskiej bitwie z 3 sierpnia 1920 r. inicjatorzy projektu chcieli podkreślić męstwo i waleczność polskich żołnierzy biorących udział w wojnie polsko-bolszewickiej.

TOMASZÓW MAZOWIECKI

W HOŁDZIE POLSKIEMU LOTNICTWU

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

RAFAŁ ROSKOWIŃSKI

DATA ODŚLONIĘCIA:

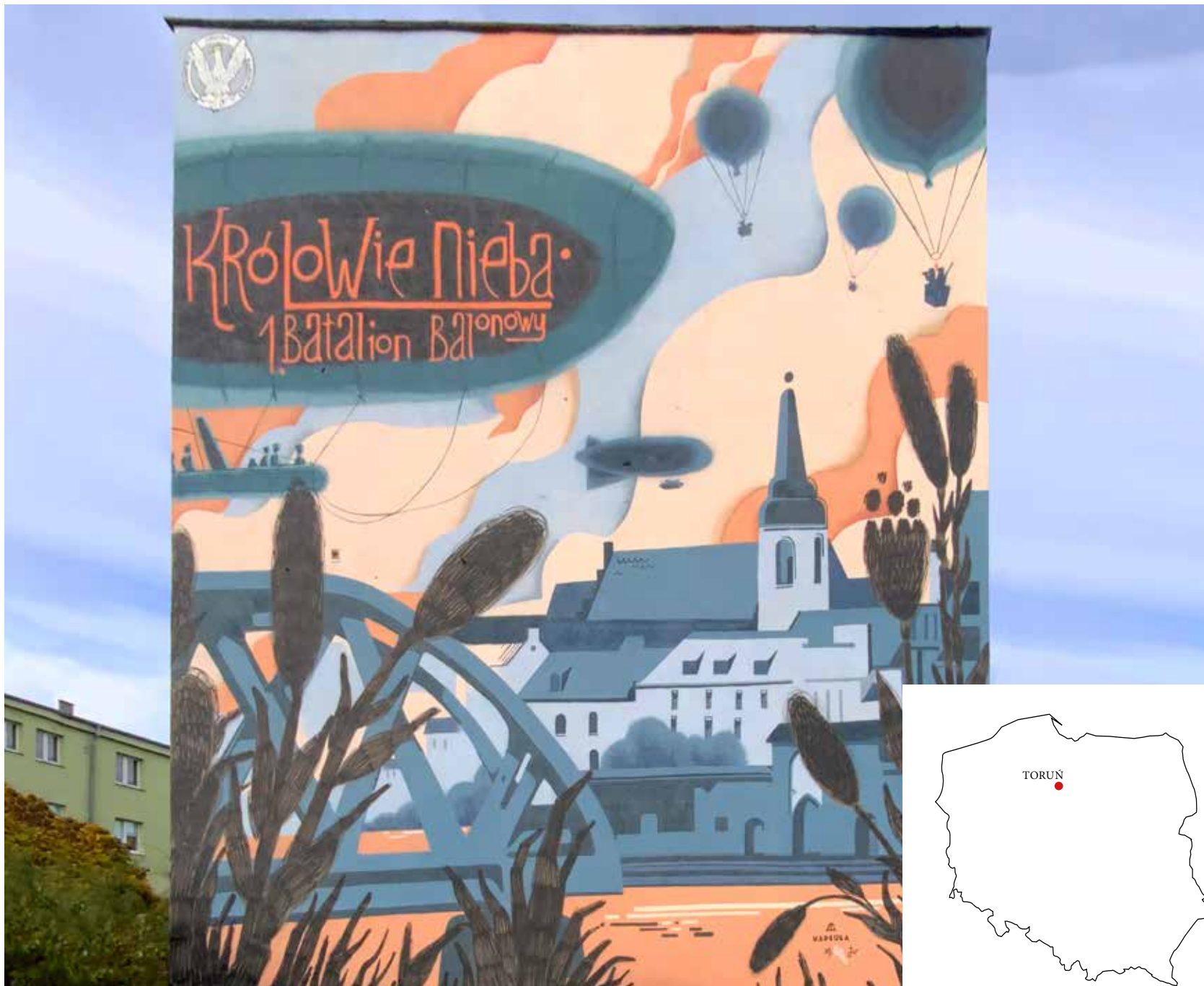
14.08.2021 r.

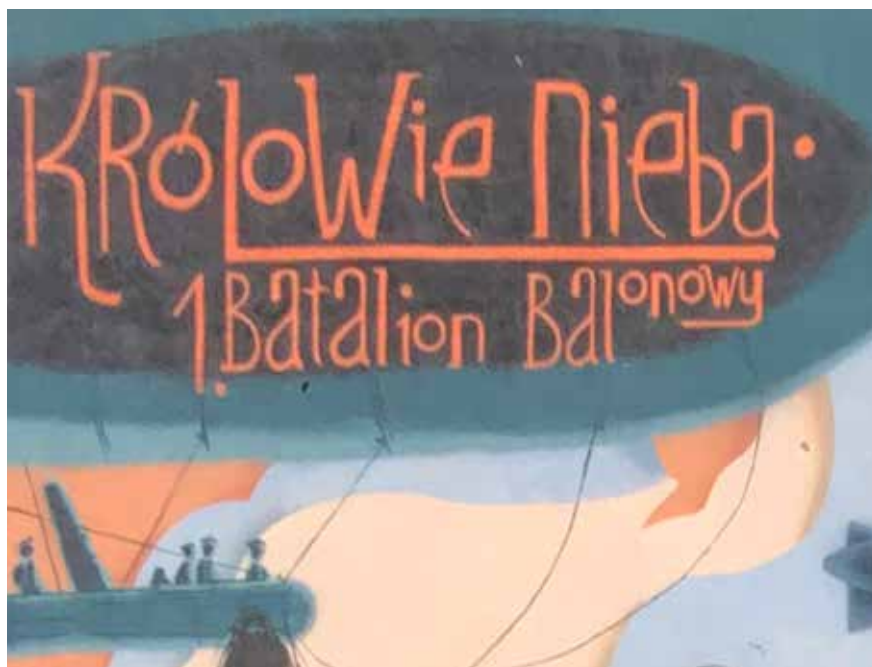
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA URBAN FORMS

Na dole muralu umieszczonego na ścianie bloku mieszkalnego przy ul. Mazowieckiej 2a widać uśmiechniętych pilotów Dywizjonu 303, którzy walczyli o Anglię. Są to: por. Bohdan Grzeszczak, ppor. Jerzy Radomski, ppor. Jan Zumbach, ppor. Witold Łokuciewski, ppor. Bogusław Mierzwa, por. Zdzisław Henneberg, sierż. Jan Rogowski i sierż. Eugeniusz Szaposznikow. Udział polskich lotników miał niebagatelny wpływ na zwycięstwo aliantów. Dywizjon 303 jest uznawany za jeden z najbardziej skutecznych dywizjonów myśliwskich w bitwie o Anglię. Za kroczącymi pilotami stoi brytyjski samolot myśliwski Hawker Hurricane. Ten fragment malowidła jest wzorowany na znanym zdjęciu pilotów dywizjonu wykonanym w 1940 r. Pośrodku muralu znalazł się logotyp Ministerstwa Obrony Narodowej, a jeszcze wyżej – szachownica lotnicza (symbol polskich Sił Powietrznych). Po bokach namalowano maszyny używane przez polskie wojska lotnicze dawniej i dziś.

Malowidło jest hołdem złożonym polskiemu lotnikom. *Ten mural jest symbolem związków między Wojskiem Polskim a społecznością lokalną. Myślę, że będzie przypominał o tych związkach i będzie ważnym ogniwem łączącym tradycję, historię i chwałę polskiego oręża* – powiedział Mariusz Błaszczak, minister obrony narodowej, podczas uroczystości odsłonięcia muralu.

TORUŃ

KRÓLOWIE NIEBA

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

MARCIN GRĘŻLIKOWSKI VEL ANDRZEJ POPPROSTU

DATA ODSŁONIĘCIA:

13.10.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA KAPSUŁA

Na muralu przedstawiono szuwary, zza których wylaniają się zabytki Torunia. Są tam charakterystyczne obiekty tego starego, nadwiślańskiego miasta: kratownicowy most im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, wieża kościoła pw. Ducha Świętego oraz Brama Żeglarska. Nad dachami starówki wznoszą się balony obserwacyjne. To powietrzna flota toruńskiego 1 Batalionu Balonowego, sformowanego w 1929 r. i dziedziczącego tradycje wcześniejszych tutejszych jednostek balonowych. Tytułowi „królowie nieba” stacjonowali w koszarach przy ul. Sienkiewicza, w których obecnie mieści się Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej. Żołnierze w balonowych gondolach prowadzili zwiad za pomocą lornetek. W skład toruńskiego batalionu wchodziły również dwie kompanie bezzałogowych balonów zaporowych, stanowiących bariery dla nieprzyjacielskich samolotów.

Mural namalowano na ścianie bloku przy ul. Broniewskiego, znajdującym się nieopodal dawnych koszar 1 Batalionu Balonowego. Twórcy pragnęli przypomnieć ten interesujący wątek historii polskiej wojskowości, a zarazem dziejów Torunia. W 1937 r. w mieście tym odsłonięto pomnik Poległych Żołnierzy Wojsk Balonowych II Rzeczypospolitej.

TYMIANKI-BUCIE

WALKI NAD BUGIEM – BITWA WARSZAWSKA 1920 R.

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PIOTR KARSHNIA

DATA ODSŁONIĘCIA:

1.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

KOŁO GOSPODYŃ WIEJSKICH W TYMIANKACH-BUCIACH

Mural nawiązuje do wydarzeń, które rozegrały się 2 i 3 sierpnia 1920 r. w miejscowości Tymianki-Bucie, w trakcie walk nad Bugiem poprzedzających Bitwę Warszawską. Malowidło ma formę dynamicznej scenki. Po lewej stronie pokazano piechurów z walczącą na tym odcinku 1 Dywizji Litewsko-Białoruskiej. Obok znajduje się ich odznaka pamiątkowa. W centralnym miejscu umieszczono zaś postacie dwóch polskich kawalerzystów. Zginęli oni w potyczce z bolszewikami, zaskoczeni podczas porannego patrolu. Wymowę muralu podkreśla jutrzienka zestawiona z czerwoną luną wyobrażającą spustoszenie czynione przez najeźdźców. Cierniste zarośla mają symbolizować trud walki – przedstawieni na muralu żołnierze polscy stanowią bowiem ostatnią zaporę przed nadciągającą Armią Czerwoną.

Inicjatorom powstania muralu przyświecała chęć przywrócenia w świadomości mieszkańców pogranicza Mazowsza i Podlasia pamięci o żołnierzach walczących nad Bugiem. *Pomysł namalowania muralu o takiej tematyce powstał już jakiś czas temu, ale koszty jego wykonania przekraczały możliwości lokalnego stowarzyszenia dbającego o pamięć wydarzeń z 1920 r. Dopiero dzięki dofinansowaniu ze strony MON możliwe stało się zachowanie zacieranej przez kilkadziesiąt lat pamięci o osobach i wydarzeniach z przeszłości – powiedziała Małgorzata Sikora z Koła Gospodyń Wiejskich.*

ULANÓW

MŚCICIEL

AUTOR PROJEKTU:

MICHAŁ CZERKO

WYKONAWCY:

MICHAŁ CZERKO, MICHAŁ MACH

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.08.2021 r.

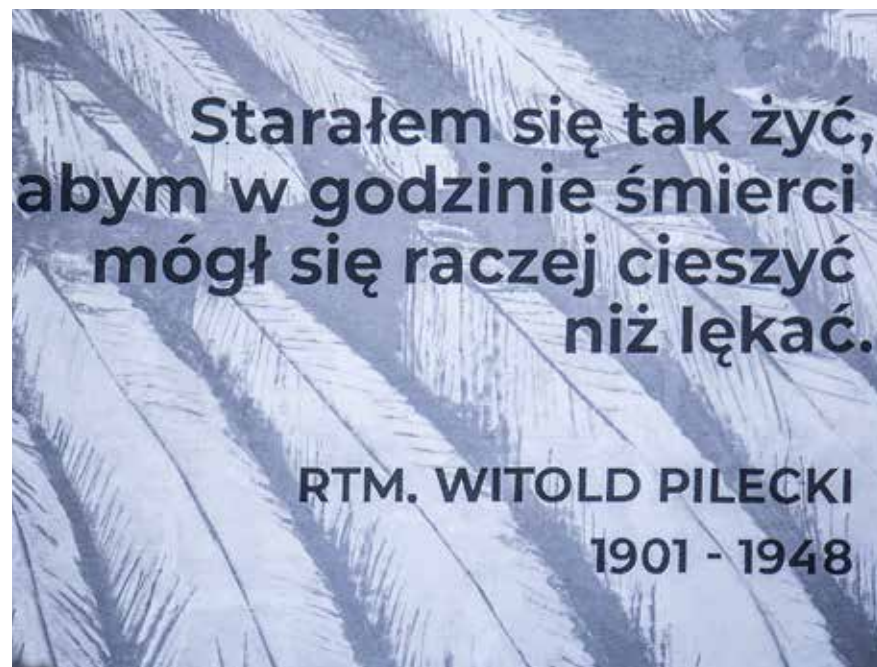
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA PATRIOTYCZNA IM. ANDRZEJA PITYŃSKIEGO

Postać na biało-czerwonym tle muralu inspirowana jest rzeźbą *Mściciel* autorstwa Andrzeja Pityńskiego, światowej sławy artysty pochodzącego z Ulanowa. Rzeźba ta, odsłonięta w 1988 r., stanowi główną część monumentalnego pomnika na cmentarzu przy Narodowym Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Doylestown w Pensylwanii (USA). Spoczywają tam polscy żołnierze – weterani I i II wojny światowej. Ulanowski mural przedstawia tę samą postać klęczącego rycerza. Jego ręce oparte są na mieczu wbitym w ziemię. Wojownik ma na sobie hełm i zbroję, z której wyrasta stylizowane skrzydło husarskie. Przy prawym boku rycerza widać przypięty do pasa sztylet. Swoją postawą oddaje hołd poległym towarzyszom broni i składa przysięgę na wierność Ojczyźnie. Postać jest nawiązaniem do podhalańskiej legendy o śpiącym w górach rycerzu, który w chwili zagrożenia Polski obudzi się i przyjdzie jej z pomocą.

Znajdujące się na ścianie Gminnego Centrum Kultury w Ulanowie małowidło upamiętnia twórczość Andrzeja Pityńskiego, zmarłego w 2020 r. Historia Polski była pasją artysty, co znajdowało odzwierciedlenie w jego pracach. Grażyna Pityńska-Kumik, współzałożycielka fundacji, podczas odsłonięcia muralu powiedziała: *Dla naszej społeczności ważne jest działanie na rzecz pamięci o Andrzeju Pityńskim, rozpowszechnianie jego dzieł oraz kształtowanie świadomości historycznej młodego pokolenia w oparciu o patriotyczną twórczość ulanowskiego rzeźbiarza. Jest to też okazja do wspomnień o ulanowskim artyście, który w swojej twórczości odwoływał się do wartości patriotycznych związanych z podziemiem antykomunistycznym.*

WARSZAWA

ROTMISTRZ WITOLD PILECKI

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

ZUZANNA I BARTOSZ PODLEWSCY Z FIRMY
BAKCYL STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE GROM

Postać rtm. Pileckiego, „ochotnika do piekła”, przedstawiono w czterech odsłonach na tle orlego skrzydła: jako młodzieńca, podporucznika przedwojennego Wojska Polskiego, więźnia w obozowym pasiaku oraz podsądnego. Widoczny na muralu cytat to słowa, które wypowiedział po usłyszeniu wyroku kary śmierci, wydanego przez władze ludowej Polski. Rotmistrz Witold Pilecki, weteran wojny polsko-bolszewickiej i kampanii wrześniowej, był jednym z najodważniejszych bohaterów antyniemieckiego ruchu oporu w czasie II wojny światowej. Działał w Tajnej Armii Polskiej. We wrześniu 1940 r. dał się schwytać w ulicznej łapance na warszawskim Żoliborzu pod fałszywym nazwiskiem Tomasz Serafiński. Został uwięziony w niemieckim obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau. Za drutami tworzył struktury konspiracyjne i zbierał informacje o okrucieństwie Niemców. Po jego ucieczce z obozu, w kwietniu 1943 r., zostały one opublikowane w obszernym raporcie, stanowiącym jedno z najwcześniejszych świadectw o Holokauście. Wziął udział w Powstaniu Warszawskim, gdzie walczył w zgrupowaniu „Chrobry II”. Rejon obsadzony przez jego oddział nazwano „reducą Witolda”. W maju 1947 r. został aresztowany, a rok później, po brutalnych torturach, skazany na śmierć, m.in. za rzekome szpiegostwo. Miejsce jego pochówku nie jest znane.

W 2021 r. przypadła 120 rocznica urodzin rotmistrza. Członkowie Stowarzyszenia Grom – inicjatorzy powstania muralu – pragnęli upamiętnić niezłomnego człowieka walczącego o wolną Polskę i spopularyzować jego postać, szczególnie wśród młodzieży. To kolejny patriotyczny mural, który pojawił się na ścianie budynku przy ul. rtm. Witolda Pileckiego 111. Wcześniej widniało tam malowidło poświęcone Żołnierzom Wyklętym, na którym przedstawiona była również postać rotmistrza.

WARSZAWA

ZAŁOŻYCIELE AKADEMII SZTUKI WOJENNEJ

AUTORZY PROJEKTU I WYKONAWCY:

ZUZANNA I BARTOSZ PODLEWSCY Z FIRMY
BAKCYL STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

30.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE GROM

Mural namalowano na jednym z budynków Akademii Sztuki Wojennej. W centralnej części malowidła znajduje się grupa polskich oficerów – wykładowców Wyższej Szkoły Wojennej. Wśród nich jest gen. Tadeusz Kutrzeba, komendant uczelni w latach 1928–1939. Na górze muralu widać szarżujących ułanów, a poniżej namalowano żołnierzy współczesnego Wojska Polskiego. Kompozycja ukazuje w symboliczny sposób ciągłość Sił Zbrojnych i kultywowanie tradycji.

Wyższa Szkoła Wojenna w Warszawie była uczelnią kształcąca na najwyższym poziomie oficerów międzywojennego wojska. Po jej ukończeniu absolwenci otrzymywali tytuł oficera dyplomowanego. Przez pierwsze lata II RP używano terminu: oficer Sztabu Generalnego. Absolwenci należeli do elity najlepiej wykształconych żołnierzy Wojska Polskiego.

Zdjęcie, które posłużyło do wykonania muralu, zrobiono podczas pożegnania łotewskiego pułkownika Hermanisa Buksa. W ten sposób przypomniano również żołnierzy armii państw zaprzyjaźnionych z Polską, którzy ukończyli szkolenie w Wyższej Szkole Wojennej. Wśród studentów byli przedstawiciele Francji czy Rumunii, a także gruzińscy i ukraińscy oficerowie kontraktowi.

Mural jest hołdem dla kadry pedagogicznej Wyższej Szkoły Wojennej. Janusz Domalewski, prezes zarządu Stowarzyszenia Grom, inspirację do jego powstania określił krótko: *Stoimy murem za polskim mundurem. Chcieliśmy ukazać, że wspieramy Wojsko Polskie.*

WARSZAWA

HUSARIA

AUTORZY PROJEKTU I WYKONAWCY:

ZUZANNA I BARTOSZ PODLEWSCY Z FIRMY
BAKCYL STUDIO

DATA ODSŁONIĘCIA:

30.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE GROM

Na ścianie jednego z budynków Akademii Sztuki Wojennej powstał mural, który zestawia dwa okresy historii oręża polskiego. Na pierwszym planie widać szarżę husarii, która dominowała na polach bitew w XVI i XVII w. Rzeczpospolita Obojga Narodów była rozległym państwem, dlatego do sprawnego prowadzenia wojen niezbędna była mobilność. Zapewniały ją różne formacje kawalerii, z których najbardziej elitarna była husaria. Zastąpiła zwycięstwami: pod Kircholmem (1605 r.), Kluszyńcem (1610 r.) i Wiedniem (1683 r.). Nawet przewaga liczebna przeciwnika nie zatrzymała siły husarii. W XVIII w. stanowiła już tylko formację reprezentacyjną.

Na drugim planie znajdują się współczesne pojazdy pancerne Sił Zbrojnych RP: czołg Leopard 2 oraz kołowy transporter opancerzony Rosomak. Przypomina to o kontynuowaniu chlubnych tradycji. Do symboliki husarskiej nawiązują dziś formacje pancerne oraz lotnicze.

Inspiracją do stworzenia muralu była niezwykła historia polskiej kawalerii. Połączenie dwóch epok symbolizuje kontynuację misji Sił Zbrojnych RP i przywiązanie do tradycji oręża polskiego. *Husarię celowo zaprezentowaliśmy na tle współczesnego wojska. Chcieliśmy ją wyróżnić, ponieważ odegrała istotną rolę w obronie naszych granic i granic europejskich – powiedział Bartosz Wasilewski ze Stowarzyszenia Grom.*

WARSZAWA

„HUBAL” NA WARSZAWSKIM TARGÓWKU

AUTOR PROJEKTU:

ŁUKASZ BIENIEK

WYKONAWCY:

TRUE STORY MEDIA

DATA ODSŁONIĘCIA:

4.09.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE WEST

Major Henryk Dobrzański „Hubal” jako siedemnastolatek wstąpił w szeregi Legionów Polskich i nie zrzucił już munduru aż do śmierci. Na muralu jego postać przedstawiono na tle wstęgi Orderu Wojennego Virtuti Militari. Bohater otrzymał to odznaczenie w 1921 r. za zasługi w wojnie z bolszewikami. W dwudziestoleciu międzywojennym Dobrzański, wyborny kawalerzysta, zasłynął licznymi zwycięstwami w zawodach jeździeckich. Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. walczył z Sowietami na wschodzie Polski, po czym przedarł się na Kielecczynę. Po klęsce wrześniowej nie złożył broni. Stanął na czele Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego i prowadził działania partyzanckie przeciwko niemieckiemu okupantowi. Do tych wydarzeń nawiązuje widoczny na muralu las. Oddział Wydzielony WP, liczący w szczytowym momencie blisko 300 żołnierzy, walczył na południowym Mazowszu i w Świętokrzyskiem. Przyjęty przez majora pseudonim „Hubal” był rodzowym przydomkiem Dobrzańskich. Niemcy natomiast zwali partyzanta „Szalonym Majorem”, doceniając jego odwagę. Dzielny oficer zginął w boju pod Anielinem 30 kwietnia 1940 r. Żołnierze niemieccy zmasakrowali jego ciało i pogrzebali w nieznanym miejscu.

W 2022 r. przypada 125 rocznica urodzin mjr. Dobrzańskiego. Mural na ścianie Szkoły Podstawowej nr 377 przy ul. Trockiej upamiętnia patrona placówki. „Hubal” może stanowić dla młodzieży wzór nie tylko ofiarnego patrioty, ale także pilnego ucznia.

WŁADYSŁAWÓW

CUD NAD WISŁĄ

AUTORZY PROJEKTU I WYKONAWCY:

ZESPÓŁ WYPISZWYMALUJ I KADRA SZKOLNA

DATA ODSŁONIĘCIA:

19.10.2020 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

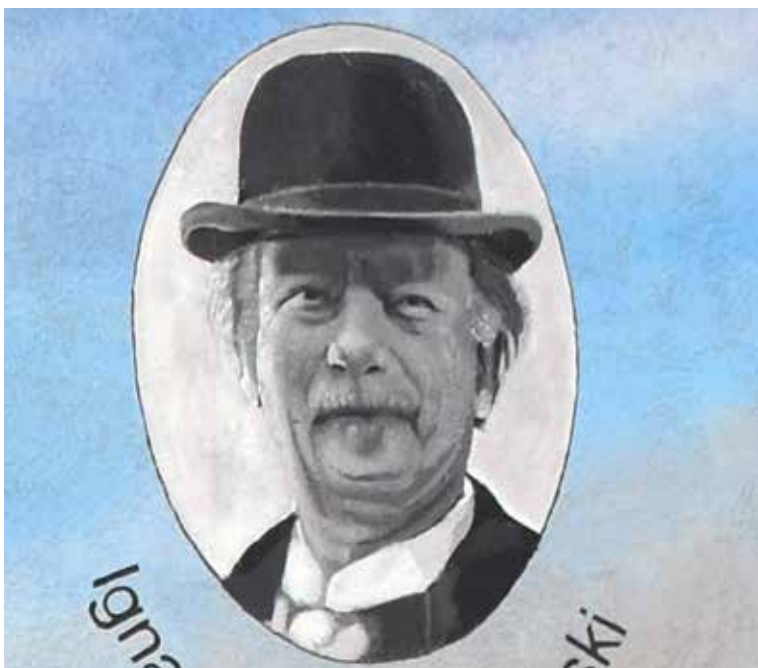
STOWARZYSZENIE „KONICZYŃKA” WE WŁADYSŁAWOWIE

Malowidło, powstałe na ścianie szkolnego budynku, wykorzystuje główny wątek obrazu Jerzego Kossaka *Cud nad Wisłą* z 1930 r. Przedstawiona jest na nim symboliczna scena batalistyczna prezentująca moment triumfu nad bolszewikami w sierpniu 1920 r. Wśród postaci idących do ataku na bagnety dostrzec można żołnierzy i ochotników, w tym m.in. harcerza w charakterystycznym szerokim kapeluszu, przedstawicielkę Ochotniczej Legii Kobiet i kapelana wojskowego ks. Ignacego Skorupkę, bohatera starcia pod Ossowem. Nad głowami walczących powiewa sztandar z krzyżem kawalerskim, a na niebie widoczna jest Matka Boska Łaskawa, patronka Warszawy, w towarzystwie husarii. Mural uzupełniają portrety autorów zwycięskiego planu rozegrania Bitwy Warszawskiej: po prawej stronie Naczelnego Wodza marsz. Józefa Piłsudskiego, a na górze po lewej – szefa Sztabu Generalnego gen. por. Tadeusza Rozwadowskiego. Są również oficerowie operacyjni Naczelnego Dowództwa, którzy opracowali słynny rozkaz nr 8358/III przesądający o polskim zwycięstwie: płk Tadeusz Piskor i kpt. Bronisław Regulski.

Elżbieta Klanowska, wójt gminy Władysławów, podczas uroczystości odsłonięcia powiedziała: *Mural jest wyrazem hołdu złożonego wszystkim, którzy walczyli i zginęli w Bitwie Warszawskiej. (...) Jestem przekonana, że będzie on bardzo pomocny w lekcjach historii. Słowa wzbogacone takim obrazem będą lekcją dla młodzieży, która zainteresuje się przeszłością naszego kraju.*

WŁADYSŁAWÓW

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

AUTOR PROJEKTU I WYKONANIE:

ROMAN CHOINKA

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

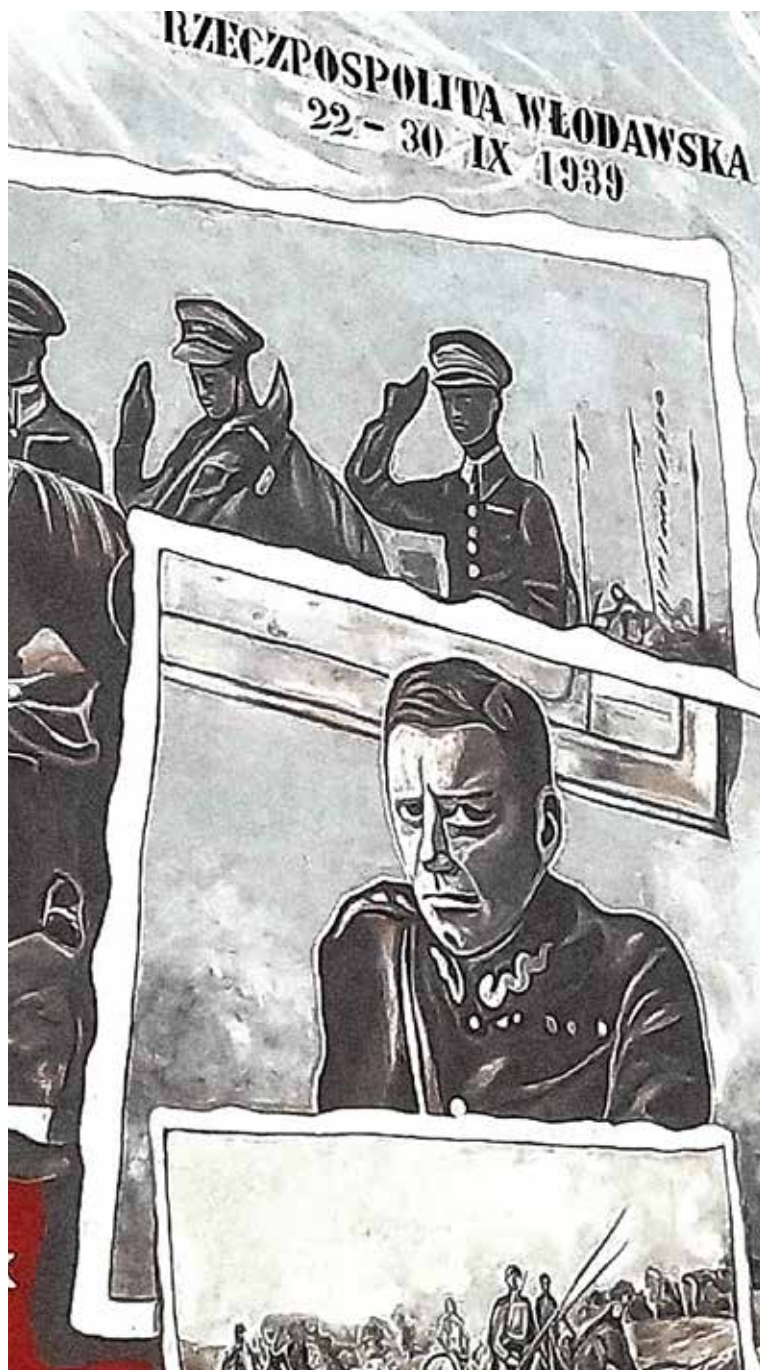
DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „KONICZYŃKA” WE WŁADYSŁAWOWIE

Mural przedstawia skautów wielkopolskich – przyszłych uczestników Powstania Wielkopolskiego. Wzorowany jest na historycznej fotografii wykonanej w trakcie ćwiczeń skautów. Działająca w niemieckiej Prowincji Poznańskiej młodzież nie mogła podążyć za wzorem swoich galicyjskich kolegów. Jawna i legalna działalność patriotyczna w zaborze pruskim była niemożliwa. Pomimo przeciwności praca wychowawcza trwała i dała najlepsze efekty w Powstaniu Wielkopolskim. Ponad grupą skautów umieszczony został wizerunek pianisty i późniejszego premiera Ignacego Jana Paderewskiego. Jego przyjazd do Poznania 27 grudnia 1918 r. dał początek walkom, które błyskawicznie rozlały się na cały region. Na muralu nie zabrakło również wielkopolskiego orła. Jest on wzorowany na orle z chorągwi uszytej w pierwszych dniach powstania przez Kazimierę Garstecką z Łęczycy k. Puszczykowa. Poniżej zamieszczono rok wybuchu powstania.

Mural nieprzypadkowo został namalowany na budynku Szkoły Podstawowej im. ks. Jana Twardowskiego we Władysławowie. Ma to uhonorować najmłodszych uczestników powstania – wielkopolskich skautów – bohaterów, z którymi mogą łatwo identyfikować się uczniowie szkoły.

WŁODAWA

ALE MURAL! SGO „POLESIE”

AUTOR PROJEKTU:

AGNIESZKA IGNATIUK

WYKONAWCA:

MATEUSZ ROKICKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

17.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „BRAMY PAMIĘCI WŁODAWA – SOBIBÓR”

Mural znajduje się na budynku przy ul. Tysiąclecia Państwa Polskiego 18. Znaczną część malowidła stanowią trzy sceny stylizowane na fotografie, namalowane na podstawie zdjęć. Na górze widać żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza podczas zawodów jeździeckich o mistrzostwo armii, rozegranych w sierpniu 1937 r. w Białymstoku. Niżej umieszczono podobiznę płk. Franciszka Kleeberga, późniejszego generała – wzorowano się na zdjęciu z 1926 r. Na samym dole są widoczni kawalerzyści w trakcie manewrów Wojska Polskiego we wrześniu 1938 r. pod Rzeszowem.

Włodawa została zajęta przez wojska niemieckie w połowie września 1939 r. Kilka dni później Niemcy zaczęli cofać się na zachód. Na tereny, które opuszczali, wkraczali Rosjanie. Powstał przesuwany się pas „ziemi niczyjej”, na którą weszli żołnierze Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. Kleeberga. Znajdowała się tam m.in. Włodawa. 27 września gen. Kleeberg wydał rozkaz o ustanowieniu w mieście władz cywilno-administracyjnych. Tak zwana Rzeczpospolita Włodawska nie istniała jednak długo. Wkrótce kleeberczycy opuścili Włodawę, a 30 września zajęli ją Sowieci.

Malowidło jest poświęcone gen. Kleebergowi, polskim żołnierzom oraz tzw. Rzeczypospolitej Włodawskiej. Patriotyczny mural ma wzbudzić w mieszkańcach zainteresowanie tym, co działo się w ich mieście we wrześniu 1939 r. Nie wszyscy miejscowi mają bowiem świadomość, że gen. Kleeberg i jego żołnierze są związani z Włodawą.

WŁOSZAKOWICE

PAMIĘTAMY O NASZYCH BOHATERACH

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PAWEŁ GREGOR

DATA ODSŁONIĘCIA:

24.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ ZSO

WE WŁOSZAKOWICACH

Włoszakowicki plac 21 Października to miejsce pamięci poświęcone okolicznym mieszkańcom, zamordowanym i poległym podczas II wojny światowej. Na budynku po zachodniej stronie placu znajdują się tablice z nazwiskami ofiar. Środkowa upamiętnia działaczy rozstrzelanych w tym miejscu przez Niemców w ramach akcji „Tannenberg” 21 października 1939 r.

We wrześniu 2021 r. ścianę tego budynku pokryto murałem przedstawiającym żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, którzy pochodzili z tych terenów. Widoczny po lewej stronie kpr. Czesław Gębaczka służył w 300 Dywizjonie Bombowym „Ziemi Mazowieckiej”. Zginął 25 listopada 1942 r. podczas lotu bojowego na Essen, gdy jego bombowiec zestrzeliła niemiecka artyleria przeciwlotnicza. Ten sam los spotkał ppor. Czesława Grycza z 301 Dywizjonu Bombowego „Ziemi Pomorskiej”. Na muralu namalowany jest pierwszy z prawej wśród lotników stojących przy śmigle. Jego samolot strącono 26 marca 1942 r. W tle widać ruiny klasztoru na Monte Cassino, gdzie z kolei walczył i zginął plut. Józef Grycz. Kompozycję muralu uzupełniają żołnierze armii II Rzeczypospolitej; piechur ze zdjęcia z okładki przedwojennego czasopisma i artylerzyści przy armacie przeciwlotniczej 75 mm wz. 36 rodzimej konstrukcji.

Mural wykonano z okazji nadania miejscowej Szkole Branżowej I stopnia imienia Weteranów Działających poza Granicami Państwa. Upamiętnia żołnierzy polskich, którzy walczyli za Polskę daleko od jej granic. Promuje postawy patriotyczne wśród mieszkańców gminy i upowszechnia wiedzę o dziejach oręża polskiego, przede wszystkim o bohaterach wojennych związanych z ziemią włoszakowicką.

WOŹNIKI

ROCZNICA WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ ORAZ BITWY POD WOŹNIKAMI

AUTOR PROJEKTU:

SYLWESTER WITKOWSKI

WYKONAWCY:

TEAM ŚCIANA MALOWANA: PIOTR CZERWIŃSKI,
PIOTR KWIATKOWSKI

DATA ODSŁONIĘCIA:

1.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

OCHOTNICZY SZWADRON 3 PUŁKU UŁANÓW ŚLĄSKICH

Mural poświęcony jest bitwie pod Woźnikami i walczącemu w niej 3 Pułkowi Ułanów Śląskich. W potyczce tej polscy żołnierze próbowali powstrzymać atak niemieckiej 2 Dywizji Lekkiej. Walki trwały od świtu 2 września 1939 r. Po kilku godzinach Niemcy zajęli pozycje bronione przez Polaków.

Na pierwszym planie malowidła umieszczono dwóch żołnierzy 3 Pułku Ułanów Śląskich na koniach. W rękach trzymają szable gotowe do uderzenia. Z tyłu widać polskie barwy narodowe. Na drugim planie pokazany jest epizod bitwy pod Woźnikami – walki toczony na Floriańskiej Górze. Po prawej stronie przedstawiono czterech żołnierzy w boju nieopodal kapliczki św. Floriana. Z lewej strony nadciągają niemieckie czołgi. W górnej części muralu oprócz logotypu Ministerstwa Obrony Narodowej namalowano odznaki 3 Pułku Ułanów Śląskich oraz Ochotniczego Szwadronu 3 Pułku Ułanów Śląskich. Poniżej umieszczono napisy: „Pułk 3 Ułanów Śląskich – kultywujemy tradycje” i „1939 bitwa pod Woźnikami”.

Inicjatorem powstania muralu było Stowarzyszenie Ochotniczy Szwadron 3 Pułku Ułanów Śląskich. Jego członkowie chcieli w ten sposób upowszechnić wiedzę o bitwie pod Woźnikami oraz upamiętnić żołnierzy walczących o wolność i niepodległość Polski. Głównym odbiorcą są młodzi ludzie, dla których mural jest atrakcyjną formą przekazu. Malowidło ma również promować działalność Ochotniczego Szwadronu 3 Pułku Ułanów Śląskich.

WSCHOWA

WYPAD NA WSCHOWĘ POD DOWÓDZTWE M ROMANA ABRAHAMA. CZEŚĆ I CHWAŁA BOHATEROM 1939

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

JAROSŁAW PABIŚ

DATA ODSŁONIĘCIA:

5.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ I ZESPOŁU SZKOŁ
IM. STANISŁAWA STASZICA WE WSCHOWIE

W centralnej części muralu znajdującego się na ścianie sali gimnastycznej I Zespołu Szkół im. Stanisława Staszica umieszczono zdjęcie gen. bryg. Romana Abrahama. Oficer ten, lwowiak z urodzenia, uczestniczył w obronie rodzinnego miasta w 1918 r. Dowodził odcinkiem na Górze Stracenia, gdzie trwały zacięte walki. W czasie kampanii wrześniowej stał na czele Wielkopolskiej Brygady Kawalerii z Armii „Poznań”. Na początku września 1939 r. wydał rozkaz do akcji rozpoznawczej w kierunku Wschowy.

Pod portretem generała znajduje się krótka notka historyczna dotycząca wypadu na Wschowę. Z lewej strony widoczny jest żołnierz należący do plutonu kolarzy oraz ułani na koniach. Zwiadowcy-rowerzyści jeździli na maszynach produkowanych przez Fabrykę Broni w Radomiu lub na zarekwirowanych rowerach cywilnych. Z prawej strony przedstawiono pluton artylerii. W tle widnieje panorama dawnej Wschowy.

Inspiracją do namalowania muralu była potrzeba upowszechniania wiedzy o lokalnych wydarzeniach oraz uczczenie pamięci bohaterów biorących w nich udział. Równocześnie z powstającym malowidłem przeprowadzono w szkole warsztaty historyczno-plastyczne dla uczniów. Miały one na celu przybliżenie postaci gen. bryg. dr. Romana Abrahama oraz faktów związanych z wypadem na Wschowę.

WSCHOWA

2 WRZEŚNIA 1939 – WYPAD NA WSCHOWĘ

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

DAWID KRAWCZAK

DATA ODSŁONIĘCIA:

2.09.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE MUZYCZNE „BIS”

2 września 1939 r. trwała bitwa graniczna. Wojsko Polskie zmagало się z niemieckim agresorem na zachodnich, północnych i południowych rubieżach. Tymczasem dowodzona przez kpt. Edmunda Lesisza 2 kompania z 55 Poznańskiego Pułku Piechoty, wzmocniona tankietkami i artylerią, wkroczyła na teren III Rzeszy i wywołała popłoch wśród Niemców. W trakcie akcji rozpoznawczej w kierunku Fraustadt, czyli Wschowy, polski pododdział uderzył na posterunki graniczne i zmusił nieprzyjaciela do wycofania się. Następnie Polacy opanowali Geyersdorf (Dębową Łękę). Artyleria polska ostrzelała stamtąd Wschowę, a czołówka kompanii dotarła na rogatki miasta. Po zmroku pododdział wrócił do Polski.

Akcja przeszła do historii jako wypad na Wschowę. Nie miała doniosłego znaczenia taktycznego, ale zadanie strat przeciwnikowi na jego własnym terenie podniosło morale „Poznaniaków”. Na malowidle, pokrywającym ścianę kamienicy przy ul. gen. Bema, widzimy maszerujących żołnierzy Września w pełnym rynsztunku. Powyżej rozciąga się panorama wschowskiej starówki, z wieżami kościołów św. Stanisława i św. Józefa.

Jestem pewna, że dzięki temu muralowi świadomość wydarzeń spod Wschowy będzie dużo bardziej żywa wśród mieszkańców naszego miasta i gminy – powiedziała Adrianna Kmieć, prezes Stowarzyszenia Muzycznego „Bis”.

WYRYKI

KADRA DOWÓDCZA I ŻOŁNIERZE III BATALIONU 7 PUŁKU PIECHOTY LEGIONÓW ARMII KRAJOWEJ (OBWÓD AK WŁODAWA)

AUTOR PROJEKTU:

ANGELIKA GŁOWACKA

WYKONAWCA:

MURALE-ART

DATA ODSŁONIĘCIA:

18.10.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁ:

ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ

Obwód Włodawa Armii Krajowej wchodził w skład Inspektoratu Chełm. W strukturze Inspektoratu sformowano Oddział Partyzancki (kryptonim „OP 7”). Jednostka ta, wzmocniona żołnierzami włodawskiego obwodu, w czasie akcji „Burza” w 1944 r. tworzyła III batalion 7 Pułku Piechoty Legionów AK. Zadaniem batalionu było prowadzenie działań dywersyjnych przeciwko wycofującym się Niemcom.

W projekcie muralu wykorzystano fotografię I kompanii III batalionu 7 Pułku Piechoty Legionów AK wykonaną 3 maja 1944 r. po przysiędze pododdziału w Kolonii Zahajki. Na pierwszym planie leżą od lewej: Jan Gawron „Piast”, por. Klemens Panasiuk „Orlis”, ppor. Ludwik Pałys „Ludwik” (dowódca kompanii), chor. Konstanty Piotrowski „Zagłoba”, por. Stanisław Parzebudzki „Mars”, NN. Z lewej stoi Piotr Kwiatkowski „Dąbek”. W tle widać grupę szeregowych żołnierzy. Za nimi skrada się wilk symbolizujący walkę partyzancką.

Odsłonięcie muralu było częścią uroczystości nadania Szkole Podstawowej w Wyrykach sztandaru i imienia Armii Krajowej.

WYSZKÓW

PRZYWRÓĆMY PAMIĘĆ STANISŁAWOWI WRÓBLOWI „JASKÓŁCE”

AUTOR PROJEKTU:

PRZEMYSŁAW KLIMEK

WYKONAWCA:

WALLART

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE HISTORYCZNO-PATRIOTYCZNE
„MACIERZ”

Malowidło na ścianie budynku Szkoły Podstawowej nr 3 w Wyszkanie przedstawia lokalnego bohatera ppor. Stanisława Wróbla „Jaskółkę” oraz datę jego urodzin i śmierci. Na drugim planie widać krajobraz z wyróżniającym się wyszkowskim kościołem pw. św. Idziego. Jest on wkomponowany w biało-czerwone tło, które nawiązuje do barw polskiej flagi.

28 maja 1943 r. żołnierz Armii Krajowej ppor. Stanisław Wróbel wracał pociągiem do Wyszkowa z Rybieńka Leśnego, gdzie zajmował się ochroną tajnej drukarni. Na moście kolejowym pociąg się zatrzymał, a do środka weszli niemieccy żandarmi, którzy rozpoczęli rewizję. Podporucznik zabrał jadącej tym samym transportem kurierce AK paczkę z konspiracyjnymi materiałami wyprodukowanymi we wspomnianej drukarni i wyrzucił ją przez okno do Bugu. Niestety żandarmi zostali o tym poinformowani i kazali znajdującemu się w pobliżu rybakowi wyłowić pakunek. W pociągu znaleziono też drugą paczkę, którą przewoziła inna kurierka. „Jaskółka” wziął wszystko na siebie. Niemcy chcieli wyciągnąć od niego przydatne im informacje. Podporucznik Wróbel nie dał się jednak złamać i nikogo nie wydał. Zmarł po kilku dniach brutalnych przesłuchań.

Powstanie muralu jest formą upamiętnienia patrona Szkoły Podstawowej nr 3 w Wyszkanie. W ten sposób lokalna społeczność może kultywować pamięć o swoich bohaterach i krzewić patriotyzm.

ZAMOŚĆ

„JAR” – BOHATER ZAMOJSZCZYNY

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

PAWEŁ KASPEREK (KASPEREK ART.)

DATA ODSŁONIĘCIA:

15.08.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁA:

FUNDACJA PAMIĘCI NARODÓW

Centralną postacią muralu jest mjr Marian Pilarski „Jar” – uczestnik walk o niepodległość, oficer Armii Krajowej i od 1945 r. dowódca podziemia antykomunistycznego na Zamojszczyźnie. Był on komendantem Obwodu Zamojskiego Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość oraz inspektorem II Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej. Został zamordowany przez UB w marcu 1952 r.

Na prawo od „Jara” umieszczono jego podkomendnych: por. Romana Szczura „Urszulę”, Stanisława Biziora „Eama”, Józefa Pysia „Ostrego”. Piątą postacią jest Józef Płonka „Czarny” – zakonnik i współpracownik podziemia niepodległościowego. Za jego plecami pokazano bryłę klasztoru bernardynów w Radecznicy, w którym mieścił się sztab mjr. Pilarskiego.

Malowidło, umieszczone na murze Oddziału Zewnętrznego Zakładu Karnego przy ul. Hrubieszowskiej, nawiązuje do wydarzeń z 8 maja 1946 r. Tego dnia oddział „Urszuli” na rozkaz „Jara” rozbił zamojskie więzienie UB przy ul. Okrzei. Uwolniono 301 więźniów, w tym czterech skazanych na śmierć partyzantów, wśród których był „Ostry”. W brawurowej akcji uczestniczył także „Eam”.

Marzyliśmy o tym, by wydobyć ich życiorysy i wizerunki z anonimowych dotów śmierci. Udało się. Głęboki patriotyzm i poświęcenie pułkownika „Jara” i jego podkomendnych jest dla nas drogowskazem. Wierzymy, że będzie również drogowskazem dla innych. W ten symboliczny sposób dziękujemy im za wolną i niepodległą Polskę – podkreślił Radosław Hołodniuk, prezes zarządu Fundacji Pamięci Narodów.

ZAMOŚĆ GM. SZUBIN

ZDOBYCIE „PANCERNEGO SMOKA”

AUTOR PROJEKTU I WYKONAWCA:

JAROSŁAW STRZAŁKA

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2021 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE „NASZ ZAMOŚĆ”

W styczniu i lutym 1919 r. w rejonie wsi Zamość w okolicach Bydgoszczy powstańcy wielkopolscy zacięcie walczyli z Niemcami. 18 lutego Polacy zorganizowali tam zasadzkę na niemiecki pociąg pancerny, zwany przez powstańców „Pancernym Smokiem”. Był to Panzerzug 22. Saperzy z Poznania unieruchomili maszynę za pomocą min, dobrze zamaskowanych na torach. Po kilkugodzinnym starciu z liczną załogą pojazd został zdobyty. W boju zginęło 29 Polaków, większość z nich spoczęła na miejscowym cmentarzu. Naprawiony pociąg służył od maja 1919 r. w Wojsku Polskim. Nazwano go „Danuta”, na cześć żony jednego z powstańców, który poległ w szturmie.

Mural zdobi ścianę budynku przy ul. Bydgoskiej 33. Sylwetki powstańców obsadzających pozycję obronną wzorowano na wykonanej w czerwcu 1919 r. fotografii żołnierzy Armii Wielkopolskiej. Wielkopolanie noszą charakterystyczne wysokie rogiatki. Dwóch żołnierzy obsługuje karabin maszynowy. Przedstawiony na malowidle dworzec kolejowy w Zamościu (istniejący do dziś, lecz nieczynny) jest uszkodzony w wyniku ostrzału artyleryjskiego. Obok namalowano lokomotywę pociągu pancernego.

Pomysłodawcy muralu pragnęli uhonorować bohaterów zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, walczących o zachodnie granice odrodzonej Rzeczypospolitej. Sięgnęli po historię lokalnego epizodu walk powstańczych, by zainteresować mieszkańców fascynującą przeszłością miejscowości.

ŻAGAŃ

MUR, ALE HISTORIA NA ŚCIANIE SZKOŁY

AUTOR PROJEKTU:

DZIECI ZE SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 4 W ŻAGANIU

WYKONAWCA:

GRUPA RW

DATA ODSŁONIĘCIA:

11.11.2022 r.

DOTACJĘ MON OTRZYMAŁO:

STOWARZYSZENIE TURYSTYCZNE „OGNIWO”

Malowidło powstało na ścianie Szkoły Podstawowej nr 4 im. Ofiar Stalagu VIII c na osiedlu Kolonia Laski. Mural został zainspirowany pracami uczniów nagrodzonymi w szkolnym konkursie plastycznym pt. *Bądź współautorem muralu w Czworku*. Zadaniem dzieci było namalowanie własnej interpretacji losów polskich żołnierzy z niemieckiego obozu jenieckiego Stalag VIII c znajdującego się w Żaganiu.

Na pierwszym planie przedstawiono dwóch żołnierzy WP – oficera i strzelca, a obok znalazły się słowa: „Zawsze wierni Ojczyźnie. Chwała Bohaterom”. W dolnej części malowidła widnieją maki – symbol poświęcenia dla ojczyzny. Na górze widać grupę myśliwców w locie, z brytyjskimi oznaczeniami i biało-czerwonymi szachownicami. Na takich maszynach walczyli polscy piloci podczas bitwy o Anglię. Nieopodal szkoły znajduje się Muzeum Obozów Jenieckich w Żaganiu, dlatego na ścianie uwieczniono także charakterystyczną wieżyczkę obozową.

Mural ma upamiętniać wydarzenia z okresu II wojny światowej oraz przypominać młodzieży i mieszkańcom Żagania o trudnych czasach w historii miasta.

SPIS TREŚCI

BEŁCHATÓW	5	CZARNOCIN	35
Hołd bohaterom września 1939 r.		Święto rocznicy Bitwy Warszawskiej w Czarnocinie	
BEZLEDY	7	CZERMIN	37
20 Bartoszycka Brygada Zmechanizowana muralem ukazana		1943 – akcja kryptonim „Fasola”	
BIAŁY BÓR	9	CZERSK	39
Bitwa pod Chocimiem 11.11.1673 r.		Stary Doktor, Pan Doktor – Pan Bohater	
BIAŁYSTOK	11	DĄBROWA TARNOWSKA	41
Mural poświęcony patronowi szkoły generałowi Władysławowi Sikorskiemu		Jan Ligęza – rycerz, mąż stanu, patriota	
BIELSKO-BIAŁA	13	DOŁHOBRODY	43
„Tylko wierność ludziom czyni z nas człowieka”. Nasz bohater – żołnierz walki o wolność		Tu nad Bugiem jest strażnica... – historia i nowoczesność	
BRUDKI STARE	15	GOZDOWO	45
W hołdzie żołnierzom Armii Krajowej, którzy walczyli w leśnej głuszy		Bohater Powstania Wielkopolskiego gen. Kazimierz Grudzielski	
BRZEG	17	GRAJEWO	47
Nasza historia – brzeski mural patriotyczny		Poznaj Pana po cholewie, to Dziewiąty Pułk w Grajewie	
BRZESKO	19	GRUDZIĄDZ	49
Historia na ścianie		Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu 1920–1939	
BUDZISŁAW KOŚCIELNY	21	HOSTYNNIE-KOLONIA	51
Budzisławski wątek pod Monte Cassino		Pamiętamy – dziękujemy	
BYCHLEW	23	HRUBIESZÓW	53
Bohaterowie wrześniowego nieba		Lubelski szlak Bitwy Warszawskiej – Hrubieszów 1920	
BYTOM	25	JAROSŁAW	55
100-lecie Bitwy Warszawskiej – ZA WOLNOŚĆ!		Major Tadeusz Zieliński – bohater I i II wojny światowej	
CHEŁM	27	JASŁO	57
Chełm w Bitwie Warszawskiej 1920 r.		Bitwa Warszawska – Cud nad Wisłą – ku wiecznej pamięci mieszkańców Jasta	
CIELETA	29	JEDWABNE	59
Nasze dziedzictwo – Niepodległa owocem marzeń i walki przodków		Husaria – bitwa pod Kłuszynem	
CYCÓW	31	KALISZ POMORSKI	61
Lubelski szlak Bitwy Warszawskiej – 7 Pułk Ułanów Lubelskich		Eskadra Kościuszkowska	
CZARNOCIN	33	KATOWICE	63
6 czerwca 1943 r. Akcja Szarych Szeregów w Czarnocinie – Pamiętamy		Alfons Zgrzebniok – dowódca powstańczy	
		KATOWICE	65
		„Do bytomskich strzelców wojska zaciągają...”	
		KĄKOLEWNICA	67
		Bitwa pod Kąkolewnicą 1920 roku	

KĄKOLEWNICA	69	MILANÓW	103
Uroczysko Baran – podlaski Katyń		Żołnierze SGO „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga w bitwie pod Milanowem	
KIELCE	71	MILANÓW	105
Honor Ojczyzny jest w ręku armii		Mjr Maria Tarnowska – hrabina, wiceprezes PCK i żołnierz Armii Krajowej	
KLECZEW	73	MODLIN TWIERDZA (NOWY DWÓR MAZOWIECKI)	107
„Gloria victis et gloria memoribus” – chwała zwyciężonym i chwała tym, którzy pamiętają		Niepodległa Twierdza Modlin	
KOMARÓW-OSADA	75	MROZY	109
Lubelski szlak Bitwy Warszawskiej – zwycięska bitwa pod Komarowem		Początki oręża polskiego	
KONIN	77	NASIELSK	111
Tobie Ojczyzno		Upamiętnienie bitwy o Nasielsk oraz bitwy nad Wkrą	
KONOJAD	79	NIEZNAMIEROWICE	113
Piękna historia żołnierza w Powstaniu Wielkopolskim		Bohaterowie II wojny światowej z ziemi przysuskiej	
KOZIENICE	81	NOWY SĄCZ	115
Polskie zwycięstwo dla wolności Europy		Rola podhalańczyków w walce o niepodległość	
KOZIENICE	83	NOWY TARG	117
Bitwa pod Kozienicami 6 kwietnia 1656		Kapitan Tadeusz Schiele – król tatrzańskich pilotów	
KRAKÓW	85	PARTYNIA GM. RADOMYŚL WIELKI	119
Setna rocznica 2 Pułku Lotniczego		Budowanie postaw patriotycznych w gminie Radomyśl Wielki	
KURZĘTNIK	87	PIENIĘŻNO	121
Podporucznik Stanisław Balla – dowódca niezłomny		Warmińskie Pięniężno pamięta o Cudzie nad Wisłą	
LEGIONOWO	89	PIERZCHNICA	123
Współczesne Wojsko Polskie w służbie Rzeczypospolitej i tradycji oręża polskiego		Gloria Victis 1863	
LEGIONOWO	91	PLESZEW	125
Historia powstań narodowowyzwoleńczych		100. rocznica Bitwy Warszawskiej. Historia na ścianie	
LESZNO	93	PODEDWÓRZE	127
Grali i walczyli za wolną Polskę		Ludwik Kraszewski – pilot Dywizjonu 303	
LESZNO	95	RADŁÓW	129
Z patriotyzmem przeszłości w przyszłość		Radłowskie Termopile	
LUBARTÓW	97	RADOM	131
27 Wołyńska Dywizja Piechoty Armii Krajowej		Mur, ale historia w drodze do szkoły!	
ŁÓDŹ	99	ROZEWIE	133
Upamiętnienie bohatera 1920 r. Jana Kowalewskiego w formie muralu		Mur, ale historia Marszałka Józefa Piłsudskiego	
ŁÓDŹ	101	RUDKA	135
Harcerze to też żołnierze		Za Polskę! Rudczanie na żołnierskich szlakach podczas II wojny światowej	

RUDKA	137	WARSZAWA	171
Wiktor Maksymilian Józef Ossoliński – żołnierz armii Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego		Rotmistrz Witold Pilecki	
RYCHWAŁ	139	WARSZAWA	173
Pieśni naszej historii		Założyciele Akademii Sztuki Wojennej	
RYCHWAŁ	141	WARSZAWA	175
Nasze zwycięskie powstanie		Husaria	
SIENNÓW	143	WARSZAWA	177
Wspomnienie o majorze z Siennowa		„Hubal” na warszawskim Targówku	
SOŚNICA	145	WŁADYSŁAWÓW	179
Kapitan Władysław Ważny – bohater II wojny światowej		Cud nad Wisłą	
STARE LUBIEJEWO	147	WŁADYSŁAWÓW	181
Szkoła Podchorążych Piechoty – nasz patron		Powstanie Wielkopolskie	
STARE PIEŚCIROGI	149	WŁODAWA	183
Mural z patronem – księżę Józef Poniatowski		Ale Mural! SGO „Polesie”	
STAWISKI	151	WŁOSZAKOWICE	185
Pułkownik Stanisław Wiktor Steczkowski „Zagończyk” – Sprawiedliwy wśród Narodów Świata		Pamiętamy o naszych bohaterach	
SZCZEBRZESZYN	153	WOŹNIKI	187
Major Tadeusz Kuncewicz „Podkowa” – szczepbrzeski bohater		Rocznica wybuchu II wojny światowej oraz bitwy pod Woźnikami	
ŚREM	155	WSCHOWA	189
Narodowy Dzień Zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego		Wypad na Wschowę pod dowództwem Romana Abrahama. Cześć i chwała bohaterom 1939	
ŚWIDNIK	157	WSCHOWA	191
Zygmunt Puławski – konstruktor PZL P.11, najpopularniejszego polskiego myśliwca lat 30 XX w.		2 września 1939 – wypad na Wschowę	
ŚWIDWIN	159	WYRYKI	193
Nasz patron Stefan Stec		Kadra dowódcza i żołnierze III batalionu 7 Pułku Piechoty Legionów Armii Krajowej (Obwód AK Włodawa)	
TERESPOL	161	WYSZKÓW	195
Kontrofensywa nad Bugiem. Obrona Terespoła 3 sierpnia 1920 r.		Przywróćmy pamięć Stanisławowi Wróblowi „Jaskółce”	
TOMASZÓW MAZOWIECKI	163	ZAMOŚĆ	197
W hołdzie polskiemu lotnictwu		„Jar” – bohater Zamojszczyzny	
TORUŃ	165	ZAMOŚĆ, GM. SZUBIN	199
Królowie nieba		Zdobycie „Pancernego Smoka”	
TYMIANKI-BUCIE	167	ŻAGAŃ	201
Walki nad Bugiem – Bitwa Warszawska 1920 r.		Mur, ale historia na ścianie szkoły	
ULANÓW	169		
Mściciel			

MUR, ALE HISTORIA WOJSKA POLSKIEGO – WYDANIE II ROZSZERZONE

POMYSŁODAWCY CO MON:
AGNIESZKA GLAPIAK, MATEUSZ KURZEJEWSKI
OPIEKA MERYTORYCZNA I REDAKCYJNA:
ANNA LISOWSKA

OPRACOWANIE:
WOJSKOWE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ
IM. PŁK. DYPL. MARIANA PORWITA

TEKSTY:
MARCIN BARANOWSKI, ANNA DĄB-KOSTRZEWSKA, JERZY DREGER, KONRAD KOWALSKI, MICHAŁ KOZŁOWSKI,
TOMASZ LESZKOWICZ, MATEUSZ NAPIERAŁSKI, ANNA PASTOREK, MONIKA WIELGOŁASKA

MATERIAŁY FOTOGRAFICZNE:
MARCIN BARANOWSKI, MARIUSZ BRODOWSKI, MŁ. CHOR. JACEK DAŚKO, KONRAD DĄBROWSKI, PIOTR DEBERASIŃSKI,
PAWEŁ DELUGA, KRYSZTIAN DOMKA, ALEKSANDRA GAŁAT, MARCIN GRĘŻLIKOWSKI, KRZYSZTOF GUMUŁ, STEFAN GÓRAWSKI,
ADRIAN GÓRSKI, MICHAŁ HUBAŁA, ROMAN KAPUŚCIŃSKI, ANNA M. KĘDZIOR, BRAJAN KOBUS, AGNIESZKA KRÓLIKOWSKA,
SIERŻ. MICHAŁ KWIRANT, ELŻBIETA MARCINIAK, JAN MAZUR, LECH MAZUR, ROBERT MAZUR, RAFAŁ OCHOCIŃSKI,
AGNIESZKA PAŃCZYK, JOLANTA PAPLIŃSKA, JULIAN PAWLAK, IRENA PIASZCZYŃSKA, KRZYSZTOF POKRĘTOWSKI,
IGOR POPŁAWSKI, TOMASZ PULSAKOWSKI, PAWEŁ RZESZUCIŃSKI, BOGDAN RYNKIEWICZ, ANNA SECH, EWA SOPEL,
ALEKSANDER WALIGÓRA, ARTUR WARCHOŁ, ALEKSANDER WASYLUK, ANDRZEJ WIKIEL

WYKORZYSTANO TAKŻE ZDJĘCIA PRZESŁANE PRZEZ PODMIOTY,
KTÓRE OTRZYMAŁY DOTACJĘ MON W KONKURSACH
„HISTORYCZNY MURAL – 1920 POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY”,
„MUR, ALE HISTORIA WOJSKA POLSKIEGO”

DRUK:
DRUKARNIA WYDAWNICTW SPECJALNYCH

ISBN 978-83-66447-48-6

